

SÕDUR

SÕJAASJANDUSE AJAKIRI

Nr. 37/38

21. septembril 1929

ORANGE: Imperaator kostitamas
grenaderi nuuskubakaga.

BELGIA KAUBANDUS KONTOR
F. MATHIEU

BELGIA PEEGLID, VITRIIN-, PUH-
VETI-, ORNAMENT-, SHOKK- JA
TEISED SPETSIAAL -**KLAASID.**
MAALRI- JA KITTI-KRIIT, MERE-
ROHI, MADRATSI RIIE. SHAMOTT-
KIVID JA SAVI. PALMI ÕLID, SOO-
DA JA SEEBIKIVI. MAALRI JA
TISLERI LIIM.

LÕHKEAINED.

HINNAD VÄLJASPOOL VÕISTLUST.

TALLINN, NARVA MAANTEE 16.
RIGA, AVOTU ÎELA 31.

Prantsuse uus jalaväe-eeskiri.

H. Grabby.

Prantslaste esimene eeskiri jalaväele peale Maaailmasõda ilmus juba 1. veebruaril 1920. a. Eeskiri oli seega Maaailmasõja otsekoheste kogemuste, värskete muljete produkt, milles, võib olla, isegi liialt teravalt ja mõjuvalt esile tuli positsioonsõja ja viimaste võidulahingute ilme. Polnud veel küllalt selgunud, kristaliseerunud see erinevus, mis on positsioonsõja ja manööversõja tingimuste vahel.

Kuid jalaväel oli tarvis eeskirja, mille järel teostada väljaõpet vastavalt ühistele põhimõtetele. Eeskiri pandi maksma ajutiselt „réglement provisoire“. Möödus 8 aastat rahuaegset väljaõppe- ja kasvatustööd 1921. a. eeskirja alusel. See oli üles seatud põhimõtete tegelik katsestamine, kontrolli ajajärk, mille kestvuselt ühtlasi edasi kestis uute sihtide rajamine, uute muutunud olukorra ja tingimuste kohaste põhimõtete ülesseadmise.

1928. a. 1. märtsil on jõutud lõpuks nii kaugele, et senist ajutist eeskirja asetas uus jalaväe-eeskiri, mis ilmus nagu tema eelkäijagi kahes osas. I osa käsitleb jalaväe tehnilist väljaõpet — instruction technique — ja II osa lahingut — combat.

Uue jalaväe-eeskirja ilmumine ei ole tingitud mitte senivalitsenud lahingdoktriini põhjalikust murrangust, jalaväe lahingviiside ümberhindamisest, vaid eeskätt nähtavasti soovist ümber korraldada kogu eeskiri oma käsitusviisilt, kohandada teda hõlpsaks kasutamiseks rahuaegses töös, täiendada eelmise eeskirja üksikuid osi uute mõtetega ja jätta välja kõik üleliigne ja jalaväe eeskirja sisuliselt mittekuuluv.

Uus eeskiri käsitleb jalaväe lahingu korraldust ka üksuste lahing-väljaõppe organiseerimist ja teostamist. Ajutises eeskirjas see küsimus puudus.

Peale selle endise jalaväe-eeskirja revideerimisele võtmise põhjustena prantslastel toovad ette kolm järgmist asjaolu:

1. Ajutise eeskirja ilmumine suurte üksuste taktikaliseks kasutamiseks (Instruction provisoire sur l'emploi tactique des Grandes Unités). See eeskiri ilmus oktoobris 1921. a.; seega peale jalaväe ajut. eeskirja ja temas leidis põhimõtteid, mis mitte täiesti kooskõlas polnud jalaväe eeskirja omadega. Varem ilmunud jalaväe-eeskirja olid sisse võetud ka küsimused, mis kuulusid oma mõistelt suurte üksuste lahingtegevusse.

2. Sõjaväe reorganiseerimine ja eelseisev üleminek üheaastasele teenistusele, mis paratamatult esile toovad vajaduse teatud korrektiivideks ja muudatusteks kaadri ettevalmistuse ja sõjaväe väljaõppe töös.

3. Jalaväe tule võimsuse suurenemine, mida eestkätt saavutati uue kergekuulipilduja tarvitusele võtmisega, mille tuletehnilisi omadusi prantslased kaugusteni kuni 1200 m võrdseks loevad r.-klp. tulele.

Need oleksid üldjoontes need põhjused, mis mõjutasid uue jalaväe-eeskirja ilmumist.

Eeskirja esimese osa kohta on „Sõduris“ juba kokkuvõtlik ülevaade ilmunud (vaata „Sõdur“ nr. 44 — 1928 a. lk. 1246) ja seepärast tema juures siin kohal pikemalt ei peatu.

Küll aga püüame ära märkida neid küsimusi, mis prantsuse jalaväe eeskirja II osas esinevad täitsa uutena või oma väljendusviiselt, mõistelt erinevad endistest põhimõtetest. Lühike selgitus sel alal annab meile ettekujutuse selle sõjalise mõtte suunast, mis endale 8 aasta jooksul teed rajas kuni eeskirja pääsemiseni, saades sellega ka ametlikuks. Need täiendused ja parandused iseloomustavad ilmekalt prantslaste vaateid kaasaja jalaväe lahingule, eriti pealetungi-lahingule.

Sisukorra ümberkorraldus ja -paigutus, täiendatud ja parandatud redaktsioon, mis

ette võetud uue eeskirja II osas, teeb ta palju ülevaatlikumaks, kergemini käsitatavaks.

Kaasaja lahingu üldine iseloomustus.

Esile tuues üldpõhimõtteid pealetungist ja kaitsest uus eeskiri defineerib neid sootuks erinevalt sellest, mida leiame endisest eeskirjast. On võetud arvesse seda, et jalaväeüksused pidades võitlust, näevad ainult ühtosa üldisest lahingväljast, olles peaaegu täielikus teadmatuses lahingu üldtulemustest. Kõigi juhtide kohus on seepärast täita oma ülesannet mille eesmärgiks on alati kas:

- peale tungida vaatamata vastasele, et teda välja tõrjuda tema poolt oma alla võetud maa-alalt või teda hävitada. Seda ülesannet nimetatakse pealetungiks;
- või tõkestada vastase edasitungi ja vaatamata vastase tegevusele hoida alal maa-ala, millel on otsustatud purustada tema jõupingutused. Seda ülesannet nimetatakse kaitseks (§ 1).

Tähendab, eeskiri seab jalaväele pealetungil esikohale maa-ala vallutamise nõude, aga mitte vastase jõudude hävitamise. Seega nõue vastupidine meie J. E. II osa § 191 ja vastase elavjõu hävituse üldise põhimõttele.

Uuest eeskirjast on kadunud pealetungi paremuste rõhutamine võrreldes kaitsega. Samuti on ka välja jäetud nende juhuste loetus, millal kaitsele asumine õigustatud, nähtavasti põhjendusega, et need küsimused ei kuulu jalaväejuhi otsustamisele.

Täiesti otstarbekohaselt on sisse võetud jalaväe võitluse iseloomustus, kus rõhutatakse, et ta ei ole kunagi pealetung ega kaitse puhtal kujul algusest lõpuni. Isegi siis kui pealetung on hädatarvilik, ei sünni edasiliikumine vahetpidamatult. Jalavägi liigub edasi hüpätena, märgilt määrgile (vaata meie J. E. II osa § 193) jäädes ajutiselt kaitsele peatuste ajal, mis sünnivad hüpete vaheaegadel.

Peatused ja kaitsele asumine on pealetungilahingu kestvusel tingitud veel teisestki asjaoludest (laskemoona ja tankide järele jõudmine, suurtükiväetuli jne.).

Samuti vastuoksa, asudes kaitsele jalavägi võtab vajaduse korral ette vastulööke.

„Väiksed üksused peavad suutma silmapilkselt üle minna pealetungist kaitsele ja vastupidi“ (§ 2).

Sarnane jalaväelahingu iseloomustus annab selge ettekujutuse neist nõuetest, mida esitab lahing jalaväele ja tema juhtidele olenematult sellest, kas vanem juht üldisel lahingväljal peab kaitse- või pealetungilahingut.

Jalaväe põhiomadusi.

Jalaväe omaduste selgitamisel väärib äramärkimist see asjaolu, et uues eeskirjas jalaväe-tuli pealetungil on leidnud suuremat hindamist kui varemalt. Olgu suurtükiväe, tankide, lennukiväe toetus nii mõjuv kui tahes, ei suuda nad kunagi kõrvaldada kõike seda, mis takistab jalaväe edasiliikumist. Lahingu kestvusel (jalaväe edasiliikumises) tulevad alati esile maa-alad kus jalavägi peab endale teed rajama oma relvadega.

Tähendab, on allakriipsutamist leidnud jalaväe enda tule tähtsus ja eitamist leidnud positsioonisõja tulemusena levinenud ütetus: „suurtükivägi vallutab, jalavägi okupeerib“.

See teerajamise nõue, mis nüüd esmakordselt selgelt väljendatud prantsuse eeskirjas kui kõrvalülesanne, on meie jalaväe eeskirjas esikohal (J. E. II § 195), sest meil peab jalavägi püüdma vastase tuld lüüa oma eestkätt oma relvade osava kasutamisega. Meil ei ole siin mitte kaasarääkiv niivõrt ideeline äärmus kui teised asjaolud.

Üldse on uues eeskirjas kadunud see ettevaatlikkus jalaväe tegevuses ja äraootamine suurtükiväele toetusele, mis oli varemalt; jalavägi kui „la reine des batailles“ peab olema ka ise omale teerajaja, peab oskama sisse imbuda vastase asetusesse tekkinud lõhedesse.

Jalaväe-relvad.

Ka jalaväe-relvu käsitavas osas leiame teatud uusi väljendusi. Jalaväe püssi kohta on sisse võetud märkus, et teda kasutatakse normaalselt kaugustel alla 400 m. Samuti näeme, et igas kompaniis on ette nähtud mõned paremad laskurid, kes varustatud püssidega, millel optilised sihikud.

Uue kergekuulipilduja tarvitusele võtmisega on ka k. k. tuleomadused teised. Vastavalt vana eeskirjale k. k. laskekiirus oli 120 paku min., nüüd — 200 paku. Uus k. k. võimaldab tulistamist ka läbi oma jalaväe vahede. Tema normaalne tulistamisviis on valangutega 6—8 lasku. Kuna endine k. k. oli ette nähtud tulistamiseks kauguseni kuni 600 m, võib uus k. k. täita kõiki tuleülesandeid kuni 1200 m sa-

ma hästi kui r. k. (§ 29). Varustatult vastava alusega ja sihtimiseadega võib k. k. kasutada õhukaitseks (tulistamiseks) madalalt lendavate lennukite vastu (kõrgustel alla 600 m).

Suurtükiväe kasutamine.

Peatüki nimetus, mis käsitab suurtükiväe kasutamist, on saanud teise definitiooni.

Mitte „jalaväe koostöö teiste väeliikidega“, vaid „teiste väeliikide ja jalaväe koostöö“.

Viimast definitiooni tuleb lugeda ka õigemaks, sest teised väeliigid toetavad jalaväe ja töötavad temaga koos.

Nimetus küll milleski põhimõtet ei muuda, kuid ta annab õigema ettekujutuse väeliikide vahelise lahingus. Ka meie J. E. II ossa on libisenud see mitte kõigiti täpne pealkiri (lhk. 56).

Sisuliselt on suurtükiväe tegevust käsitlev osa palju laiendatud võrreldes endise jalaväe-eeskirjaga. See oli eeskätt võimalik mudugi selle tõttu, et vahepeal on ilmunud suurtükiväe lahing-eeskiri, milles kindlaks määratud kasutusviisid.

Nii leiame diviisi suurtükiväe jaotuse, kerge- ja raskesuurtükiväe omadused, otseste toetuse ja üldtegevuse suurtükiväe iseloomustuse.

Edasi, otsetoetuse-tule mõiste ja tema teostamine tulerullina või järk-järguliste tulekoondustega, kusjuures ära märgitud on mõlemi toetusviisi tehniline täitmine ja kasutamisevõimalused.

Samuti on jalaväe-eeskirjas ära toodud jalaväe liikumise ja suurtükiväe tuletoetuse kooskõlastamise põhimõtted. Küsimus, mis sageli vaatamata kõigi püüetele kipub lahingus kujunema komistuskiviks.

Ratsaväe koostöö jalaväega.

Teistest jalaväega koostöötavatest väeliikidest on nüüd eeskirja sisse võetud ka ratsavägi, mis puudus endises eeskirjas. Nimelt on sisse võetud diviisi luuregrupi tegevus, sest jalaväel peab olema selge ettekujutus nende osade tegevusest, kes lähenemise ja kontakti-loomise ajajärgul normaalselt teotsevad tema ees, kellelt jalavägi saab andmed vastasest ja maastikust.

Jalaväe-tuli ja manööver.

Tule üldine tähtsus ja tema esikohale asetamine lahingus, mis nüüd selgesti ja ilmekalt figureerib prantsuse uues jalaväe eeskirjas võrreldes endisega, pole mitte uudiseks neile kes tuttavad prantsuse amet-

liku doktriiniga teiste allikate põhjal. Uue jalaväe-eeskirja § 135: „Tuli on ülekaalukas tegur lahingus. Pealetung on edasilükkuv tuli, kaitse — tõkestav tuli“ on suurte üksuste eeskirja § 102 täpne ärakiri.

Kuid tähelepanu väärib see asjaolu, et uues eeskirjas allakriipsutamist leiab just jalaväe-tule tähtsus pealetungil, nagu tähendasime juba ülalpool. Senini tunti küll jalaväe-tule tähtsust kaitsele, tunti seda jalaväe-tuld, mis pealetungi kestvusel tuli vastase poolt, mis takistas edasilükkumist, mida oli vaja maha suruda, kahjutuks teha (suurtükiväe tulega). Kuid kogu selle jalaväe-tule väärtuse tundmise juures, temaga kui tähtsa teguriga arvestamisel, jäi kahvatuks siiski oma jalaväe-tule ärakasutamise tähtsus pealetungil. Kui teda kasutati, siis mitte alati täielikult, kogu ulatusel, s. o. jalaväe tuletoetus pealetungil ei vastanud sellele, mida jalaväerelvad tegelikult suudavad anda nende otstarbekohasel kasutamisel.

Sellest puudusest saadi aru juba aastate eest ja tegelikus väljaõppetöös olid juba ammu läbi lõõnud need mõisted, need viisid jalaväe pealetungi juures, mis nüüd kinnitatud eeskirjaga. Prantsuse Kõrgemas Sõjakoolis juba aastaid tagasi olid kõik need jalaväe tulebaasid, jalaväe tuleplaan pealetungil jne., mis nüüd ametlikult fikseeritud, tunnustatud kooli „ametliku doktriinina“.

Peatume nendel küsimustel veidi pikemalt.

Iga jalaväe-juhi kohus on ära kasutada kõiki tema käsutuses olevaid relvu nende võimete kohaselt. Jalaväe-tuld tuleb juhtida ja organiseerida, sest ilma selleta tule mõju on puudulik.

Tuleplaani kokkuseadmine on tähtsamaks osaks käsus niihästi pealetungil kui kaitsele (§ 138).

Jalaväe tuleplaan nimetus puudus vanas eeskirjas.

Pealetungil, alates momendist kui jalavägi on sattunud vastase jalaväe tule alla, on tuli ja liikumine muutunud lahutumatuks.

Ükski osa ei või edasi liikuda ilma suurte kaotusteta kui vastane teda takistamatult tulistab. On vaja ennem oma relvade tulega lämmitada vastase tulepesad, maha surudes seal asuvad osad, või kõige vähemalt muutes nende tule korratuks, vähemõjuvaks.

Sarnast tegevust nimetatakse tuleülekaalu saavutamiseks. Võimalus edasi liikuda vaatamata vastase mitte täies-

ti lakanud tulele on ainsamaks tõenduseks, et pealetungijal on ülekaal tules. Seda ülekaalu tules tuleb ära kasutada kiireks edasiliikumiseks, kusjuures kohale jäänud relvad jätkavad vastase nende tulepesade mahasurumist, mis võivad takistada jalaväe edasiliikumist.

Vastase tulepesade asukohtade kindlaksmääramine on esmajärgu tähtsusega küsimus, mida võib lahendada ainult hästikorraldatud vaatlusega.

Tuleplaani ja tulebaasi pealetungil on lähedalt üksteisega seotud, sest tulebaas moodustab ühe osa tuleplaanist.

Jalaväe tuleplaani enne kallaletungi algust näeb ette:

- kõik tuleülesanded, mis tulevad täita enne kallaletungi algust,
- toetustuled jalaväe edasiliikumise ajal nende jalaväeosade poolt, mis jäänud oma asukohtadele ja võivad tulistada ohutult edasiliikuvate osade kasuks. Need osad moodustavad tulebaasi,
- nende osade ümberpaigutused, mis on täitnud oma ülesande tulebaasil.

See tähendab: tulebaas tuleb ümberpaigutada, määrata uus tulebaasi asukoht ja anda uued märgid tulistamiseks, et jätkata kallaletungi toetust oma tulega.

- Uue tulebaasi moodustamine vallutatud märkidel,
- lennuväe vastu võitlemine.

Nende ülesannete kindlaksmääramine moodustab endast jalaväe tuleplaani kallaletungil.

Olenematult nendest tuledest, mis ette nähtud tuleplaanis kallaletungi kestvusel, võtavad tulistamisest osa tulejärgus asuvad osad ja võimaluse korral ka varujärgu osad (§§ 141, 142).

Tähendab, prantsuse uus jalaväe-eeskiri on liigitanud rinde ette tuld andvaid osi kahte järku ehk liiki: ühe järku neist moodustavad tulebaasil asuvad osad, kuna teisesse kuuluvad tulejärgu osad, s. o. meie mõiste kohaselt võitlusjärku määratud kompaniide esijärgus asuvad rühmad.

Vastavalt meie J. E. II § 213 tulejärgu moodustavad kõik rinde ette tuld andvad osad. Sarnane tulebaasi ametlik mõiste meil seega puudub, kuid süvenedes nendesse nõuetesse, mida meie jalaväe eeskirja II osa esitab r. k. kasutamisele kallaletungil, leiame, et nendes ülesannetes on palju ühist sellega, mida prantslased nõuavad oma jalaväe tulebaasilt. Nende tulebaasi moodustavad peajasjalikult r. k. ja

mõnikord ka jalaväe saatjad-relvad ja juhiüksused, kes korraldab tulebaasi, näeb ette tema ümberpaigutust vastavas tuleplaanis, on pataljoni ülem.

Tulebaasi mõiste ja tema moodustamine nagu ta nüüd kindlaks määratud prantsuse jalaväe ametliku eeskirjaga, on meile üle kantud juba varem ja eksisteerib juba mõni aasta meie jalaväe-juhtide väljaõppes, olgugi ametlikult täpsalt fikseerimata.

Kuid nagu juba tähendatud, on sarnase tulebaasi mõiste alused meie jalaväe-eeskirjas olemas.

Milles seisab siis sarnase tulebaasi, mille moodustavad peajasjalikult r. k., ülesanne ja tegevus kallaletungil vastavalt prantsuse uuele eeskirjale?

Kallaletung lähtealuselt algab võitlusjärgus olevate esiosade edasiliikumise, kellede eel harilikult liigub suurtükiväe- ja mõnikord ka lennuväe tuli. Peale selle ja igal juhul kallaletungi toetavad ja katavad tiibadelt tulebaasil asuvad relvad oma tulega.

Tulebaasi ülesandeks on tulistada nii kaua kui võimalik läbi tulejärgus asuvate osade vahede või üle nende peade, et neutraliseerida neid kohti kallaletungi-ribas, kus eeldatakse või arvatakse asuvat vastane.

Eestkätt tuleb maha suruda vastase nende asukohtade tuli, milledele ei olnud juhitud suurtükiväe-tuli.

Oma täpsama tulega r. k. suudavad paremini rajada teed tulejärgus olevaile osadele.

Peale selle tulebaas kujutab endast püsiva osa, mille ees ja kattel areneb tulejärgu osade peajasjalikult liikuv võitlus. Tulebaas tagab tulejärgule ebaedu puhul tagasitõmbumise.

Tulejärgu toetuse võimalus väheneb vastavalt sellele, mida kaugemale esijärgu osad liiguvad, eemalduvad tulebaasist ja lakkab täielikult siis kui ükski relv tulebaasilt ei suuda enam tuld anda, ilma et see muutuks ohtlikuks esijärgus asuvatele osadele.

Ainult üksikud, tuleplaanis ettenähtud relvad jäävad oma kohtadele tulebaasil nii kauaks kui kallale tungivad jalaväeosad on juba tugevalt oma alla võtnud vallutatud märgi. Teised, niipea kui nad ei suuda enam eelolevaid osi toetada, paigunevad järgustatult ümber, et asuda uutele laskekohtadele, kus jätkavad tulejärgu toetust.

Kui esijärgus asuvad osad on välja jõudnud neile määratud märgini, siis vallutatud maa-alal luuakse uus tulebaas,

et jätkata tulejärgu edasitungi toetust või valmis olla vastulöövide tagasilöömiseks.

Seega kogu kallaletungi kestvusel jalaväe edasiliikumist toetatakse järk-järguliste tulebaaside moodustamisega (§ 150) vastavalt pataljoni ülemalt saadud juhtnõuudele (§ 544).

Jalaväe-tule kasutamise kohta kaitsel on jäänud püsima ajut. eeskirjas olnud põhimõtted. Küll on aga kõik need mõisted, mis varemalt esinesid laialipaisatuna mitmes peatükis, nüüd vastavalt klassifitseeritud ja uuesti redigeeritud, mis teeb kaitseküsimuse palju ülevaatlikumaks ja selgemaks.

Pealetungi-lahingu üksikud järgud (faasid).

Lähene mine vastavalt uuele eeskirjale algab siis kui pealetungiv jalavägi on sattunud vastase diviisi orgaanilise suurtükiväe tule alla (§ 226). See termin erineb tunduvalt ajutise eeskirja nõudest, et vastase kaugelaskesuurtükiväe ja lennäväe tuli sunnivad jalaväge loobuma rännakorras ja üle minema lähenemiskorda. Seega jalaväel tuleb liikuda lähenemiskorras väljaspool teid hulga vähem kui see oli endine nõue, mis igatahes tundus liialdusena, kui arvestada kaasaja kaugelaskesuurtükiväe laskeulatusega, rääkimata veel lennäväe mõjutusest.

Kontakti loomise järgu kohta on sisse võetud märkus: juhul kui juhil on põhjust arvata, et tema vastas asuvad ainult vastase eelosad, siis tuleb jõuda selgusele tekkinud olukorras.

Seega kontakti loomise järele ja enne kallaletungi algust võivad olla veel osalised tegevused, mille eesmärgiks sarnaste punktide vallutamine maastikul (V. P., toetuspunktid), mis tarvilikud pealetungi jätkamiseks või vastase asetuse läbimurdeks.

Sarnane osaline pealetung võetakse ette väheste jalaväejõududega, kuid mõjuva suurtükitule toetusel (§ 235).

Kallaletungi osas on täitsa eraldi käsitamist leidnud kallaletung manööversõja oludes ja kindlustatud positsiooni läbimurdmisel.

Sarnane eraldamine on kahtlematult kasuks uuele eeskirjale, kuna end. ajut. eeskirjas need kaks täitsa erinenud kallaletungiviisi ühte olid sulanud. Meeli kütkestanud positsioonisõja tingimused on ajajooksul lubanud enda kõrvale kerkida ja elujõuliseks saada lahingul, mis peetakse puht manööversõja oludes.

Kallaletungi läbiviimise tingimuste kohta on vähe uut juure lisada. Eelpool on juba selgitatud tuleplaan ja tulebaas, mis erinevad uudsustena kallaletungilahingus.

Esijärgus asuva pataljoni paigustus-kord kallaletungil vastavalt uuele eeskirjale oleks järgmine:

- teatud arv laskurkompaniid (ainult erilistel juhtudel nende käsutusse antud r. k. üksustega) algavad kallaletungi neile määratud märkide vallutamiseks. Kompaniid asudes kallaletungi-korda moodustavad oma esijärgus asuvate rühmadega tulejärgu;
- kallaletungi lähtealusel, tema taga või kõrval, moodustatakse tulebaas, vastavalt eelpool loetletud nõuetele;
- varru jäänud laskurkompaniid asuvad tagapool lähenemiskorras.

Toome siinkohal need normid, mis prantsuse jalaväe uue eeskirja II osas ette on nähtud jalaväeüksuste tegutsemisel.

Jagu: kallaletungil 50 m rinnet pidi ja sügavusse; kaitsel — 50 m rinnet pidi.

Rühm: kallaletungil 100 m rinnet pidi ja 150 m. sügavusse; kaitsel — 150 m rinnet pidi.

Kompanii: kallaletungil 300 m rinnet pidi, 400 m sügavusse; kaitsel — 400 m rinnet pidi.

Pataljon: kallaletungil 700 m rinnet pidi, 100 m sügavusse; kaitsel — 1000 m rinnet pidi.

Märkus: Sügavusse asetuse kaitsel oleneb kaitsetingimustest ja juhilt saadud korraldustest.

Tankid.

Osas, mis puutub tankide kasutamisse lahingus, võime ära märkida, et uues jalaväe eeskirjas on toodud ka keskmiste ja rasketankide iseloomustus. Samuti on suurenenud jalaväele juureantavate tankide normid kallaletungil. Ajutises eeskirjas oli ette nähtud normaalselt üks rühm tanke jalaväe pataljonile, uues eeskirjas aga tankide rühm jalaväe kompaniile; pataljonile aga tankide kompanii.

Need oleksid lühidalt need iseäraldused lahingdoktriini alal, mis sisse võetud prantsuse uue jalaväe-eeskirja II ossa, osalt täitsa uutena, osalt täiendatud kujul.

Nagu juba eelpool tähendatud, on eeskirja II ossa sisse võetud rõõbiti lahing-

tegevusega ka väljaõppe küsimus. Nii leiame peatiki, mis käsitleb kaadri ja üksuste väljaõppe üldiseid põhimõtteid ja meetodilist külge.

Samuti on kõigi jalaväeosade, alates üksiksõdurist kuni rügemendini, lahingte-

gevuse selgitamisel niihästi pealetungil kui kaitsel ära toodud iga üksuse kohta praktilise väljaõppe meetod ühes vastavate lahingharjutustega. Ka see osa uues prantsuse jalaväe-eeskirja II osas vääriks meie juhtide tähelepanu oma käsitusviisilt.

Miks soomlased Petrogradi ei võtnud.

Ed. Laaman.

Miks Petrograd võtmata jäi? See on üks huvitavamaist küsimusist Vene kodusõja loos ja riivab pealegi otsekohe meie vabadussõda. Ei ole teist Vene linna, mille saatus siis nii juuksekarva otsas oleks ripunud, et vahel kogu ilmal ärevast ootusest hing kinni jäi. Juba paistsid tema tornid vallutajatele kätte — seal langes pealetung kokku, ühtlasi ka liisk kogu Vene kodusõja käigus.

Mis sõjalised põhjused ettevõtte nurjumisele viisid, sellest on küllalt palju selektatud. Vähem on avalikuks tulnud nurjamineku poliitilised põhjused. Neil oli aga pealetungijate sõjalise nõrkuse tõttu esimene järgu tähtsus.

Kui Judenitshi väed juba Petrogradi väravaid ründasid, oli suuremaks julgustuseks, millega Trotski ja Sinovjev oma punavägede poole pöördusid: Ei pruugi meelt heita, — Soome ja Eesti ei löö mitte sekka!

Miks Eesti sekka ei löönud, me teame. Rohkem on saladusloori taha jäänud Soome, kelle osa toleaeagseis sündmustes üldse kõige mõistatuslikum paistis. Tema käes usuti võti olevat Loode-Venemaa vabastamiseks ja oli palju jutte, et ta soodsat silmapilku ärakasutamata ei jäta oma enda suguvendade ühendamiseks. Kuid silmapilgud möödusid, Soome jäi loiuks kõrvaltvaatajaks ja osutus piirirahvaste seast ainukeseks, kelle rahvuslik-territoriaalne ühendamine lõpule viimata ja kellel vabastamata suguvendadest suurem „irredenta“ Vene alla jäi.

Seda Soome mõistatust valgustab esimest korda kindlate andmete varal toleaeagse Vene valgete ülemvalitseja Koltshaki kirjavahetus, mis Siberis enamlaste kätte jäi ja nüüd Moskva ajakirjas „Krasnõi Arhiv“ (XXXIII, 1929) avaldatud.

*

Kindral Judenitsh ilmus Helsingisse 1919. jaanuari algul, kuid esimese tegeliku

sammu astus vast paar päeva pärast Narva tagasivõtmist, võib olla selle sündmuse otsekohe mulje all. 21. jaanuaril telegrafeeris ta Vene valgete ülemvalitsejale admiral Koltshakile Omskisse, soovitades Soomele baseerudes enamlaste vastu uut väerinda luua, kust liitriikidega hõlpsam ühendust pidada ja Peterburg ning Moskva lähemal. Liitriikidelt olla vaja laevastikku ja sõjavarustust, niisama mõjuavaldust Soome, Eesti ja Läti peale, et need ettevõtet ei takistaks. Endal olevat tal jõudusid: Eestis Põhja korpus — 3000 meest, siis ohvitseri Soomes ja Skandinaavias. Saksast olla lootust kuni 30.000 kõlbulikku sõjavangi saada. Judenitshi ümber olla ühinenud kõik erakonnad kadettidest hakates parempoole ning tööstus-kaubanduse esindajad Soomes olla finantstoetust lubanud.

Selle telegrammile vastas Koltshak 2. veebruaril kuuma tervitusega, lubades toetust liitlaste ees ja saates kohe miljon rubla esialgseteks kuludeks.

Veebruari keskel tuli Vene Londoni saadikult K. Nabokovilt Siberisse paar salatelegrammi, kus Judenitshi ettevõtte õnnestamiseks tungivalt soovitati Soome iseseisvust tunnustada. Seda olevat juba teinud niihästi Judenitsh, kui ka tema ümber seisvad pagulaste organisatsioonid: „Vene komitee“ ja tihedam poliitiline ring endise niinisti Kahtasneviga eesotsas. Kuna rahukonverents kahtlemata Soome iseseisvusel insisterima saab, on Nabokovi arvates silmapilk jõudnud Venemaal algatust oma kätte võtta. „Praegune Soome valitus on meile kõige soodsam. Minu isiklised läbikäimised siinsete Soome esindajatega kinnitavad, et nad väga hindavad meie poolt nende noore iseseisvuse tunnustamist ja et oleks lühinägeline seda meeolu mitte ära kasutada.“ „Palun tungivalt Teid aru saada, et Soome iseseisvus on sündinud tõeasi. Liitriigid tunnustavad

seada vara või hilja ja pole mingit põhjust mõelda, et nad tõsiselt hakkaksid arvestama Vene valitsuse suhtumisega, keda nad ise veel ei söanda tunnustada.“

Nabokovi nõuanne jäi aga hüüdjaks hääleks kõrbes. Vene valgete välispoliitika osutus tõesti lühinägeliseks, sest teda juhtis endine tsaari välisminister Sasonov, kes nüüd Koltshaki välisministrina Pariisis asus. Seal andis ta 24. veebr. Koltshakile nõu, keegi ei olevat praegu õigustatud Soome iseseisvust tunnustama, sest see õigus kuuluda ainuüksi tulevasele Vene rahvuskogule. „Kuigi Soomel õigust pole ühekülgse aktiga oma sidet Venemaaga katkestada, siiski arvan, et praeguses olukorras tuleb meil arvestada antud seisukorraga, millele vastutöötada me jõuetud oleme. Seepärast, kuna äärmiselt tarvis on Judenitshile võimalust anda pealetungi Petrogradile ette valmistada, tuleb meil nüüd väielustest Soomega hoiduda.“

Omski järelepärimise peale kordas Sasonov 3. märtsil oma nõuannet veel tungivamalt kujul. „Ometi, lisas ta siis juure, — kuna Judenitshi asja nurjaminek ähvardab, arvan, et meil tuleb abinõusid leida, et kas või osaltki soomlasi rahuldada. Siin olevatel andmetel võiks seda vast saavutada teadaandega, et meie ei vaidle Soomele iseseisvuse andmise vastu, tingimisel, kui Venemaa strateegilised ja Petrogradi kaitsmise huvid tagatud. Meie võiksimme seda isegi täiendada lubadusega omal ajal sarnast küsimuse lahendust toetada tulevase Vene rahvuskogu ees.“

7. märtsil teatati, et Koltshaki valitsus Sasonovi arvamisega täiesti liitunud, saadeti see kus vaja juhtnõõriks ja 9. märtsil avaldati Pariisis deklaratsioonina rahukonverentsile. Nabokovi hoiatused, et Soome tunnustamisest loobumine juba õõrumisi tekitab, jäeti tähelepanemata.

Tagajärjed ei lasknud end kaua oodata. Soomlased olid Judenitshile luba annud Ekenäsi juures kaadrisi korraldada Eestisse viimiseks, tingimisel, et korraga laagris üle 250 mehe ei saa olla. Soomes viibivaist umbes 5.500 sõjakohustuslisest olid 2000 viibimata registreerimisele ilmunud. Saksast tulevaid sõjavange kavatseti Saaremaale laagritesse koondada. Kuid juba 11. märtsil telegrafeeris Judenitsh, et tema seisukord Soomes väga raskeks muutub. Saksa mõjud kasvada seal ülekäte. Venelasi jaotatavat maad mööda laiali, võetavat ära liikumise õigus, kuna Saksa ohvitserid, keda sinna palju jäänud, vabalt ringi sõidavad. Venelasi süüdistatavat, et nad

enamlastega sõida ei taha. Viiburi poolt kuulududa, et soomlased valmistuda Petrogradi peale minekuks ja teha seda isegi ilma liitriikideta. Olevat tungivalt tarvis soomlastele öelda, et ilma kokkulepeta venelastega see lubamata on ja vaenuliseks aktiks Venemaa vastu saab loetud.

Seks tehtigi Omskist 28. märtsil korraldus Sasonovile, kes 2. aprillil vastas, et ta Soome peale surve avaldamiseks Prantsuse ja Inglise valitsuste poole pööranud. „Sedasama tegin ma Judenitshi palvel ka eestlaste suhtes, kes nähtavasti teda ka takistavad vajalisi samme astuda tema komando all Eestis Vene vägede ühendamiseks.“

Märtsikuus selgus Pariisis, et oodatud suur liitriikide vahelesegamine Vene kodusõjasse ära jääb. Vast siis hakkasid venelased piirirahvastele rohkem tähelepanu kinkima.

Sasonov seletas juba 24. aprilli telegrammis, et Judenitshi väerinna moodustamine võimalik oleks „ainult kokkuleppel soomlastega ja eestlastega, seda enam, et Petrogradi peale liikumiseks tuleb võib olla, Soome ja Eesti vägede abi tarvitada. Kuid soomlased soovivad eestkätt kahtlemata välja selgitada meie suhtumist neisse, ja meie peame ette teadma, millega võime leppida“.

Vene poliitiline konverents Pariisis jõudnud otsusele, mida ka Sasonov jagavat, et kokkulepe Soomega peaks järgmistel alustel seisma:

1) Soome tulev seisukord määratakse lõpulikult Soome eduskonna ja Vene rahva esinduse kokkuleppel.

2) Soome tunnustab Vene erilisi strateegilisi huvisid Soome lahes ja põhja piiril.

3) Peale Vene strateegilise julgeoleku kindlustuse ei saa Soome iseseisvust muus kitsendatud.

4) Seni tunnustatakse Soomet ajutiselt de facto.

5) Kuni oma seisukorra lõpuliku määramiseni ei sõlmi Soome mingit sõjalist ega poliitilist lepingut kolmandate riikidega.

Mõni päev hiljem, 27. aprillil lisas Sasonov veel juure, et kui Judenitshi baas Eestis luua, siis tuleb ka eestlastega kokku rääkida, et nad takistusi ei teeks. „Olen veendunud, et kunagi ei saa Eesti ja Läti iseseisvusega leppida, kuid vaja on neile maadele anda lai kohalik autonoomia, tin-

gimusel, et kõigi rahvusvähemuste, eestkätt venelaste õigused tagataks. Ainult sel alusel on võimalikud läbirääkimised Eesti võimudega, kelle koostöö meile praegu tarvilik.“

Samal ajal oli Pariisi Vene poliitilise konverentsi pahempoolne liige Savinkov Eesti saadikute prof. A. Piipi ja K. R. Pustaga läbirääkimisi pidanud ja selle järel 4. mail ka oma kaugemale ulatava eriarvamise Koltshakile saatnud:

„Loota liitlastelt lähemas tulevikus vajalisi krediite Vene ja Slaavi väeosade vormeerimiseks on minu sügava veende järel võimata. Seepärast arvan, et Petrogradi võib sel suvel võtta ainult juba vormeeritud ja seks täitsa küllaldaste Eesti ja Soome väeosade abil, kellele juurelisada kindral Judenitshi väiksed Vene osad. Petrogradi operatsioon saab sel suvel olla ainult Vene-Eesti-Soome operatsioon ja ei mingi muu. Järelikult, kas tuleb kokkurääkida soomlaste ja eestlastega, või operatsioonist loobuda. Soomlastega ja eestlastega saab nähtavasti kokkurääkida ainult nende iseseisvuse tõeasja tunnustamise alusel, seega, et nendega suhtumise küsimuse lõpulik otsustamine kuuluks tulevaste ülevenemaalisele ja nende valitsustele, kokkuleppijate poolte üheõigusluse alusel.“

Kuid mitte ükski Savinkovi, vaid ka isegi Sasonovi ettepanekud olid Koltshakile liig vabameelsed. Ta tunnustas küll Petrogradi operatsiooni väga suurt tähtsust ja soovitas läbirääkimisi soomlastega ja eestlastega sellest osavõtmisest otse ärarippuvaks teha. Kuid iseseisvusest ei tahtnud ta midagi teada. Selle käskis ta Sasonovi punktidest telegrammiga 11. maist välja jätta. Soome tulevase seisukorra määrab ainult Vene asutav kogu. Selle kokkuleppimist Soome eduskonnaga ei tulla nimetada. Täitsa välja jätta tulla ka Sasonovi punkt 3 — et Soome iseseisvust peale strateegiliste tagatiste ei tule piirata. Sasonovi ettepanek eestlastega läbirääkimiste alustest olla täitsa vastu võetav.

Sasonovist ütleb üks tema tollaegne Pariisi kaastööline — kadett Vinaver *), tal olnud „mingisugune teadvuse atroofia Venemaa uue konfiguratsiooni, piiririkide, autonomiate küsimustes, kõnelemata juba föderatsioonidest. Ausa, kuid piiratud mõistusega inimene, ei suutnud ta ümber ringi sündimasolevast muutusest kuidagi aru saada; ta ei võinud orgaaniliselt ette-

kujutada Venemaad teisena, kui ta teda omal pikal teenistuselul oli tunnud.“

Nagu nüüd dokumendid näitavad, oli ometi Sasonovi kõrval Koltshak ise veel palju lühinägelisem. „Keda Jumal tahab hävitada, seda lööb ta pimedusega.“

Soome vabatahtliste retk Ida-Karjalasse tõi venelastele uut ärevust. Vene Stokholmi saadik Gulkevitch teatas sellest 26. aprillil, ettevõtte taga peituda puhtrahvuslik plaan — suure maakonna liitmine Soome külge. Petrogradist ei olevat juttu. Soome valitsus asuda äraootaval seisukohal.

Õnnestumise korral kalduda ta okkupeeritud maade peale pretendeerima. Seks olla mobilisatsiooni eeltöid märgata, — kaitseliidu vabatahtlikke asetatavat juba garnisoni teenistusse.

Veel suuremas hirmus telegrafeeris Judenitsh 9. mail:

„Soomlaste suhtumine meisse on vaenulik. Kasutades meie ajutist nõrkust, lahendavad nad oma rahvuslist ülesannet — Suur-Soome loomist. Vaja on neid selles takistada ja ühtlasi ärakasutada nende läbi maa puhastamist enamlastest.“ Judenitsh olevatki juba oma esindajaid Ida-Karjalasse komandeerinud, et seal Vene administratsiooni sisse seada.

Ühe Vene luureteate järele pidi Soomes 19. mail juba mobilisatsioon välja kuulutatama ja siis sõjakuulutus enamlastele järgnema, lõõgiga, mis oleks üheaegne Eesti väerinna omale.

Kaebati kohe prantslastele, neid saksa mõjude levinemisega kollitades ja juba 20. mail võis Sasonov teatada, et Prantsuse välisminister Pichon on Soome volinikuga Karjala asjus kõnelenud ja viimaselt vormilised tagatised saanud, soovitades Vene poolt mitte enam protesteerida, et soodsat poliitilist olukorda mitte keerulisemaks teha.

Siin osutus Koltshak, kelle väed kevade tulekul ühes lumega sulama hakkasid, Sasonovist järelandlikumaks. Sasonov luges omalt poolt (2. juuni teogr.) soomlaste tagatised mitterahuldavateks, sest Soome oli ainult lubanud Karjalas ilma liitriikide nõusolekuta fait accompli'si mitte luua. Sasonov tahtis aga, et Soome ilmtingimata igasugused territooriumaal nõudmised tagasi võtaks, mahaarvatud vast ehk piiride tehnilise õiendamise. Ameerikaga ühel meelel ei lubavat Sasonov soomlastele juhtivat osa ka Petrogradi operatsioonis, vaid vastuoks, lugevat

*) M. Винавер: Наше правительство. Париж, 1928, стр. 28—29.

Soome iseseisva aktiivse osa selles koguni äärmiselt kardetavaks.

Koltshak asus hoopis teisele seisukohale. Ta jäi prantslastele antud Soome tagatistega täitsa rahule, paludes ainult, et liitlased Soomet aktiivsele väljaastumisele Petrogradi vastu kutsuks; oli nõus, et sõjakäiku Mannerheim juhiks, tingimiseks pannes, et Judenitshi vene väeosa sellest ka osa võtaks ja Petrogradis mitte Soome, vaid Vene administratsioon sisse seataks; ka tulevat Soomet ajutiselt de facto tunnustada (20. mai telegr.). Samas mõttes rahustas Koltshak ka Judenitshit (24. mai telegr.). Soome pretensioonide küsimus Vene territoriumide kohta tulevat edasi lükata, kuni Vene riik omale hääle rahvusvahelistes asjus tagasi saab; praegu tulla sarnaste küsimuste ülesvõtmisest kõrvale hoida, territoriumide ajutises okupeerimises mitte alust nähes tulevasteks nõudmisteks. Selles mõttes olla Prantsuse valitsuselt juba tagatised saadud. Täitsa heaks kiites Judenitshi püüdeid luua Karjala vabastatud osades Vene administratsiooni, luges Koltshak siiski tarvilikuks hõõrumistest Mannerheimiga kõrvale hoida, niivõrt kui tema liikumisele Petrogradi peale lootust jääb.

Paar päeva hiljem, 26. mail lisas Koltshak Judenitshile veel juure, et viimane Petrogradis administratsiooni sisse seaks, mis temale, Judenitshile alluks, ning et operatsioonile liitlaste laevastiku abi palutakse, niisama sõjavarustust ja Petrogradile toitusabi. Liitlaste finantstoetusele olla raske loota, ja Vene valitsus olla ise valmis Soomele ja Eestile tarvilikud krediidid andma. Eestlastele olla Vene esindaja volitatud kõige laiema rahvusliku autonoomia lubama. „Niisama saab neile tagatised antud, et Vene väeosade kõvendamisel Eestis on ainukeseks otstarbeks võitlus enamlastega ja et need väeosad ei ole määratud mingiks tegevuseks Eesti rahva huvide kahjuks.“ Ühtlasi volitati Judenitshit kõigiks vajalisteks ettevalmistusteks. Loode väerinna kõigi Vene sõjajõudude ülemjuhatajaks oli Koltshak Judenitshi juba varem, 24. mai telegrammiga nimetanud.

„Juba on mitu kuud, kui meie seisame siin surnud punktil ja võib olla on maikuus lugu vaevalt natuke teisem kui veebruaris.“

Nii kirjutas Helsingist 24. mail Judenitshi abiline admiral Pilkin Omskisse. Viga seisvat selles, et soomlased kartvat

venelasi ja saksa kihutus õhutada seda vastolu veel teravamaks.

„Minu arvates pole mingit lootust, et Soome lubaks Judenitshile vormeerida ja relvastada Soomes Vene vabatahtlikke vägesid ja pealetungi alustada. Näib, et seepärast enam pole ka mõtet meie edasiseks siiajäamiseks. Kuid Judenitsh ütleb: „Liig meelitav on Petrogradi väerinna idee, et temast loobuda. Kuni veel üksainuski schans on, ei sõida ma ära.“

Pilkini arvates olla see ainuke schans — liitlaste vabatahtlikud väed. Ainult Soome endaga olla võimata minna. „Kui soomlased lähvad üksi, või ka ühes meiega, kuid proportsioonis, 30 tuhat 3—4 tuhande vastu, kes siin Soomes olemas, — siis nende tuntud viha juures venelaste vastu, nende lihuniku iseloomu ja nende poliitilise püüde juures Venemaad igat moodi nõrgendada, eriti aga Petrogradi nii, et ta ka tulevikus poliitilise keskkoha osa peale pretendeerida ei saaks, — nad hävitavad ära, lasevad maha ja pussitavad surnuks kogu meie ohvitserkonna, õiged ja süüdlased, haritlaskonna, noorsoo, gümnaasistid, kadetid, kõik, keda aga saavad, nagu nad seda tegid, kui võtsid punastelt Viiburi. Nad hävitavad meie riigiasutused, röövivad ära vabrikud, lasevad õhku ja viivad ära laevastiku. Nendega ühes minna Petrogradi vabastama, kui meil küllalt jõudu ei ole, et neid enestega arvestama sundida, — seda ei annaks meile iial andeks tuleviku Venemaa.“

Kui selgub, et lootus on kadunud liitlaste operatsiooni peale Petrogradi vastu, eriti mereoperatsiooni peale Kroonlinna vastu, mis Pilkini isiklisel arvamusel kõige paremini oleks küsimuse lahendanud, siis ei võivat enam Soome jääda. „Siis jääb nähtavasti üle lõuna rand, s. o. Eesti. Seal tegutseb praegu meie n. n. Põhja korpus. Näib nii lihtne olevat siinsetel venelastel Judenitshiga eesotsas Tallinnasse üle minna ja seega liituda. Kahjuks kerkib esile Eesti küsimus. Eesti unistab ka oma iseseisvusest... Sellest hoolimata, meie väeosad Eestis tunnustavad Judenitshit ja alistuvad tema direktiividele...“

Judenitsh katsus Eestiga millegini põhimõttes kokku rääkida, kuid ei saanud midagi...

See asjaolu ei lubanud äraotsustada baasi küsimust... Nii et baasi meil Vene vabatahtliku väe vormeerimiseks Petrogradi vastu pole olemas... Ma mõtlen, et Soome milgil juhusel ei lase oma territoriumil Vene vabatahtlikke vägesid vor-

meerida. Eesti aga võiks liitlaste surumisel sellele kalduda, et Vene väe baasiks saada. Meie ülesandeks on liitlasi veenda Eesti peale mõju avaldamiseks. Mul on nõrk lootus, et inglased — võib olla suvel — ette võtavad mereoperatsiooni Kroonlinna vastu, kes vallutatult võiks saada suurepäraseks baasiks meie edasisele tegevusele.“

Nii istus siis Judenitsh terve pool aastat Helsingis ja ootas tuult, mis puhuks Soome lahte liitlaste laevastiku, kes vallutaks Kroonlinna ja saadaks dessandi Petrogradi peale. Tegelik töö, mis käe all ootas, tehti selle „valge laeva“ ootel ainult poole südamega.

Sasonovi ja Vene Pariisi sõjalise esitaja kindral Shtsherbatshevi volitusel ilmus kindral Golovin Londoni, et läbirääkida toetuse üle ja baasi saamise üle Eestis. „Sain lubaduse, et kaasaaidatakse, teatas ta sealt 8. mail, — kuid poliitilistel põhjustel tuleb seda valjus saladuses hoida.“

23. mail anti Omski peastaabi ülemale Prantsuse valitsuse teadaanne, kus soovitatavaks leiti, et Judenitsh oma jõududega töötaks Eestis, ettevalmistades operatsiooni Petrogradi peale. „Kuna suurem osa soomlasi on põrganud oma kodu ja Eesti valitsus on rahutuks läinud enamlaste pealetungi tõttu, siis näib, et ta enam ei saa takistama Judenitshi plaane. Lõpu-lik kokkulepe Judenitshi ja Eesti vahel läheneb teostumisele, tänu läbirääkimistele, mida peetakse Prantsuse sõjamilitsiooni ülemate kaudu Eestis ja Soomes. See kokkulepe käib ainuüksi sõjaliste sihtide kohta; mis aga puutub territoriaalküsimustesse, siis kuuluvad need rahukonverentsi otsustamisele.“

Osalt vastu Prantsuse sooviavaldusele käis aga Briti sõjamineisteriumi telegramm 3. juunist, kus teatati, et Eestisse ja Lätisse saadetakse Briti sõjaline missioon, et Baltimaalt tuleksid saksa väed tagasi tõmata, et Judenitshil tuleks hoiduda Narva rindele ilmumast, sest et eestlased võiksid mitteheasoovilikult tema sealolekusse suhtuda. Ka lugeda liitlased äärmiselt soovimatuks igasuguse Soome vägede liikumise Petrogradi peale ja üldse sügavamale Venemaale.

Sellele vastas Koltshak, et Judenitshi ülemjuhatus operatsioonides, mis ühes eestlastega ja soomlastega ette võetakse, mitte pole ette otsustatud. Kui Judenitshi tulek Eestisse tõesti tarvnenud võiks välja kutsuda, siis tuleks sellest kõigiti hoiduda tähtsuse tõttu, mis on eestlaste tegevusel.

Mis aga puutub soomlaste liikumisse Petrogradi peale, siis ei olevat näha põhjusi selle takistamiseks. See operatsioon on koguni äärmiselt soovitatav, muidugi sel ärajäämata tingimisel, et Vene väed temast osa võtaks ja äravõetud maadel Judenitshile alluv Vene administratsioon sisse seataks (13. juuni telegr.).

*

Venelased tegid nüüd viimase rünnaku Soomes. Eestkätt kallutati Briti sõjamineisterium ära selle eitavast suhtumisest. 12. juunil võis kindral Golovin Londonist teatada, Briti sõjamineisterium jääda juba nõusse soomlaste osavõtmisega Petrogradi operatsioonist tingimisel, et üldine ülemjuhatus liitlaste, aga mitte soomlaste käes oleks, võim abastatud kohtadel Judenitshi käes.

23. juunil saatis Koltshak isiklikult Mannerheimile telegrammi, kutsudes teda osavõtma üldisest asjast ja alustama aktiivseid sõjalisi operatsioone Petrogradi vastu.

Seda telegrammi saatis järgmisel päeval instruksioon Sasonovile, et see Inglismaad, Prantsusmaad ja Ameerikat paluks sel otsustaval momendil Soome ees Koltshaki kutset toetada. „Vaja pöörda tõsist tähelepanu enamlaste poolt algatud vägede ümberpaigutamisele Petrogradi alla, mis, kui see kiirelt korda läheb, nõuda kolme pärast möödapääsematult raskesse seisukorda asetaks need vähesed Vene ja Eesti väeosad, kes nii edukalt praegu Petrogradi all tegutsevad... Üldine sõjaline konjunktuur nõuab käskivalt pealinna vallutamist enne kui enamlaste kõvendused kohale jõuavad... Enesestmõistetavalt ei tohi aktiivne abi Soome poolt... saada mingiks aluseks tulevastele poliitilistele nõudmistele...“

Selle ettepaneku tulemusena teatas liitlaste nelja nõukogu 9. juulil Mannerheimile, et „liitriikide valitsuste poolt ei ole vasturääkimisi Soome vägede operatsioonidele enamlaste vastu, kui sarnased operatsioonid ette võetakse“.

Omsk leidis selle liitlaste seisukoha „küllalt passiivse“ olevat. „Meie avaldasime kahetsust ükskõikse seisukoha puhul, mida liitriigid võtnud Petrogradi vabastamise asjas ja toonitasime, et võtame tulevikuks teatavaks selle „mittevahelegamise“ põhimõtte, millele nad tarvili-kuks pidasid asuda praegusel Venemaale raskel silmapilgul“ (20. juuli telegr.). Sasonovile soovitati koguni Pariisis kirjalik-

kult fikseerida seda Vene-Soome suhetesse mittevaheliseks põhimõtet.

Vahepeal teatas Gulkevitch 2. juulil, et läbirääkimisteks nõunik Ber Helsingisse on komandeeritud, kuid et sisesiseisukord Soomes märksa teravamaks on läinud. „Sotsialistid, kes eduskonnast $\frac{2}{3}$ *) moodustavad, on vahelesegamise vastu Vene asjusse. Mannerheim suudab vaevalt viia soomlasi retkele enamlaste vastu ilma riisikota, ühtlasi võimukriisi välja kutsuda. Teisest küljest toonitas Mannerheim tänini, et ta kõigepealt on — soomemaalane ja politikas end juhtida laseb ainult Soome huvidest... Karta on, et Mannerheimi poole pööramise arvatavaks tagajärjeks saab tema poolt olema pikaldaste läbirääkimiste pidamine territoriaalsetest järelandmistest.“

Nädal hiljem, 8. juulil saatis Judenitsh juba läbiräägitud kokkuleppe kava:

1) Soome ilmtingimata tunnustamine.

2) Kumbki ei võta osa teise riigivõlast; Soomele jäävad tema pinnal asuvad Vene sõjavarandused; mitte-sõjalised riiklikud kohustused selgitatakse ja tasutakse; Soome saab juurepääsu Jäemele.

3) Idakarjalased saavad täieliku enesemääramisõiguse rahukonverentsi ja rahvasteliidu kontrolli all;

Ingerlased saavad samad õigused, mis venelased Soomes; Vene palverändajatele juurepääs Valamole; Soome kaubalaevad Laadogas üheõiguslised Vene omadega; Laadogal ei peeta sõjalaevu; eraisikute kahjude tasumisel Soomele liitriikide õigused.

4) Kaubatollid endised.

Lepingu tekstis, mille mõni päev varem (5. juuli telegr.) Inglise komissar Omskis esitas, leidis peale selle veel üks poliitiline punkt: Rahukonverents ehk rahvasteliit lahendavad Baltimere ja Soomemaa neutraliseerimise küsimuse.

Sõjalises lepingus seisis, et Mannerheim juhib kogu operatsiooni, venelasi — Judenitshi kaudu, kelle kätte läheb Petrogradi valitsemine. Sõjasaaki ei lubata.

„Ilma nende tingimiste vastuvõtmiseta, telegrafeeris Judenitsh, on soomlaste pealetung võimata. Mannerheim peab ka inglasele otsekohese ettepaneku saama

*) Tõelikult oli alla poole. Nii täpne oli Vene saadiku informatsioon!

pealetungimiseks ja raha ning relvastusega toetamise lubaduse. Mobilisatsiooni suhtes on Soome valmis. Kuid ajaviitmine loob Mannerheimile sisepoliitilise olukorra, mis pealetungi võimatuks teeb. Kahe nädala pärast võib Soome uus president valitud saada.“ Sellepärast hoiatas Judenitsh, et ta sunnitud võib olla tingimisi ka omapead vastu võtma.

Mannerheim ühes oma välisminister Holstiga andis 14. juulil ka vastuse Koltshaki isikliku kutse peale:

„Soome rahvale ja valitsusele ei ole kaugeltki võõras mõte, et Soome regulaarväed Petrogradi vabastamisest osa võtaksid. Ma ei hakka aga Teie eest, härra admiral, varjama, et minu valitsuse arvates Soome eduskond peaks ei kiida ettevõtet, mis küll meile kasu toob, kuid raskeid ohvreid nõuab, kui meie ei saa tagatise, et uus Venemaa, kelle kasuks meie tegutseksime, lepiks mõningate tingimistega, mille täitmist me loeme mitte ainult tarvilikuks meie osavõtule, vaid ka vajalikuks tagatiseks meie rahvusriiklisele olemisele.“

Ainukesed venelastest, kes Mannerheimi tingimiste vastuvõtmist toetasid, olid Londoni saadik Nabokov ja Arhangelski Vene väe esindaja Miller (Telegr. 18. juulist). Viimase seisukord Inglise dessantväe kõrval oli kõige täbaram, sest Inglise sõjaminister Churchill oli juba hoiatanud, et tööliste meeoleolu tõttu möödapääsemata on Inglise vägede aegapidine ärakutsumine kõigilt rinnetelt, algades septembrist, mispärast tuleks kõik käima panna, et sel aastal veel otsustavaid tagajärgesid saavutada (Nabokovi telegr. 1. juulist).

Kõik teised olid lepingu vastu. Koltshak ja Sasonov teatasid sellest ühel ja seltsamal päeval — 20. juulil. Koltshak käskis Judenitshile ei mingisse lepingusse Soome valitsusega astuda, sest lepingu tingimised olla vastuvõtmatud ega olla kindlust Soome aktiivses abis.

Sasonov Pariisis leidis, et leping venelaste olulisi huvisid rikub ja ühtlasi Petrogradi võtmist ei kindlusta. Lubamatud olla niihästi „ilmtingimata“ tunnustamine, kui ka Petsamo andmine ja Ida-Karjala „enesemääramine“.

Sasonovi seisukohaga ühinedes kordas Lõuna-Vene valgete ülemjuhataja Denikin 20. augustil oma eelmise detsembri protesti: Vene rahvas ei või lubada soomlaste vahelesegamist oma siseasjusse. Vene territoorium võib ja peab vabastatud saama ainult venelaste eneste poolt, liitriikide

kaasabil. Juuni lõpust peale oli Denikin oma „Moskva sõjakäiku“ arendamas ja ehk ka selle tõttu tema toon Koltshaki omast hästi kõrgem.

Soome sõjakäik Petrogradi peale oli seega päevakorralt ära langenud ja Judenitsh kolis üle Eestisse.

Nagu matusehelinana nende suurte lootuste hukkumisele kõlas Nabokovi kibe telegramm, et Vene riiklus ometi arvestama peaks Vene revolutsiooniga. „Meie ei kaitse Venemaa ennesõjaaegse suurriikluse aadet. Me peame tunnustama, et Poola ja Soome iseseisvus rahvuslistes piirides on sündinud tõeasi, ja et peanoogutamine nende küsimuste otsustamisele Asutavas Kogus kedagi ei veenda. Kõik minu telegrammide kartused Soome kohta on tõestunud... Suurem osa Vene ohvitserkonnast vihkab liitriike. Inglismaa tunneb meile sõnades kaasa, tegelikult õhutab Baltimaa-de iseseisvust Venemaa kulul... Prantslased ei tee midagi. Ameeriklased ei taipa Balti seisukorras midagi. Judenitsh istub ilma rahata ja kaotab pinda. Mitte ainult ei suuda vormeerida 4000 meest valitud väge, vaid varsti lakkavad teda tunnustamast ka tema väeosade ülemad. Aga sel

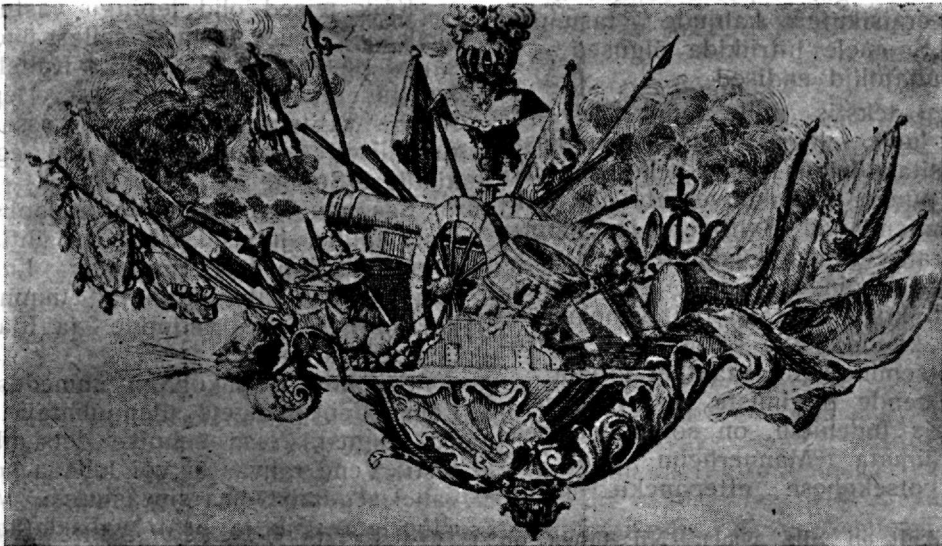
ajal Petrograd hävineb ja põhjas ähvardab katastroof...“

Ühes Petrogradi operatsiooniga tuli soomlastel rist peale tõmmata ka Ida-Karjalale. Juuli keskel tahtsid soomlased sinna vägede saatmiseks rahukonverentsilt luba saada, kuid Prantsusmaa, kes neilt juba maikuus Sasonovi nõudel ses suhtes tagatis võtnud, pani ka nüüd oma „veto“ peale ja soomlased ei osutanud nii ettevõtlikuteks, kui poolakad, et ilma liitriikide nõusolekutagi sarnaseid operatsioone teostada — lihtsalt oma piiride kaitseks.

Veel kord kerkis Petrogradi operatsioon Soome taevakaarele 1919. sügisel, kui Judenitsh Krasnoje Selooni jõudes otsustaval tunnil abi vajab ja seks uuesti Soome poole pöördus, ühtlasi Sasonovit paludes juulikuu lepingule mitte enam vastu seista. Kuid Sasonov ei vastanudki Judenitshile enne kui see juba löödud oli. *)

Vene ennesõjaaegne suurriikluse aade ei paendunud, vaid murdus. Tema kandjad langesid tema all kokku ja pühitati ajaloo näitelavalt ära.

*) Nineteenth Century, January 1920, John Pollock Why Petrograd was not taken. Lhk. 62.

Läti kaitseväe keskjuhatuse reorganisatsioon.

Kindralstaabi kol.-leitn. J. SCHIHDS

Läti sõjaväe esindaja Eestis.

Käesoleva aasta augustikuu esimesel poolel alustati Läti kaitseväe keskjuhatuse reorganisatsiooni, milline on jõudmas juba lõpule. Selle Lätile tähtsa küsimuse lahendamise algades võttis Läti avalik arvamine korduvalt sõna poolt ja vastu. See küsimus leidis elavat vastukaja ka Eesti üldajakirjanduses. Läti kaitseväe esindaja kindralstaabi kol.-leitn. J. Schihds andis 16. sept. s. a. jutuajamisel „Sõduri“ esindajaga teostatava reorganisatsiooni kohta ülevaate, mis kokkuvõttes:

Kuni reorganisatsioonini teostas Läti kaitseväe kõrgemat juhtimist 3 instantsi: Sõjaminister, armee juhataja koos staabiga (kindralstaap) ja peastaap.

Alustatud reformiga likvideerub peastaap ja selle funktsioonid lähevad vastavalt ümberkorraldatud armee juhataja staabi valdkonda.

Sõjaministrile alluvais intendandi, relvastuse, sanitaar asutistes võeti ette üm-

berkorraldusi. Nii omasid nimetatud asutised ennem igaüks oma eelarve ja lepingute jaoskonna. Nüüd on need jaoskonnad koondatud üheks eelarve ja lepingute jaoskonnaks. Sõjaministri sekretariaadi koosseise vähendati.

Armee juhatajaks jääb endiselt kindral Penikis. Armee juhataja staap jääb ja staabi ülemaks on endiselt kindral Kaleys. Armee staabi ülem saab juurde teise abi (kindral Francis'e, endine peastaabi ülem). Armee staabi ülema esimeseks abiks jääb kindralstaabi kolonel Hartmanis.

Esimesele abile kuuluvad uue organisatsiooni järele operatiiv, organisatsiooni, mobilisatsiooni, õppe, informatsiooni küsimused ja kaitseväe häälkandja „Latvijas Kareivis“.

Teisele abile saavad kuuluma — administratiivala, topo-hydrograafia, kaitseväe ringkondade asutised jne.

Läti vabadussõjast ja esimestest iseseisvuse aastatest olid järele jäänud mõned suurte koosseisudega (rasked) asutised, nagu liikumise osakond, linnade komendantuurid, raudtee sõlmpunktide komandandid, inspektori osakond jne. Reorganiseerimisel tehti liikumise osakonnast vaid operatiiv osakonda kuuluv jaoskond. Inspektori osakond likvideeritakse ja tema funktsioonid lähevad üle administratiiv osakonnale. Likvideeritakse komendantuurid vähemates linnades, samuti raudtee sõlmpunktides. Riia komendantuuri koosseise on vähendatud. Armee staabi õppeosakonna alluvusest (õppeosak. ülem. kol. Jeske) viidi armee inseneri (kol. Irbe) alluvusse sõjagaasiasjanduse eriteadlased.

Informatsiooni jaoskond, alludes nüüd otsekohe armee staabi ülema I. abile, omab suurema koosseisu kui temal oli varem.

Lõpuks tähendas kol. Schihds, et praegu teostatavat Läti kaitseväe kõrgema juhtimise organisatsiooni ei tule lugeda lõpulikuks. Sügisel oodatakse Läti riigikaitse seadust, mis võib tuua muudatusi kaitseväe organisatsioonis. Üldse eluga peab liikuma ja muutuma kõik.

Igatahes kõne all olev kaitseväe kõrgema juhtimise reorganisatsioon oli vajalik. Tema kaudu lihtsustub ja süstematiseerub Läti kaitseväe kõrgema juhtimise teostamine ning riik saavutab ainelist kokkuvõtet. E. A.

Rohkem algatusvõimet.

Juhile antud õigused panevad peale kohustused. Mida suuremad õigused juhile on antud, seda suuremaid kohustusi kannab ta. Juht otsustab, viib selle otsuse täide ja vastutab ühtlasi otsuse otsarbekohasuse eest. Mida rohkem juhile on usaldatud, seda suuremat nõutakse vastutust. Juht oma otsusevõtmisel ei tohi kunagi end heidutada lasta vastutuse kandmise pärast. Vastuoksa, vastutuse kandmine peab veel enam taga kihutama juhti tema töös. Vastutuse kandmise õiguse üle juht peab tundma aiva rõõmu. „Vastutusrõõm“, nagu seda sakslased ja prantslased ühteviisi nimetavad, on see juhi omadus, mis teda virgutab julgele ja loovale tööle. Vaatamata kaitseväes maksva autokraatse korra peale, kus juht tegutseb kõrgemalt saadud ülesande kohaselt, vastutusrõõm annab juhile hoogu enesealgatuse ülesnäitamiseks ja vajutab isikliku mina pitseri tema poolt läbi viidud töö peale. Meie kaitseväe juhtide kasvatust ja väljaõpet käsitlevad eeskirjad pole seda küsimust kahe silma vahele jätnud. Ta on siin tavaliselt valgustatud, ainult tegelikus elus pole ta sel määral veel maksvusele pääsenud.

Sisemäärustiku § 82 ütleb algatusvõime kasvatamise kohta järgmist:

„Suur algatus- ja otsustusvõime on juhile tarvilikud, et olukorra sunnil ka ilma kõrgema juhi korraldusteta ja juhtnõrirdeta üles seada uusi eesmärke ja ülesandeid ning leida teid ja abinõusid nende lahendamiseks. See on iseäranis tähtis lahingutegevusel, kuid ka kaitseväe ettevalmistamisel ja tema elu-olu korraldamise töös. Kõhklemine ja viivitamine asja otsustamisel, tingitud vastutuse kartusest, annab tunnistust juhi kodanlise julguse puudumisest.“

Jalaväe eeskiri II osa § 17 teine lõik rõhutab juhi algatusvõime tarvidust järgmiselt:

„Juhi käsk, väljendades täpsalt seda, mida juht tahab ja mis ta on teinud ülesandeks alluvale, jätab viimasele õiguse vabalt oma äranägemisel valida neid viise, kuidas jõuda ülesseatud eesmärgile. Juhul, kui ei ole saadud käsku, juht, tundes kõrgema juhi kavatsusi ja üldist olukorda, tegutseb oma algatusel.“

Algatuse avaldamine antud ülesande piirides on juhi vääramatu õigus ja kohustus igal

juhul, kus saadud käsk ei vasta tõelisele olukorrale. Ülaltoodud põhimõtete teostamine on vajalik, et saavutada tarvilikku paenduvust juhtimises, samuti et tagada juhatuse üldise tahte teostamist ka sarnases olukorras, kus enam ei ole võimalik alluvate juhtide vahenditu mõjutamine.“

Siin toodud väljavõtted kahest eeskirjade paragrahvist kõnelevad väga selget keelt juhi algatusvõime tarvidusest kaitseväe ettevalmistamisel, tema elu-olu korraldamistöös, eriti aga lahingu tegevusel. Jättes välja kaks esimest juhtu ja kõneledes ainult algatusvõime avaldamisest lahingutegevusel, niipalju kui see rahuaaja lahingõppustel silma paistab, siis peab tähendama, et algatusvõime avaldamine meie juhtide töös veel mõndagi soovida jätab. Juhtide passiivsus ülesannete täitmises on olnud ette tulnud vigade ja puuduste üheks oluliseks põhjuseks. Korraldatud taktikalistel õppustel ja manöövrites laseb see end ikka ja jälle välja paista.

Selle kohta toome õppustelt mõned näited.

Kaitselahingus ühel kompaniil on tulnud kaitsele asuda laial rindel. Maastik on kinnine ja esijoonele paigutatud rühmad üksteist otsekohe ei näe. Kompaniiülem on rühma kohale asetanud, aga pole seal juures täpsalt näidanud, kus asuvad naaberrühmad. Kontrollides rühma kaitseplaani 5 tundi pärast rühma kohaleasumist, selgub, et rühmaülem ei tea veel, kus asuvad naaberrühmad ja kus asuvad täpsalt need relvad, milledega temal tuleb tuleside luua.

Kui ka kompaniiülem ülesande andmise juures rühmale midagi ütlemata jättis, siis ei tohi rühmaülem kunagi nii passiivseks jääda oma ülesande täitmises, et ta neid andmeid iseseisvalt ei hangi, mis tal rühma kaitseplaani kokkuseadmisel hädasti vaja.

R.k. rühmaülem kuulipildujate paigutamiseks positsioonile on luuranud ühe r.k. asukoha; teise asetamiseks on annud rühmavanemale käsu: asetage sinna künka peale, näidates käega sellele künka kätte. Rühmavanem, üleajateeniija-allohvitsner, kes 2 aastat juba r.k. kompaniis teenib, läheb ja asetab r.k. lageda koonusetaolise künka kõige kõrgema kupli peale, kust see silma paistab kui pilt hulga maa peale, eriti hästi aga vaenlasele. Allohvitsner, saades

rühmaülemalt käsu, asetada r.k. N. künka peale, täitis selle käsu mehhaaniliselt, panes r.k. tõesti selle künka tipu peale, vaatamata kas ta sinna kõlbas panna või mitte. Niisugune passiivne käsu täitmine juhile lahingus ei kõlba, kus enda peaaegu mitte midagi ei mõelda, kus unustatakse kõik need põhimõtted, mis me peame silmas pidama r.k. positsioonile asetamisel (sest neid oli sellele allohvitserile ikkagi õpetatud, nagu pärast selgus). Sarnane passiivne käsutäitmine, kus juht enda algatust sugugi ei suuda üles näidata kõige lihtsama ülesande täitmise juures, näitab, et niisugusel juhil lahingus on vähe väärtust ja temale ei või usaldada palju.

Kohtamislahingus pataljon on jõudnud M_2 joonele, kus temal oli kästüd ajutiselt peatuda, kuni korralduseni. Pataljoni ülesandeks oli veel täna ära võtta M_3 , mis asus M_2 joonest mõni km eespool. Patül jäi M_2 joonele rügüli korraldusi ootama, katkestas vaenlase taanduvate järelosade jälgimise. Isegi luuretegevust ei jatkanud ta vaenlase suunas. M_2 joonel ootas patül mitu tundi. Vahepeal läks juba pimedaks. Ja kui rügüli korraldus tuli edasi tegutsemiseks, siis oli esijoone pataljon vastasega kontakti kaotanud, mida tuli uuesti otsast peale looma hakata ja missugune ülesanne öises olukorras polnud sugugi nõnda kerge. Pataljoni ülem ei avaldanud temale määratud ülesande täitmise juures sugugi enda initsiatiivi, minnes välja üldisest juhi kavatsusest, kus veel ees seisis M_3 vallutamine.

Või võtame järgmise näite. Rügement kaitstes NN suuna, saadab oma parema tiiva kaitseks rügemendi kaitse suunale paralleelselt minevale teele ühe ratsarühma. Vaenlane lööb selle rühma temale määratud joonelt varsti välja. Rühm taandub ja avab vaenlasele põiktee rügemendi seljagusesse, jättes selle tee täiesti valveta. Vaenlane kasutab nimetatud põikteed, tungib rügemendi vooride peale välja ja löikab läbi rügemendi taandumistee, kusjuures suur osa rügemendi jõududest vangit

langeb. Vaenlase tegevus nimetatud suunas areneb terve päeva jooksul ja selle suuna peale tiiva kaitseks välja saadetud ratsarühma ülem polnud rügemendiülemale saatnud mitte ühtegi teadaannet. See näide illustreerib selgesti, missuguse katastroofiga võib lõppeda rügemendi lahing, kui mõni juht, kelle peale on pandud võrdlemisi väga vastutusrikas ülesanne, jääb selle täitmisel äärmiselt passiivseks. Sarnaseid näiteid võime noppida palju, kui meie oma igapäevases töös, eriti aga lahingutegevuse harjutustel, hakkame vaatlema juhti tema algatusvõime ülesnäitamise seisukohalt.

Algatusvõime avaldamine juhi töös on niivõrra tähtis element kõige muu juhi omaduste kõrval, et sellele tuleks juhtide kasvatamisel pöörata suuremat tähelepanu. Eelpooltoodud väljavõtted eeskirjadest näitavad, et seal on see nõue kõvasti läbi viidud. Tegelikud näited lahingutegevuse harjutustelt lasevad paista, et me pole suutnud neid eeskirja nõudeid veel läbi viia ja meie juhtide kasvatus ses mõttes veel soovida jätab. Selle puuduse tundmine on juba ka üks samm edasi. Äratundmised aga ei tähenda veel selle kõrvaldamist. Kõrvaldada võib seda ainult kasvatusel, kui ses suunas järjekindlalt ja vankumatult töötatakse teatud aastate jooksul. Iga kasvatuslik protsess on pikaldane ja ei anna igakord ruttu tagajärge. Seda püsivamad aga on kasvatusel teel kindlasti külgepoogitud omadused. Meie rahva iseloomus on küllalt individualistlikku joont, mis juhi algatusvõimul arendamiseks pakub head materjali. Tarvis on vaid selle peale pöörata rohkem tähelepanu. Kaitseväge igapäevases elus, sõdurite ettevalmistamisel, eriti lahingulise ettevalmistamise harjutustel on vaja nooremate juhtide algatusvõime avaldamise peale alati tarviline tähelepanu pöörata, seni kui see joon juhi iseloomus harjumuseks muutub ja end sellena alati seal kus vaja, tarvilisel määral avaldab. —mp.

Ohvitseride teenistuskäigu seadluse eelnõu puhul.

Juba kauemat aega on töötatud ohvitseride teenistuskäigu seadluse eelnõu kallal. Esialgse eelnõu töötas välja Korraldusvalitsus 1926. a. See anti sõjanõukogusse, kes moodustas tema läbi vaatamiseks komisjoni. Komisjon töötas eelnõu põhjalikult ümber ja viis temasse hulga uusi põhimõtteid. Nüüd on seadluse eelnõu valminud ja komisjoni poolt arvamiste avaldamiseks välja jagatud.

Võrreldes maksva teenistuskäigu seadlusega, mis enesest kujutas ajutist ja ülemineku astet, on esitatud eelnõu rajatud kindlatele alustele nii seadluse ulatuse kui ka lahendatavate küsimuste põhimõttelise külje suhtes.

Seadlus on ohvitserkonna poolt ammu oodatud ja ka tervitatud, et tema põhjal kord ohvitseri seisukord rajaneks kindlatele alustele.

Komisjoni töö pidi väga raske olema, arvestades meie alles väljakujunemisel olevate organisatsiooni, koosseisude ja ohvitseride ettevalmistuse süsteemiga. Üldiselt juba maailmasõjale järgnev ja meie väikese riigi kaitseväge olukord on täiesti erinev neist olukordadest, kust võis otsida eeskujusid. Komisjon on mitmes põhimõttelises küsimuses esimesi ja üsna julgeid sihte raiunud ürgmetsa.

Seadluse eelnõu püüab lahendada kõigi ohvitseride võimalikult kõiki küsimusi ja väga detailselt. Et seadluses lahendamisele kuuluvad paljud väga delikaatsed küsimused ja paljudes küsimustes on tema kokkuseadjatel tulnud samuda täiesti uusi radasid, siis on seletatav seadluse eelnõu puhul mõningad teistviisi arvamised. Käesolevad read märgivad mõnda nendest.

Ohvitseride liigitamine väeliikide ja ametalade järele tundub kunstlikuna ning seega ka tarbetuna.

Seadluse eelnõu § 9. järele jaguneb ohvitserkond väeliikideks — jalaväe, suurtükiväe, ratsaväe, soomusväe, ineneriväe, lennuväe ja mereväe. Selle jaotuse aluseks on sõjalise ettevalmistuse vastavus väeliikidele. Seadluse eelnõu § 35. järele jaotatakse ohvitseride ametkohad ametaladeks. Nõnda on — juhtimise, staabiteenistuse, administratiiv, majandus-tehniline, geograafiline, juriidiline ja tervishoiu alad. Ametaladesse jaotamise aluseks seab seadluse eelnõu

ametkohal nõuetava ettevalmistuse üldise laadi.

Järelikult igas väeliigis jaotatakse ohvitserid ametalade järele. Jalaväes, näiteks, on siis juhtimis, staabiteenistuse, geograafilise, juriidilise, tervishoiu jne. ala ohvitserid.

Kõrvutades kahte definitsiooni — sõjalise ettevalmistuse vastavus väeliikidele (väeliik) ja ametkohal nõuetava ettevalmistuse üldine laad (ametala), tundub, et need on kunstlikud. Pea jaotusena tahab olla jaotus väeliikideks ja väeliigid omakorda jagunevad ametaladeks. Seega peatunnuseks ohvitseride liigitamise juures on nende sõjaline ettevalmistus. Täiesti loogiline, kuid ei oma praktilist tähtsust. Arsti ametkohale määramisel ei ole kaaluv mitte ohvitseri kuuluvus väeliiki — tema sõjaline ettevalmistus — vaid tema arsti kutseline eriettevalmistus, — mida seadluse eelnõu nimetab ametkohal nõuetava ettevalmistuse üldiseks laadiks. Ei ole ju jalaväe, suurtükiväe jne. arste, juriste, geograafe jne. Oleks tarbetu nõuda arstilt, juristilt jne. sõjalist ettevalmistust väeliigi nõuete ulatuses. On kord ohvitseri sanitaaralale teenistusse arvamiseks peatunnuseks tema arsti kutseline ettevalmistus, siis peaks see olema ka liigi definitsiooniks. Arstist pole vaja teada, kas ta on jalaväelane, suurtükiväelane või n.e. Pole ka tarvilik teada, palju on ühe ehk teise väeliigi arste, küll aga on tarvilik teada, palju üldse on arste.

Nagu seadluse eelnõu esitajad oma seletuskirjas väidavad, on seadluses läbiviidud liigitus väeliikide ja ametalade järele tingitud sellest, et lõppu teha eraldumistele ohvitserkonnas. Uus liigitus ei kõrvalda aga seda — praegune eraldumise võimalus väeliikide kaupa jääb endiselt püsima. Seadluse eelnõu tõmbab ainult kindralstaabi kutseliigile kriipsu peale, kõik muu jääb. Ning näib, et uus liigitus on tingitud ainult soovist lahiti saada kindralstaabi kutseliigist. Kuid nime muutmisega ei saa ju muuta sisu — kõrgema sõjalise haridusega ohvitserid püsivad, neile on koosseisudes ette nähtud eesõigustatud kohad, nad kannavad seaduslikul alusel oma kooli märki. Samal ajal ka ratsameestele jäävad punased püksid ja kirjud dolmanid, ratsaväelastele ja suurtükiväelastele tärisevad

kannuksed. Eraldumise tunde tekkimiseks on võimalusi küllaliselt, sest eraldumine väeliikide vahel pole olnud vähem kui eraldumine kutseliikide vahel.

Ohvitseri staapi teenistusesse määramisel ei ole kaaluv see, missugusesse väeliiki tema enne kuulus, vaid peamiselt ikka tema kõrgem haridus. Kõrgema sõjalise haridusega ohvitseri liiki arvamise juures on ikkagi peatunnuseks tema kõrgem haridus, aga ei mitte see sõjaline haridus, mille põhjal tema enne kuulus ühte või teise väeliiki. Arvestamisel ei ole tarvidust staabiala ohvitseri liigitada väeliikide järele.

Samad põhjendused on maksivad ka kõigi teiste uue seadlusega kaotatavate kutseliikide suhtes. Ei ole ju jalaväe juristi, jalaväe geodeeti. Kui keegi on enne ehk pärast sõjalise hariduse omandamist saanud arsti, juristi, staabi ala või geodeedi kutselise eriettevalmistuse, siis see kutse jääb temale ka tulevikus ametkohale määramisel peatunnuseks.

Liigitamine teenistuskäigu seadluses on iseenesest ilma praktilise tähtsuset, kuid liigitamine on tarvilik möödapäsematult ohvitseride arvestamise juures. Oleks väga halb, kui selleks tuleks luua uus süsteem, mis erineb teenistuskäigu seadlusest. Arvestamise seisukohalt on praktilisem praegu maksva seadluse jaotus, kus pole väeliike ja ametalaid eraldatud, vaid on ainult üks pealiigitus — kutseline eriettevalmistus. Seadluse eelnõu kokkuseadjal enestelgi on alati raske kindlat piiri tõmmata väeliigi ja ametala vahel, mille järeltul on need kaks mõistet esinevad rööbiti ja üheväärtusliikkudena (§§ 37 ja 98).

Delikaatseim küsimus, mis seadlus lahendada peab ja ka lahendab, on aastmes ülendamise küsimus. Lahendus kahtlematult paljusid ei rahulda. Eelnõus on läbi viidud kõik need põhimõtted, mis viimastel aastatel on aluseiks olnud ülendamiseks esitamise juures, ja mis omas raskuses on alaliselt progresseerunud.

Eelnõul on kahtlemata üks hea omadus, et nüüd ometi kord on nende sõelade arv enam-vähem kindlaks kujunenud, kust ülendamiseks esitavad peab laskma ennast läbi sõelutada. Seadluse eelnõu ei karanteeri ohvitserile teenitud ülenduse kätte saamist, alates kapteni aastmest ja kõrgemale. Kui vaagitav küll kõigis esitatud punktides peaks osutama vääreks, siis on ikkagi veel vii-

mane võimalus kõrgemast aukraadist ilma jäämiseks — Vabariigi Valitsus võib ülendatavate arvu piirata. Üldiselt on suurenenud aja normid aastme saamiseks — kaptenist kõrgemale kõik 4 aastat. Seega normaal ülendamise käigu juures ei saa olla majori alla 36—37 a., kolonelli alla 45 a. Need on iseenesest juba soliidid vanused. Kuid vaevalt kellelgi läheb aastmes edasi jõudmine nõnda korrapäraselt. Seega juba kolleitnandi aukraad nihkuks eluikka, kus liiva liikmeisse kipub kogunema.

Aastmes ülendamise aja normides on astunud vanade suurriikide jälgisse, kus eelistatakse kõrgealisi juhte, mis vast loomulik kõrgemate kohtade rohkuse juures. Uute- ja väikeriikide värsked mälestused tunnevad oma teguvõimsamaid juhte (üelmjuhatajaid, diviisi ja allapoole ülemaid) 30-aastaseid ja alla. Meie omad kogemused kõnelevad, et sõjamehe ja andeka juhi vaim eelistab lehvida ikka rohkem nooremate imimete peade kohal.

Seadluse eelnõu näeb ette lühendusi aja normides ülendamisel endisest lahiknevast kolonelik ja kindral-majoriks kõrgema haridusega ohvitseridele kahe aasta võrt.

Seadluse eelnõu nihutab rivi ohvitseri ülendamisest silmnähtavalt eesõigustatud kohale. Staabiteenistuse administratiiv, majandus-tehnilise ja juriidilise ametala ametkohtadel teenivad ohvitserid ei tohi aastmes riviteenivatest ette jõuda. Samadel aladel teenivatele ohvitseridele esitatakse ülendamis juures veel rivi staaži nõue. Need kaks tingimust tõstavad kahtlematult raske riviteenistuse lugupidamist ära teeninud eesõigustatud seisukohale. Kuid kas need tingimused on küllalt elulised ja asjalikkude kaalutlustega põhjendatud, selles on kahtlus. Seadluse eelnõu tunnistab esitatavate ülendamis tingimustega staabi ja kõik teised teenistused rivi-alaga võrreldes vähema väärtusliikkudeks ja vähem hinnatavateks. Tegelikult nad seda ei saa ikkagi olla. Kõigile neile aladele pääsevad ohvitserid ainult siis, kui nad peale harilikku sõjalise ettevalmistuse, mis on küllaline riviteenistuses, omandavad veel ühel ehk teisel teel eriteadmisi. Peale selle staabi- ja majandusaladele pääsevad ikkagi suure hulga rivi ohvitseride hulgast üksikud ja seda hoolsa valiku järele.

Kõige soodsamad aastmetes edasi-

jõudmise võimalused avanevad seadluse eelnõu põhjal rivi alal teenivatele kõrgema haridusega ohvitseridele. Kõrgemas sõjakoolis õpivad rivi ja staabi aladele ettevalmistatavad ohvitserid külgekülje kõrval. Vahe on selles ainult, et staabialale siirduvad ohvitserid peavad sooritama rasked sisseastumise katsed, mis seni on õnnestunud keskmiselt ainult 30—50% katsele ilmutajatest. Ka enne katsetele pääsemist on tulnud neil läbi käia väga põhjalikust tuulutamisest. Katsetele on lastud ainult kõige paremaid rivi ohvitseri. Kooli lõpetades on nemad kohustatud kirjutama teadusliku töö, mille täitmise raskused on väga tõsised. Rivi alale siirduvatel kõrgema kooli lõpetajatel ei tule kanda ühtegi nendest raskustest. Teenistusse astudes aga vahetuvad osad — ühel pool eesõigustused, teisel — istumine näiteks kapteni aukraadis 10—15 aastat.

Kaaluv tähtsus mitteriviala ohvitseride ülendamise juures on antud rivi staažile. Tundub, et staaži nõudmine on tingimus, mis mitte rivialal teenivatele ohvitseridele tulevikus leitnandi auastmest kõrgemale pääsemise väga küsitavaks muudab. Staaž oleks tarvilik ainult vast staabi- ja majandusala ohvitseridele, kuid vaevalt on tema tingimata vajalik juristile, geodeedile ja tehnikule. Ta pole neile vajalik, ning tema läbiviimine nõuaks asjatuid kulusid kahekordsete koosseisude pidamise näol, sest ühtegi neist aladest ei saa ju asetada ükskõik kellega rivi ohvitseride hulgast. Seda ei võinud seadluse eelnõu esitajad ka tõeliselt mõelda, et meil ohvitserkonnas leiduks sõjaliselt ettevalmistatud juriste, geodeete ja tehnikuid sarnasel arvul, et neid ka rivikohtadel teenimas oleks. Staabi- ja majandusaladel on meil kõneldud staaži vajadusest aastaid, kuid seni on see olnud teostamata. Vaevalt on meil ka majandusliku olukorra paranemist seevõrt loota, et võiksimme lubada kulukat staažitamist selles ulatuses, mis rahuldaks seadluses üles seatud nõudmisi ülendamisõiguste omandamiseks.

Seega mitteriviohvitseride ülendamiseks on seatud tingimused, mis on teostamatud ja kas sünnitavad kahtlematult soovimatuid eristumisi, kutsuvad esile paremate ohvitseride eriala teenistustest kõrvale hoidmise või sunnivad keelduma andmast auastmele seda väärtust, mis tema põhimõtte eneses peidab. Teenitud

auastme kättesaamises ei peaks ohvitserile ikka takistusi mitte tegema.

Seadluse eelnõu püüab normeerida ka tagavaraväe ohvitseride teenistuse käiku. Neile on nähtud ette võimalus auastmetes edasi jõudmiseks, mis peaks olema neile tõukeks oma sõjaliste teadmiste värskendamiseks ja täiendamiseks. Ülendamisel on nõuetav vanus auastmes: lipnik noorem leitnandiks — 3 a., n.-leitnant leitnandiks — 6 a., leitnant kapteniks — 8 a. ja kaptan majoriks — 8 a. Seega alles maakaitseväes võib ohvitser tõusta majori astmesse. Tingimuseks ülendamise juures on veel kahe kordamisõppeperioodi läbitegemine. Viimane nõue on teostamatu, ja seega annuleerib tagavaraväe ohvitseri ülendamise võimalused. Praeguste õppuste tempo juures ei pääse iga ohvitser ühtainuski korda kordamisõppustele. Väga hea oleks juba, kui tagavaraväe ohvitseri tema reservväes viibimise kestel saaks õppustele kutsuda kaks korda. Seega maksimaalne, mida tagavaraväe ohvitser võiks saada, on noorem-leitnandi aukraad.

Seadluse eelnõu näeb ette tagavaraväe ohvitseridele võimaluse vabatahtlikult kordamisõppustest osa võtta. Aga kas auaste suudab tõmmata tag. ohvitseri vabatahtlikult õppustele ilma palgata tulema?

Vabatahtlikult õppustest osvõtjad varustatakse tasuta õpperaamatutega, sõduri toiduga, elamiseks vajaliku ruumi ja riidevarustusega. Kas see kõik ei lähe kulukaks? Väljaspool kahtlust on, et tagavaraväe ohvitseride kordamisõppusi seadluses ettenähtud määral ei suudeta teostada ka mittevabatahtlikus korras.

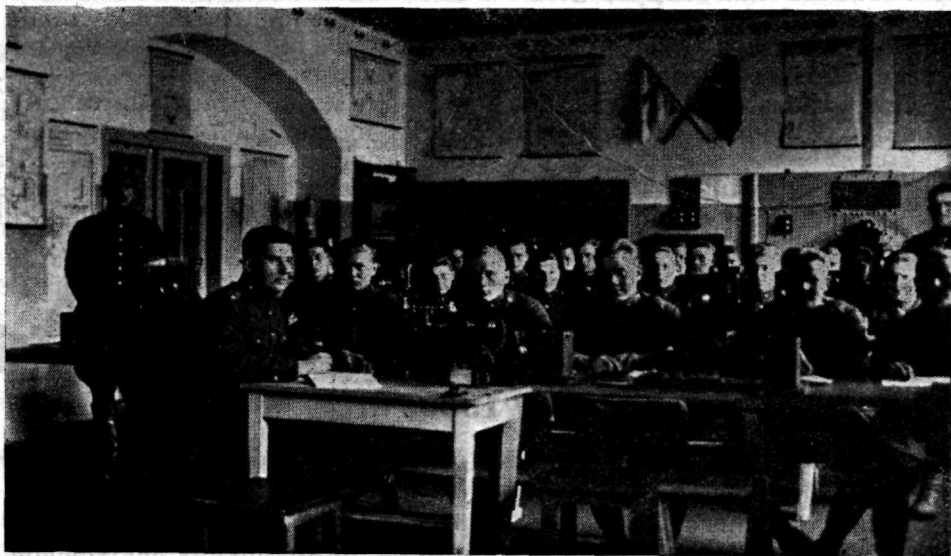
Seadluse eelnõu osale, mis käsitab tagavaraväe ohvitseride küsimust, on nähtavasti eeskujuks olnud Prantsuse seadlus. Võttes eeskujuna, on unustatud, et Prantsuse tagavaraväe ohvitseridele alaliselt palka maksetakse. Samuti on seal ka ülendamise tingimused teised.

Tagavaraväe ohvitseride auastmes ülendamise küsimuse käsitlemine seadluses esitatud kujul on asjatu ruumi raiskamine.

Suure rahuldustundega peab märkima asjaolu, et seadluse eelnõus on Vabadussõjast osavõtjaid ja eriti Vabadusristi omanikke vääriliselt alla kriipsutatud.

Vabadusristi omanikule võidakse korralist puhkust ühe kalendriaasta jooksul anda kuni 1½ kuud. Teda võib tege-likult teenistusest koosseisude vähenda-

Pilte sidepataljonist.

Õppetund.

mise korral vabastada ainult siis, kui temale ei ole anda vastavat kohta, ja kui samas väeliigis samal ametalal ei ole ühtegi teist attestatsiooni poolest temaga võrdset või temast halvemat ohvitseri. Vabadusristi omanikul on õigus tagavaraväes ja ka erus olles kanda kaitseväge vormi ilma erilise loata. Vabadussõjas väerindel vähemalt 4 kuud viibinud tagavaraväe lipnikkudelt nõutakse n.-leitnandiks ülendamisel ainult ühe õppeperioodi läbitegemist.

Seadluse eelnõu reguleerib ka kaitseliidus teenivate ohvitseride teenistuskäigu. Kaitseliidus teenimine soodustab tagavaraväe ohvitseride ülendamise aukraadis, lühendades nõuetavat vanust iga aukraadi saamiseks ühe aasta võrt ja piirdudes kordamisõppuste asemel vastavate katsete sooritamisega. Kuid seal juures on nõue teatav arv aastaid teenida kaitseliidus.

Need soodustused on kaitseliidus ilma ainelise tasuta töötavatele tagavaraväe ohvitseridele teatava määrani moraalseks tasuks.

Seadluse eelnõu on üldiselt väga paenduv ja detaile haarav. Kuid detailsus muudab tema paiguti väga pikaks ja viib lahendamatuks raskustele, millest ainukeseks väljapääsuks on küsimust käsitatavate hulga paragrahvide lõppu ühe lühikese ja selgekeelse paragrahvi paigutamine, mis ühe viipega annuleerib eelmised või võimaldab nendest mööda-

pääsu. Näiteks staaži nõue ülendamisel ja kandidaatide nimestikku võtmisel. Tema lahendamiseks on pühendatud hulk paragrahve, kuid üks, § 105, ütleb lühidalt: Staaži puudumine ei või olla takistuseks ohvitseri auastmes kõrgendamisel ja kandidaatide nimestikku võtmisel, kui ohvitserile pole tehtud ettepanekut staažile minekuks. Sellepärast jätab eelnõu mulje, et seadlus on ohvitserkonna massi jaoks, kuna üksikute suhtes tema võimaldab möödapääsu täiel määral. Andekamatele peab võimalus edasijõudmiseks olema muidugi karanteeritud. Kuid andekuse erikaalu kindlaksmääramisel on hindajate inimlikkude nõrkuste võimalikkuse juures raske tabada absoluutsust, mis rahuldaks enamust. Selles mõttes õigustab seadluse eelnõu muidugi palju teistpidi arvamisi. Aga on ju ka selge, et ükski seadlus ei jaksa rahuldada kõiki. (Toimetuse harvendus.)

Kokkuvõttes seadluse eelnõu tundub olevat kokku seatud liiga näililiselt praeguse silmapilgu olukorrast mõjutatud meeoleu mõjul. Praegune majanduslikult raske aeg sunnib inimesi leppima iga teenimise võimalusega. Praegu ühest küljest majanduslikkude väljavaadete piiratus ja teisest küljest meie kaitseväge arenemise erilises staadiumis viibimine (loomise ajajärgus on palju huvitavat

tööd ja noored inimesed on vanemate puudumisel tõusnud kiiresti kõrgetele kohtadele) on loonud olukorra, kus kaitseväge juhtiva koosseisu ja erialade komplekteerimiseks on võrdlemisi head elementi isegi valida olnud. Aga juba ka nüüd kuulub väljendusi — meil pole inimesi.

Olukord aga muutub kahtlemata ühes riigi majanduslise stabiliseerumisega ja intelligentsile avanevad ühes

ühiskonna olukorrale kohanemisega ka avaramad võimalused oma jõu ja oskuste rakendamiseks loovamale ja ka tasuvamale tööle, kui seda on kaitseväeteenistus.

Ohvitseride teenistuskäigu seadlus peaks looma olukorra, kus meie kaitseväge komplekteerimine oleks karantseeritud andekate juhtidega. Esitatud seadluse eelnõu õigustab asjaomaseid asuda selles kahtlevale seisukohale. M. T.

Lääne riikide laevastikkude esindajaid külaskäigul Tallinnas suvel 1929. a.

Esimene sügistorm käis hiljuti laastavalt üle maa ja mere ja tuletas meelde, et möödumas on suvi, möödumas on ka aeg, kus meie kaitselaevastikule külla tulevad välisriikide sõjalaevad.

Esimestena külastas meid käesoleval aastal 19.—24. juunini Inglise kergeristlejate pooldivisjon, koosseisus: „Cambrian“ ja „Comus“, captain Lane-Pool'i juhtimisel ja viimastena 30. aug. — 5. septembrini Saksa torpeedopaatide poolflotilla, korvettenkapitän Döhnitzi juhtimisel.

Inglise kergeristlejad „Comus“ ja „Cambrian“ kuuluvad moodsamate laevade hulka ja pakkusid selle tõttu meie mereväe ringkondadele tõsist huvi.

„Comus“ lasti vette 16. XII. 14. a. Tema veeväljasurve on 4800 tonni, kiirus 28,5 sõlme, relvastus neli 15,2 cm ja kaks 7,6 cm suurtükki ja 4 allvee torpeedotoru; meeskond: 380 mereväelast.

„Cambrian“ lasti vette 3. III. 16. a. Tema veeväljasurve on 3800 tonni, kiirus, relvastus ja meeskond sama nagu „Comus'el“.

Kuigi laevad ehitati juba Maailmasõja ajal, tehti mõlemale 1925.—1927. a. kapiitaalremont. Laevadel leidis moodsamaid säädiseid, mida ka lahkelt näidati asjast huvitatuile.

Saksa torpeedolaevad olid samuti kõige uuemat tüüpi ja nimelt: ehitatud Vilhelms-havenis 1926. a.; veeväljasurve 800 tonni, kiirus 33 sõlme, relvastus kolm 10,5 cm suurtükki ja 6 torpeedotoru (pealvee), meeskond igalühel 105 mereväelast.

Erilist huvi äratasid need laevad sellepärast, et Saksamaa Versailles'i lepingu põhjal ravis võib pidada üldse ainult 24 torpeedolaeva ja nende veeväljasurve ei

tohi ületada ülalnimetatud tonnaži. Ka relvastusele on määratud kindlad piirid peensusteni nii arvu kui ka kaliibri poolest, ja tõesti huvitav oli vaadata, kuidas sarnasel korral siiski otstarbekohane laev ehitatakse.

Kõigepealt olid nad esmakordselt kasutanud hariliku välisplaatide kokkuneemise asemel elektriga šveisimise või kokkukeetmise meetodit. Sellega oli saavutatud juba teatud kokkuvõid kere kaalus, mida võis asendada mitmesuguste mehhanismidega.

Suurtükid olid küll vanad, kuid ümber tehtud nii, et võivad anda kuni 80° tõstenurka ja neid kasutatakse ühtlasi ka seniisuurtükideks; torpeedotorud asusid kolmekaupaga ühel alusel (ruumi kokkuvõid!) ja üldse võib öelda, et iga ruutmeeter oli kasutatud otstarbekohaselt. Ka udu- või suitsuaparaadid on olemas, mida kontrollitakse sillalt, ja traalimisvahendid, väiksed, kuid väga kerge käsitamiseviisiga paravanid. Silma torkas ka juhtimispunktide rohkus sarnasel väiksel laeval, mis lahingus vaevalt enam kui ühe kogupaugu välja kannatab. Kuid õppetstarbel on sarnaste punktide rohkus muidugi väga tähtis.

Mõlemate laevastikkude asukohaks oli nende siinviibimise ajal juba traditsiooniliseks saanud Baikovi sild suures sadamas ja laevu ümbritses hommikust õhtuni tihe uudishimuliste müür.

Ohvitseridele ja meeskondadele korraldati vastuvõtmised, külastati vastastikku üksteise laevu, löödi sõprusmängus jalgpalli jne. Sõlmiti uusi tutvusi, värsken-dati vanu sõprusidemeid ja lahkuti kindlas lootuses tuleval suvel jälle kohata, kas Tallinnas, Portsmouthis või Kiilis...

Poola ohvitseride korteritega varustamine.

Ohvitseride majanduslise külje parandamiseks Poolas on 1926. a. saadik — silmapilgust, mil maršal Pilsudski võimu ja sõjaväe juhtimise oma kätte võttis — palju ära tehtud. On tõstetud ohvitseride põhipalkasid, erilised ametkoha lisatasud (kompaniitülemale 40 krooni, pataljoniülemale 60 krooni, rügemendiülemale 100 krooni kuus jne.) sisse seatud, kuid kõige suuremat tähelepanu on pühendatud ohvitseride elukorterite küsimusele, osutus ju ka see eriti kriitiliseks Poola pealinnas Varssavis ja nii mitmes teises suuremas linnas. Selle tähtsa küsimuse lahendamiseks on Poolas tükk tänuväärt tööd ära tehtud ja Poola ohvitserid võrdlemisi heasse seisukorda asetatud. Selle ka meile nii tähtsa probleemi lahendamiseks on siin mitmet teed käidud ja kuna küsimus ka meie ohvitserkonda elavalt huvitab, tuleks selle juures vähe pikemalt peatuda. Kõigepealt äratundmisele jõudes, et riik nii pea ja korruga kõiki ohvitseride korteritega ei suuda varustada, asuti ohvitseride elumajade ehitamisele eriliste ohv. kooperatiivide kaudu, milleks riik odavaprotsendilist (2—3%) ja pikaajalist laenu (35 a. peale) võimaldas. Juba 1922. a. tekkis üle riigi rida sarnaseid ohvitseride elumajade ehit. kooperatiive, millistest suurimaks on Varssavis asuv „Zoliborz'i“ kooperatiiv, kus 600 ohvitseri ümber omale elukorterid saanud. Sarnases kooperatiivis on normaalsuurusega korteriks 4-toaline korter ühes vannitoa, köögi ja teenijatoaga. Enamasti on need kas 1 ehk 2 korteriga kivimajad, kusjuures igal korteril ka oma väikene aiakene. Sarnase normaalsuuruse korteri eest tuleb ohvitseril, amortisatsiooni kulud juure arvatud, kuus keskmiselt 100 zloty (40 E. kr.) ümber maksta (Varssavis maksab üks üürituba keskmiselt 150 sloty). Peale korteri täielise hinna väljamaksmist läheb see tema eraomanduseks.

Paralleelselt sellele asus ka sõjaministerium ise oma hariliku eelarve korras ohvitseridele elukortereid ehitama, kusjuures seda seal kõige pealt teostati, kus korterikriis kõige teravamini end tunda on annud ja kus ohvitseride teenistuse iseäraldused seda nõudsid; esirinnas tulid siin sõjaväe õppeasutistes teenivad ohvitserid sarnaste „ametkoha korteritega“ varustada. Siis kõrgematel ametkohtadel teenivate ohvitseride (armeede inspektorid, korpuse ringkondade ülemad, pea-

staabi vastutavatel kohtadel teenivad ohvitserid) „esituskorteritega“ varustamine. Kuid sel teel suudeti ikkagi ainult osa ja peamiselt vanemaid ohvitseride korteritega varustada, kuna nooremad ohvitserid korteriteta jäänud. Endises Poola Vene osas, nii Kongress-Poolas, on küll sõjaväe korteritega varustamine omavalitsuste kohustuseks, kuid viimased pole, nagu meie omavalitsusedki, seda küsimust lahendada jaksanud, ja seal pandi 1926. a. erilise tähtsusega valitsuse määrus maksma, mille järele kokkuleppel omavalitsustega eriline sõja korteri fond asutati, kõiki suuremaid üürikorteri omanikke 4% lisamaksu üürisummast selle fondi kasuks maksma kohustades. See on ajutine abinõu ja maksev 5 aasta peale, kuid selle aja jooksul loodetakse kokku saada küllalt suur summa (arvestatakse 250 miljoni zloty, s. o. 10 miljardit Eesti senti), mille abil üle riigi veel tarvilkud kasarmud ja ohvitseride elumajad üles ehitatakse.

Nagu meilgi tuleb Poola ohvitserkonnal erakorraliselt rohkesti tööd teha, riigi majandusline seisukord ei võimalda ohvitseride tööd küllalt vääriliselt tasuda. Küll saavad aga juhtivad politikategelased ja seltskond aru (Poolas on sõjaväelane üldiselt väga populaarne ja rahva pailapseks), et tugeva riigikaitse aluseks on selle kaadri — ohvitseride ja allohvitseride — kõrge moraalne tasapind ja selle kaadri asetamine sarnastesse majanduslistesse tingimustesse, milles ta heameelega töötada tahab. Kahtlemata aitab juba ohvitseride paigutamine normaalsesse korterioludesse palju selleks kaasa. Kuid selle intensiivse töö juures vajavad ohvitserid puhkust ja seda puhkeajaga tuleks võimaldada ohvitseridele seal mööda saata, kus nad tervislikult kosuda võiksid, see on seal, kus juba loodus selleks soodne (olemas ravidal jne.). Ohvitseridele ja nende perekondadele, kes erilist ravimist vajavad, on selleks küll erilised sanatooriumid Z a k o p a n e s, D r u s k i e n i k i s, C i e c h o c i n k i s, T r u s k a v i c c ' i s, kuid et ka nende ohvitseridele ja ohvitseride perekondadele, kes just otset ravimist ei vaja, võimaldada oma puhkeajaga väljaspool kodu mööda saata, on k. a. Poola vabariigi iseseisvuse 10. a. jäädvustamiseks asutud eriliste ohvitseride puhkekodude loomisele. Selleks kutsuti I Viceministri div. kindral K o n a r z e v s k i algatusel ellu eriline

organisatsioon „Poola vabariigi iseseisvuse 10 a. jäädvustamise ohvitseride puhkekodude selts“, mille kinnitatud põhikiri hiljuti Poola sõjaministri käsukirjas (nr. 18 — 8. VI. 29.) avaldati. Seltsi liikmeteks on kõik aktiivväe ohvitserid ja need tagaväe ohvitserid, kes oma liikmemaksu edasi maksavad. Seltsi varanduseks on: I Viceministri poolt annetatud 1000 zloty, ohvitseride liikmemaksud, kingid, annetused ja erakorralised sissetulekud. Liikmemaksu suurus koos: kindralitele — 5 zloty, kolonellidele — 3 zloty, kol.-ltm. ja majoritele — 2 zloty, kaptenitele ja n.-leitnantidele — 1 zlot. Seltsi tegevust juhatab juhatus, kuhu kuuluvad: I Viceminister — eesistuja, II Viceminister, peastaabiülem, kontrollkorpuse ülem, armee administr. ülema asetäitja, kõik korpuste ringkond. ülemad, piirivalve korp. ülem, tervishoiu depart. ülem, ehituse depart. ülem, kohtu depart. ülem, intendantuuri depart. ülem, meriväe juhataja.

Juhatuse täidesaatvaks organiks on kesktäidesaatev komitee, kuhu kuuluvad armee administr. ülema asetäitja — eesistuja, tervishoiu depart. ülem, ehituse depart. ülem, intendantuuri depart. ülem ja järgnevatelt kõrgem. ohvitseridelt nende asemikud: kohtu depart. ülem, II viceminister, peastaabiülem, kontroll korpuse ülem, piirivalve korpuse ülem. Oma ülesandeid täidab kesktäidesaatev komitee

ringkondade, peakomiteede ja sekretariaadi kaudu. Selts saab toetust sõjaministeeriumilt ja punaselt ristilt. Seltsi käsutada on juba: a) oma ohvitseride puhkekodu 60 toaga Zaleszskyis (Lõuna-Galitsias), kus ohvitserid õige odavalt (50 grossi — 20 senti tuba päevas) korterit võivad kasutada ja päevane ülespidamine 4 zloty (170 senti) maksab, b) 2 suvilat Centnerovis mere ääres, d) 50 tuba Benjamimovis (Varssavi läheduses).

Varssavi garnisoni ohvitseridele ja nende perekondadele on ehitusel kaks suuremat suvilat O t v o c k i ja P a l m i r z e suvituskohtades, kus selleks kohalikud mõisaomanikud vastava maa-ala ja ehitusmaterjali seltsile kinkinud.

Suurim puhkekodu ehitatakse ka Zakopanasse.

Vastavalt kokkuleppele kasutavad ka poola ohvitserid teatud arvul vakant kohtasid teistes välisriikide sõjav. sanatooriumites (Rumeenias, Tšehhoslovakkias ja Jugoslaavias; viimases on koguni poola ohvitseridele oma puhkekodu juba püstitatud) ühistel alustel nende riikide sõjaväelastega. Ohvitseride puhkekodude eeskujul kavatakse ka allohvitseridele sarnaseid puhkekodusid ehitama hakata.

Nii näeme siis, mis teed Poolas käiakse, et ohvitseride korteritega varustada ja neile normaalseid elamis- ning töötingimisi luua.

M. A.

Suurtükiväe väljaõppest.

Aasta on möödunud, kui ilmus trükist „Õppekava sõduri aastaseks ettevalmistamiseks suurtükiväes“. Selle aja jooksul on võimalus olnud kohapeal õppetöö juures kontrollida õppekava vastavust tegelikkudele elu nõuetele. Seepärast iga nii sõnas kui kirjas avaldatud mõte ning ettepanek sel alal väärib tõsist tähelepanu.

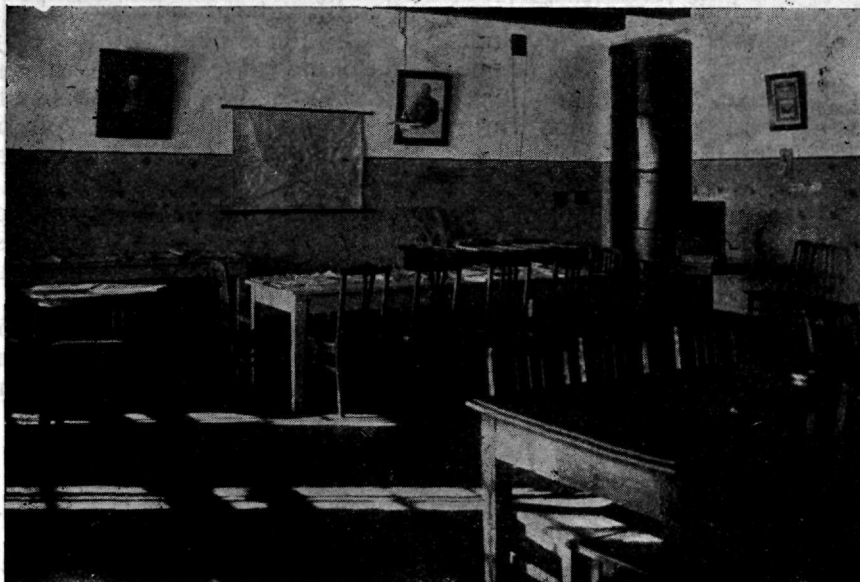
Sarnast tähelepanu väärib ka A. Buldas-Bullers'i artikkel „Ajateenijate väljaõppest suurtükiväes“, ilmunud „Sõduri“ augustikuu numbris (nr. 31/32), kus on üles tõstetud tähtis küsimus meie suurtükiväe väljaõppes. Nimelt on püütud lihtsustada praegu maksvat õpetamise viisi erimeeskondade koondamisega kahte suure meeskondade gruppi. Tõuke B.-B.-le õppetöö lihtsustamise ettepanekuks on annud peamiselt kaks asjaolu: 1) erimees-

kondade väike koosseis; 2) ohvitseride-instruktorite väike kaader.

Autori poolt toodud väited võivad näituda sedavõrt veenvatena, et õppekava vastav parandamine juba nüüd näib olevat möödapääsemata. Siiski, küsimuse igaüks külgseks kontrollimiseks tuleks toodud mõtted võtta lähema vaatluse alla, et selgusele jõuda, kas nad on sedavõrt olulised, et õppekava muutmine nende põhjal oleks õigustatud.

Ülaltähendatud artikli võib jaotada kolme ossa. Esimene osa on nende raskuste kaalumise, mis takistavad õppekava läbiviimist praegusel kujul; teine osa on autori ettepanek ja kolmanda osa moodustab ettepaneku detailsem käsitlemine, kus autor õppeaine nimestikuga ja tundide arvu-

Pilte kaitseväe elust.

5. üksiku jalaväe pataljoni lugemistuba.

ga on püüdnud praktiliselt lahendada oma ettepaneku.

Võtan autori artikli vaatlemise alla samas järjekorras.

Asudes artikli esimese osa juurde tuleb tähendada, et õppekava ei arvesta ja ei saagi arvestada mitmesuguste kohalikkude oludega. Täidetakse ju õppekava nõudmisi mitmes garnisonis, kus kohalikud olud täiesti erisugused. Seepärast ka õppekava kokkuseadmisel võetakse aluseks mingisugune keskmine normaalne olukord ja õppekava valmistatakse mitte ühe aasta vaid kauema aja peale. Väeosa ülemad juba kohastavad õppekava kohapealsetele oludele, selleks ka vastav tundide arv „Ettenägemata vajadusteks“, mis reameeste kursusel teeb välja ligi 25% kogu õppeajast.

Autor tähendab, et patareis on väga vähe õpetajaid-instruktooreid. Kõigest 4 ohvitseri, kellest üks — patarül ei saagi õppustest osa võtta. Olen autoriga täiesti ühel arvamisel, kuid kas on see igas patareis nii, või saab see alati nii olema? Ei, sest autor on jätnud tähele panemata üleajateenijaid allohvitseri, kes teatud aladel täiesti iseseisvalt võivad õpetada nii noori kui reamehi. Kui mõnes patareis praegu allohvitseri ei ole sedavõrt põhjalikult ettevalmistatud, et nad suudaksid iseseisvalt õppusi juhatada, siis ei tähenda see

veel kaugeltki, et nad seda ei suudaks aasta või kahe pärast.

Õpetajate küsimuse kaalumisel tuleks sellega kõvasti arvestada, et kui mitte praegu, siis lähemas tulevikus allohvitserid üleajateenijad ohvitseride õppetööd märksa kergendavad, võttes teatud ained kas tervelt või osaliselt enda kanda.

Autor kurdab, et suurearvulise toimkonna tõttu ilmuvad meeskonnad õppusele 1—3-mehelises koosseisus. Siin on autoril võib olla õigus, kuid arvan, et suured toimkonnad on möödaminev nähtus. Ja kui neid ei osata viia oludele vastavasse normi, siis on toimkonna korraldamine puudulik.

Arvan, et õppetöö väikearvuliste meeskondadega oleks siis edukam, kui neid õppusteks koondada gruppide juurde. Arusaadav, et sarnased koondõppused on mõeldavad ainult seal, kus mitu patareid asuvad koos. Vastasel korral, kui õppusi soovitakse korraldada koondatult, tuleks korraldada erikursused. Nii, näiteks, võiks komandeerida teatud ajaks grupi juurde telefonistid, kes seal, olles vabad igasugustest töödest ja kõrvalistest toimingutest võivad vabalt anduda õppusele, omnades kiiremini tarvilised teadmised ja oskused. Sarnased kursused peaksid olema perioodilised ja kindlate õppe-eesmärkidega. Üksikute meeste ühe- või kahe-

kuune eemalviibimine patareist ei kõigutaks veel patarei sisemist sidet.

Autor arvab, et hulk õppejõude läheb kaduma reserv-allohvitseride ettevalmistamise peale. Seepärast soovitab ta õppeerühmad viia üle teise liiki gruppidesse. Arvan, et see küsimus olekski juba autori soovikohaselt lahendatud, kui selleks vähegi võimalust oleks olnud.

Ei saa autoriga ühel arvamisel olla ka spetsialiseerumise küsimuses. Praegu, kus meil lühike teenistuse aeg, peame välja-koolitama mehe eeskätt omal erialal ja alles siis vaatama, keda tema oma teenistuse sarnasuse tõttu võiks asendada lahingus, et temale anda ka teadmised sel alal. Kui meie vaatleme õppekava, siis näeme, et seal punase niidina läbi jookseb iga meeskonna spetsialiseerumise kõrval ka temale lähedal seisva meeskonna asendamise küsimus. Meil õppetöö eesmärgiks, õppekava kohaselt, on valmistada ette head ja laitmata tööoskusega numbrit, sõitjat jne. ja selle kõrval numbrist-sõitjat, kes suudab istuda sadulas ja juhtida hobust ja sõitjast-numbrit. kes vähema ja kõrvalise tähtsusega numbritööd tunneb jne. Universaliseerumine on meie õppekavale võõras ja võõras on ta igalpool seal, kus teenistuse aeg on lühike.

Artikli esimese osa põhjal autor teeb ettepaneku, kus tema soovitab moodustada patareis ainult kaks erimeeskonda. Igas meeskonnas oleks väljaõpe erisugune. Niisugune jaotamine kahte gruppi peaks sündima juba noorte kursuse algul ja kestma kogu teenistuse aja vältel. Vastavalt oma ettepanekule on autor kokku seadnud uue, ametlikust õppekavast lahukumineva, õppeainete jaotustabeli õppetundide peale.

Nii ettepaneku kui jaotustabeli juures ei saa olla autoriga ühel arvamisel. Võtan need mõlemad küsimused lähema vaatlamise alla.

Suurtükiväe noorte õppekava algul on toodud nende ettevalmistamise eesmärk. Seal on kirjutatud: „Noorte väljaõpetamise eesmärgiks on nende ettevalmistamine noortekursuse lõpuks kõikide hädatarvilikumate ülesannete täitmiseks patarei lahingtegevusel.“ Seega noorte kursus ongi õieti see üldine suurtükiväelaste kool, kus nad ammutavad hädatarvilised üldised teadmised ja oskused, mis tarvilised asendamiseks lahingus¹⁾ ja samuti hädatarvilised erialased teadmised ja oskused, mis tarvilised patarei lahingtege-

vusel. Kui mitte mujal, siis noorte ettevalmistamisel on üheks tähtsamaks elemendiks meie olukord.

Ei tahaks öelda, et noored peaksid saama jaotatud erialade järgi kolmandama kuu lõpul. Võib olla võiks seda sama edukalt läbi viia ka teise ja võib olla isegi esimese kuu lõpul. Kuid tuleb karta, kas siis saaks ja suudaks noored oma kursuse lõpul täita nende peale pandud lootusi. Üldised teadmised ja oskused, mis on aluseks asendamisvõimalustele lahingus, jääks arvatavasti puudulikkudeks, mis mõjuks halvalt reameeste erialaliste õppuste peale, kuna noorte erialaliste õppuste tulemused ei saaks koosseisude tõttu samuti olla rahuldavad. Seega ei oleks saavutatud ülesseatud eesmäärke.

Ei saa pooldada autori arvamist, et noored tuleks väljaõpetada kahes grupis. Juba koosseisud raskendavad numbrite ja sõitjate koosõpetamist ja teiseks noorte kursuse lõpuks peab meil olema ikkagi enam-vähem ettevalmistatud lahingumeeskond, seega numbrite ja sõitjate liitmine on läbiviimata. Samuti ei saa nõus olla noorte jaotamisega erialadele otsekohe alates esimesest päevast. Arvan, et enne sarnast jaotamist on tarvis jaotajail tundma õppida noori, et ära kasutada iga inimese individuaal omadusi.

Mis puutub reameeste väljaõpetamisse, siis siin põhimõtteliselt peaks õppus sündima erigruppides, s. o. spetsialiseerumine peaks olema täielik. On ju mõteta õpetada, näiteks, numbrit ja sõitjat ühevõrd-selt käsitama nii suurtükki kui hobust ja teiseks on patareis ikkagi ainult 4 (2) suurtükki ja kindel arv hobuseid. Seepärast numbrite ja sõitjate liitmise juures üheks õppegrupiks, ikkagi ühed saaks teha õppust suurtükikidega ja teised ratsaõppust. Seega loomulik on neid juba jagada kaheks erigrupiks.

Vähe teistsugune on lugu telefonistide ja luurajate väljaõpetamisel. Siin võiks ehk ennem ettevalmistust korraldada ühiselt. Kuid arvan, et ka edaspidi on siin spetsialiseerumine paratamatu. See sün-niks ühes uute, luureteenistust ja vaatlus-teenistust määravate eeskirjade ilmunisega. Ehk küll näib olevat nii, et telefonistide ja luurajate teenistusala on väga lähedalt seotud ja siin asendamisküsimus lahingus teravam on kui mujal, siiski peab

¹⁾ Reameeste kursusel täiendatakse neid teadmisi, kuna peaarõhk sel kursusel asub reameeste spetsialiseerumisel. N. Rg.

Vesibüül 5. üksiku jalaväe pataljoni kasarmutes.

tähendama, et meie oludes patareides lahingolukorras suurt telefonistide kui ka luurajate meeskonda ei saa olla ja nii ühed kui teised on ikkagi peamiselt seotud oma otsekoheste ülesannetega. Kõrvalülesandeid minu arvates saab olema vähe, ja kas oleks tarvilik seepärast mõlemaid ühtlaselt ettevalmistada nii ühel kui teisel alal. Ka praegune ametlik õppekava võimaldab erialalisi õppusi reameestega korraldada mitme meeskonnaga korraga. Võib olla mõnesuguste väikeste parandustega saaks veelgi tõsta ühiste õppuste arvu kahe ja võib olla isegi kolme ja nelja meeskonnaga. Kuid õppetöö läbiviimist sarnaselt nagu seda autor pooldab (kahes grupis), ei saaks lugeda õigeks.

Õppekava sisaldab ja annab need õppeained, mis tuleb läbi võtta noorsõduriga ja reamehega. Ühtlasi annab õppekava kogu õppetööle kindla suuna. Õppeained, nende ulatuse ja väljaõppe suuna määrab kindlaks õppetöö eesmärk. On arusaadav, et enne õppekava kokkuseadmist peab kindlaks määrama selle ettevalmistamise astme, milliseni peab jõudma noor kui reamees oma kursuse lõpul. Õppeained ja õppeaeg on elemendid, milledega opereerib õppekava kokkuseadja, et kätte saada üllesseatud eesmärki. Sealjuures aeg on stabiilne element ainult õppekursuse suhtes. Üksikute õppeainete peale meie võime määrata kas rohkem või vähem tunde, s. t. laiendades või kitsendades õppeai-

neid, kuid sealjuures ei tohi silmast lasta üldeesmärki, mida peab taotlema õppekava omas tervikus. Aeg, kui ta on õige piiratud, sunnib üldõppustest loobuma ja üleminema spetsialiseerumisele, et anda täielik teadmiste ja oskuste kvantum igale omal erialal, ja hädatarvilised üldteadmised ja oskused.

Ülaltoodud lähtekohti, mis maksavad nii õppekava kokkuseadmisel kui selle parandamisel, arvatavasti autor ei ole võtnud omaks. Seepärast ka jaotustabelis on ühendatud noorte ja reameeste õppeaeg. Seda ei saaks lugeda õigeks. Autor ei oleks pidanud tööd algama jaotustabeliga vaid üksikute ainete, ainete gruppide kaalumise ja selgitades, mis välja jätta ja mis jätta muutmataks. Sealjuures autor oleks pidanud kõik aeg silmas pidama üldist õppetöö eesmärki, mida meie tahame saada noorest ja mida — reamehest, mida sõitjast ja mida luurajast ine. Ainult sel teel oleks autoril kujunenud õige jaotustabel, mis oleks ühtlasi olnud ka kergesti loetav.

Jaotustabeli kokkuseadmisel on autoril tulnud puudus tundidest²⁾. See on ka arusaadav niisugusel juhul, kus koondatakse mitu eriala. Puuduvad tunnid on autor saanud nii üld- kui sõjanduslikkudele ainetele määratud tundide arvu kärpimisega. Põhimõtteliselt tuleks lugeda õigeks tun-

²⁾ Selgitan seda küsimust ainult selle eesmärgiga, et näidata kuivõrt ettevaatlik peab olema tundide kärpimisega. N. Rg.

dide kärpimist eeskätt üldainetes ja teistkätt igalpool seal, kus neid näib olevat üleliiga. Autori tundide kärpimisega aga ei saa täiel määral nõus olla.

E s i t e k s on kärbitud 56 tundi materiaalosast. Ametliku õppekava järgi on numbritele (noorte ja reameeste kursus) laskeasjandust 262 tundi. Sellest ajast langeb noorte kursuse peale 110 tundi ja reameeste kursuse peale 152 tundi. Noorte kursuse 110 tunnist on määratud materiaalosa läbivõtmiseks 35 tundi, mida ei saa lugeda sugugi suureks arvuks. Reameeste kursusel, laskeasjanduse alla kuuluvaid aineid vaadates, langeks 152 tunnist materiaalosa peale ainult 35—40 tundi. Nii siis näeme, et numbritel on aasta jooksul materiaalosa 75 tundi. Kui sellest arvust veel maha arvata 56 tundi, siis jääks järele mitte rohkem kui 19 tundi. See on vähe. Materiaalosa tundmine peab olema numbritel sedavõrt hea, et ta täpsalt teaks ja tunneks iga võtte, osa ja vea. Ainult siis on tagatud korralik töötamine suurtüki juures ja materiaalosa hooldamine.

T e i s e k s on autor tundide kärpimise eesmärgiga jätnud välja „aritmeetika ja geomeetria“. Sellega võiks täiel määral nõus olla ainult siis, kui suurtükiväkke määratav kontingent oleks küllaldase haridusega, peamiselt aga värskete teadmisega. Tegelikult aga on alaline tarvidus meelde tuletada sõdureile matemaatilisi mõisteid, ja seepärast arvan, et esialgu selle aine kaotamine oleks veel varajane.

K o l m a n d a k s on autor välja jätnud kavast „tervishoidlise ettevalmistu-

se“, saavutades sellega säästu 18 tundi. Autor tähendab, et teadmised ja oskused sel alal omavad reamehed sisekorra tundidel. Tegelikult aga Ü. Ö. 8. „Sisekord“ ei räägi sõnakestki tervishoidlikust ettevalmistamisest. Samuti pole „Sisemäärustikus“ puudutatud sarnased küsimused, nagu neid leiame Ü. Ö. 8. „Tervishoidlik ettevalmistus“. Seepärast ei võiks seda õppeainet välja jätta.

N e l j a n d a k s on kärbitud fortifikatsiooni tundide arvu. Tundide arvu vähendamist põhjendab autor sellega, et talvekorterites soodsate maa-alade puudumine ei võimalda seda ainet käsitada. Ütleme, et nii on olukord garnisonis, kus teenib autor, kuid kas teistes garnisonides samuti puuduvad soodsad maa-alad ja kas täna või homme ei või see küsimus olla lahendatud ja maa-alad leitud. Teiseks võib teatud küsimused sel alal lahendada liivakastides, millede muretsemine ei võiks tekitada raskusi.

Kokkuvõttes pean tähendama, et autori poolt toodud põhjendused õppekava muutmiseks ei näi olevat küllalt veenvad ja nende põhjal õppekava muutmine oleks varajane. Tuleks arvatavasti ära oodata veel üks õppeaasta ja siis asuda paranduste tegemisele. Autori ettepanek, kus rõhutatakse patarei ettevalmistamise tarvidust kahes erigrupis, ei ole samuti vist täiel määral läbiviidav. Sellegipeale vaatamata on autor üles tõstnud tänuväärse küsimuse, mis suurtükiväelaste peres peaks leidma elava vastuvõtu.

N. Rg.

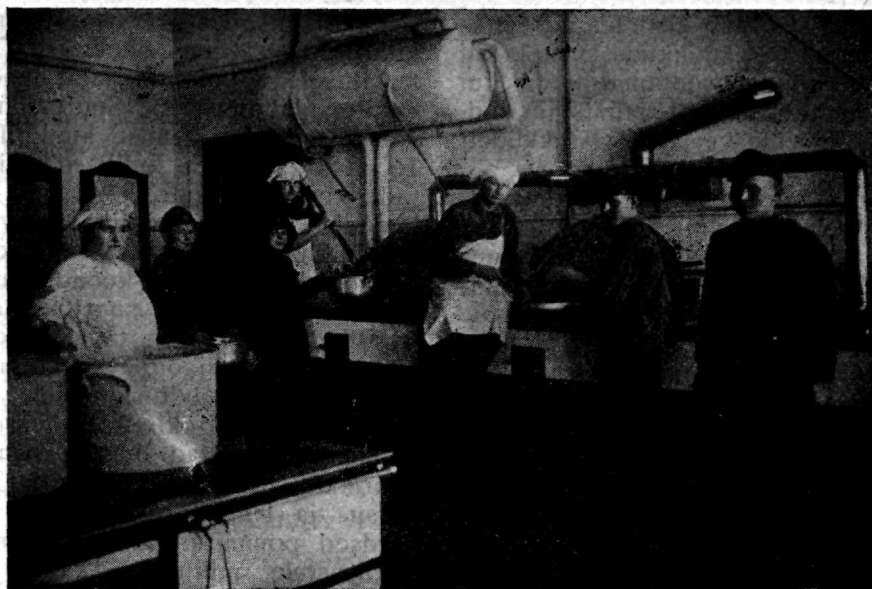
Korraldame õhukaitset.

Selle pealkirja all ilmus kindral N i e s e r i sulest kolm artiklit „Revue des deux Mondes'i“ 15. aprilli, 1. ja 15. mai s. a. numbrites. Nimetatud artiklites refereerib autor tegelikult oma enese tööd „La maitrise de l'air“ (Õhu valitsemine).

Autor tähendab, et õhukaitse probleemide tundmine on vajalik kõigile, sest ainult sõjaväevõimud ei suuda kindlustada õhukaitse teostamist täies ulatuses. Kodanliste võimude kaasabi on tarvilik kõigis neis kohtades, kus puuduvad sõjaväevõimude kvalifitseeritud esindajad ja isegi seal kus need olemas — elanikkude ja mittesõjaväeliste orgaanide kaitseks.

Avalikule arvamisele esitab autor andmed järgmiste õhukaitse probleemide kohta:

- õhukallalaletungide iseloom ja õhukallalaletungideks kasutatavad abinõud;
- õhukallalaletungide võimalused ja märgid;
- õhukaitse aktiivsed ja passiivsed abinõud;
- õhukaitse üldine organisatsioon;
- õhuvaatlus- ja sideteenistused, mis võimaldavad õigel ajal tööle rakendada kaitseabinõusid;

Kõök 5. üksiku jalaväe pataljoni kasarmutes.

— õhukaitse teostamiseks vajalik isiklik koosseis, selle valik ja ettevalmistamine.

Õhukallaletungide iseloom ja õhukallaletungideks kasutatavad abinõud.

Autor loeb pommituslennukite praktiiliseks tegevusarioniks 400 km, kuigi inglased pommituslennukite tegevusarion: 500 km peale hindavad. Õhukallaletungid, mis seisavad peajasjalikult lennukitelt pommituste pildumises, olevat võimalikud ikkagi ainult öösel. Seejuures päevased õhukallaletungid olevat võimalikud ainult sel juhul, kui pommituslennukid oma kiiruse, relvastuse ja lahingrivistuse tõttu suudavad vastu panna hävituslennukite kallaletungidele või kui pommituslennukid on kaitstud küllalt suure ja tugeva hävituslennukite eskordiga. Igal juhul, oletatakse, et päevane õhukallaletung on teostatav vaenlase rindeseljataguses, mille sügavus ei ulata üle 50 kilomeetri.

Õhukallaletunge teostatakse:

- lõhke- või sütitavainega täidetud pommide pildumisega;
- kuulipildujate kasutamiseega;
- mürgiste gaaside või ainete laskmisega;
- nakkavate haiguste pisielukate levitamiseega.

Kõik need abinõud on hädaohtlikud esimeses järjekorras neile punktidele, kus

asuvad elanikud. Kuid seejuures on tarvis silmas pidada raskusi, mis esinevad pommitamisel ja missugused tunduvalt vähendavad pommitamise mõju.

Riigikaitse seisukohalt tähtsaid punkte on palju. Pommitamis-lennuvägi ei või neile kõigile kallale tungida, sest suurend pommikandjad lennukid maksavad palju ja nende arv on ja jääb seetõttu piiratuks. Samuti on piiratud ka heade lendur-navigaatorite arv, kes suudavad eduga juhtida sarnaseid lennukeid udus ja pilvetes. Suurel maa-alal asuvates märkides, nagu linnad, on palju tühje kohti kuhu kukuvad pommid ei sünnita mingisugust kahju. Samal ajal on raskesti tabatavad vähema mõõtudega märgid, kuna harilikult pommituslennukid lendavad kaunis kõrgel.

Mis puutub gaasihädaohusse õhust gaasi sisaldavate pommide pildumisel, siis asub autor seisukohale, et see hädaoht ei olevatki nii väga suur. Ta ütleb: „Lahinggaaside tarvitamise alal Maailmasõja kestvusel omatud kogemused näitavad, et suuremate tagajärgede saavutamiseks on vajalik tarvitada gaase suuremal hulgal. Isegi gaasilainete laskmisega ja intensiivsel suurtükiväe gaasimürskude kasutamisel ei ole korda läinud gaasitada terveid lahingvälje. Kuidas oleks siis võimalik suurematel maa-aladel asuvate linnade täieulatuslik gaasitamine? Ei ole ju võimalik loota pommide reeglipärast ja ühetasast paigunemist linna pinnal, mis kindlustaks linna täieulatusliku gaasitamise. Gaasipommide

pildumine linna sünnitab seal teatud segadusi ja isegi kaotusi elanikkude keskel, kui pommitamine sündis ootamatult ja kui linna elanikud selleks ettevalmistamatud, kuid kõik see ei võta veel ära elanikkudelt elamise võimalusi.“

Edasi toob autor ühe sakslase arvestuse, mille järele Berliini mürgitamiseks gaasidega (asub 300 ruutkilomeetri suurusel maa-alal) vajaneks 6000 tonni pomme, mis vastab 3000 lennuki koormale à 2000 kg. Sellest teeb sakslane järelduse, millega ühineb ka kindral Niessel, et „Õhukallaletung linnale, kus on organiseeritud gaasikaitse, on kaotused inimeludes imestamisväärne väikesed.“

Õhukallaletungide märgid ja võimalused.

Kindral Niessel jaotab esemed, mis võiksid olla õhukallaletungide märkideks, kahte kategooriasse: sõjaväelise ja kodanlise iseloomuga märgid.

Peatudes sõjaväelise iseloomuga õhukallaletungide märkide juures, tähendab kindral Niessel, et rinde piirkonnas ei oma väeosade pommitamised lennukeist kunagi sarnast mõju, kui pommitamised suurtükidest. Suurema tähtsusega olevat järgmised sõjaväelised märgid, nagu: väeüksuste voorid, telefonivõrgud, toidu- ja laskemoonalaod, rongid ja rännakkolonid — eriti kitsuste läbistamisel.

Kodanlise iseloomuga märkide hulgas tähtsamaks loeb autor: riigi sisemaal asuvad raud- ja maanteed, sõjavarustust valmistavad tehased, laod ja igasugused varustusabinõud, poliitiliselu keskkohad jne.

Edasi valgustab autor nimetatud märkide pommitamise võimalusi. Ta leiab, et eriti raske on märkide pommitamine, millised asuvad võrdlemisi väikesel maa-alal või mõnes suuremas märgis, nagu näiteks mõnes linnas asuva laskemoonalaod pommitamine. Sarnaste märkide pommitamise tagajärjed olevat kahtlased, eriti kui nende märkide kaitseks on tarvitusele võetud enam-vähem korralikud aktiivsed ja passiivsed õhukaitse abinõud.

Aktiivsed õhukaitse abinõud.

Aktiivsete õhukaitse abinõude hulka kuuluvaiks loeb autor: õhukaitse suurtükiväge, kuulipildujaid, päevast ja öösist hävitussuurtükiväge, kuulamisvahendeid, helgiheitjaid ja kaitse õhupalle. Uurides lühidalt kõiki ülalnimetatud õhukaitse abinõusid, ei paista silma, et autor eelistaks üht või teist abinõud. Ta väidab, et nii õhukaitse suurtükiväge kui ka õhukaitse kuuli-

pildujad on alles arenemisajajärgus. Soovitab 20—47 mm õhukaitse suurtükiväge tarvitusele võtmist madalal lendavate lennukite tulistamiseks. Suure tähtsuse omavad tulevikus õhukaitse kuulipildujad 13—15 mm kaliibriga, millised võivad tulistada kuni 5000 mtr. kõrguseni. Autor tähendab, et paljudes riikes olevat sarnaste kuulipildujate ehitamine juba käsil. Õhukaitse kuulipildujate koondamine gruppidesse, nagu see on suurtükiväeski, olevat vajalik tule paremate tagajärgede ja meeskonna ühise väljaõppe saavutamiseks.

Peatudes hävituslennuväe ülesannete juures, tähendab kindral Niessel, et hävituslennukid võivad oma ülesandeid täita edurikkalt ainult sel juhul kui nende tõusu- ja lennukiirused on vähemalt võrdsed pommitussuurtükiväge tõusu- ja lennukiirustele, millistele kallale tungitakse või milliseid eskorteeritakse. Hävituslennukina pooldab autor ühekojalist monoplaani, kuigi tema kasutamisest pommitussuurtükiväge eskortlennukina on loobunud pea kõigis sõjavägedes — tema suure kiiruse ja võimaluse puudumise tõttu kaitsta end seljatagant.

Öösiste õhukallaletungide tagasitõrjumiseks on vajalik peale hävituslennuväe ja õhukaitse suurtükiväge tööle rakendada veel teisi abinõusid, mis eelmiste kahe tegevust öösil peavad hõlbustama, s. o. kuulamisaparaadid ja helgiheitjad. Kuid need abinõud võimaldavad ainult teatud piiratud maa-alala kaitse abistamist. Nende ümberpaigutamine, isegi autotranspordiga, ei ole igakord ühe öö jooksul võimalik, sest nende ümberpaigutamiseks kavatsetav raioon peab olema juba varem luuratud ja varustatud tarviliku sidevõrguga. Üldse leiab autor, et kuulamisaparaate ja helgiheitjaid läheks vaja suurel arvul, et kaitsta riigi territooriumil asuvaid kõike tähtsaid punkte. Pealegi maksavad need abinõud hulga raha ja nende teenimine nõuab valitud ja hästi ettevalmistatud personaali, mis omakord ei soodusta nimetatud abinõude laialtulist kasutamisele võtmist. Ka ei ole neist tõelist abi igas olukorras. Nii näiteks udune ilm takistab tunduvalt helgiheitjate kasutamist jne. Kõigi ülaltooduga arvestades leiab autor, et raioonide arv riigi territooriumil, mida võib kaitsta kõigi aktiivsete abinõude tööloendamisega, olevat kõikjal võrdlemisi piiratud. Ta soovib rohkem rõhku panna

passiivsetele õhukaitse abinõudele, millede hulka kuuluvad: tulede kustutamise öösiste õhukallaletungide korral, moon-

damine, varjundite ettevalmistamine ja kasutamine, gaaside vastu võitlemine.

Kindral Niessel asub seisukohale, et tulede kustutamine olevat tähtsamaid passiivseid abinõusid öösiste õhukallaletungide korral, kuid lisab sealsamas kohe juure, et selle teostamine ei ole sugugi nii lihtne. Nii näiteks ei ole võimalik täielik ja järsku tulede kustutamine tehastes, i. m. a. et seejuures ei satuks hädadohtu masinate juures töötavate tööliste. Tehastes on võimalik ainult järk-järguline tulede kustutamine. Samasugune lugu on tulede kustutamisega haigemajades, raudteejaamades ja ka tänavatel. Järskune tulede kustutamine võib siin olla suurimate õnnetuste põhjuseks.

Maailmasõjas omatud kogemuste põhjal soovitab autor sõjakorral:

- vähendada miinimumini väliseid tulelesid;
- sundida tehaseid ja vabrikuid kasutama siniseks värvitud aknaklaase;
- sundida elanikke katma oma aknaid tumedate eesriietega;
- katta vabriku korstnate avaused katedega, mis varjaksid sädemete ja leegi kuma;
- määrata kindlaks tulede järk-järgulise kustutamise korra tehastes ja raudteejaamades;
- luua vastav politsei, kes vähemalt armeede raionis tulede kustutamise järele valvaks.

Autor loeb otstarbekohaseks, kaitseks õhukallaletungide vastu, kasutada ka moondamisvõtteid, ehitades ebatehaseid, ebasildu jne. Samuti võib moondamisabinõuna kasutada kunstlikku udu ja suitsu.

Varjendite ehitamist rahuajal, kuhu õhukallaletungide korral võiks sõjaajal mahutada tervete vabrikute ja tehaste personaali või tervete linnade elanikke, peab autor mitteteostatavaks — suurte kulude tõttu. Otstarbekohasemaks loeb autor tarbekorral juba olemasolevate keldriruumide kasutamist. Igatahes tuleks autori arvamisel ette näha tugevamate varjendite ehitamist linnades sõjakorral. Rahuajal tuleks valmistada nimetatud varjendite ehitamiseks plaanid, teha vastavad arvestused, ette näha vajalikkude materjalide saamise võimalused ja abinõud ehitatud varjendite valgustamiseks. Telefoni keskjaamad tuleksid paigutada betoneeritud ruumidesse, millede tugevus kaitseks neid vähemalt keskmise kaliibriga pommide mõju vastu. Kõrgepinge elektriühestik tuleks paigutada maasse, sest selle vigastamine

õhustpommitamise tagajärjel võiks tekitada töö seisakut teatud tööstustes jne.

Üldiselt peavad aga, autori arvates, olema kõik elanikud varustatud individuaal gaasikaitse abinõuga, s. o. gaasitorbikuga.

Vajalikud politsei ja sõjaväe üksused rahu alalhoidmiseks garnisonis, tuletõrjud, desinfektsiooni salgad, arstlik personal peavad omama enese korralduses gaasikindlad ruumid, kuhu oleks võimalik mahutada gaaside läbi kannatada saanud ja igasuguseid muid pääste- ja desinfektsiooni abinõusid.

Roobastikku ülaltoodule, kirjeldab autor lühidalt Aviohimi tegevust N. Venes ja tuleb kurvale otsusele, et senini ei olevat Prantsusmaal õhukaitse alal veel midagi nimetamisväärt korda saadetud. Tuginedes ülaltoodule seab autor ülesse küsimuse: missugune peaks olema

üldine gaasikaitse organisatsioon

Prantsusmaal?

Rahuajal on sõjaministeriumi ülesandeks maapiiride ja mereministeriumi — merepiiride kaitse ettevalmistamine ühes õhukaitse korraldamisega. Sõjakorral korraldab ülemjuhataja õhukaitset armeede piirkonnas, sõjaminister — sisemaal ja mereminister — mererannas. Sarnane õhukaitse korraldamine ei ole kindral Niesselil arvates sugugi otstarbekohane, sest ta olevat aluseks mitmesuguste arusaamatuste tekkimisel maa- ja mereväevõimude vahel niihästi sõja- kui rahuajal. Pealegi olevat vaja kooskõlastada sõja- ja mereministeriumi tegevust sise- ja avalikkude tööde ministeriumi tegevusega gaasikaitse organiseerimise alal, sest viimased kannavad vastutust rahva üldise gaasikaitse korraldamise eest.

Autori arvates on sõja- ja mereministeriumide tegevuse kooskõlastamine võimalik lennuväe kindral-inspektori instituudi loomisega. Viimane saaks määratud sõjaministrilt ja talle alluks vahetult õhukaitse kindral-inspektor. Sarnase juhtimise instituudi loomine võimaldaks üldise õhukaitse kava kokkuseadmist, mis tugineks üldistele vajadustele ja olemasolevatele abinõudele.

Lennuväe kindral-inspektor alludes sõjaministeriumile, võtab osa riigikaitse seisukohalt erilise tähtsusega punktide nimestiku kokkuseadmistest. Nende punktide kaitseks määratakse aktiivsed õhukaitse abinõud. Iga maa- ja mereväe ringkonna ülem seab kokku detailiseeritud õhukaitse

kava, jaotab ära tema käsutusse määratud õhukaitse abinõud, korraldab kuulamise teenistust, tulede kustutamist ja on nõuandjaks kohalikele kodanlastele võimudele nende peale pandud ülesannete teostamisel — õhukaitse alal.

Autor kriipsutab alla vajadust korraldada õhukaitset strateegiliselt tähtsates punktides sarnaselt, et neis õhukaitse abinõud oleksid alati valmis tegevusse astuma, sest sõda võivat alata sõda kuulutamata — vaenlase ootamata õhukallaletungiga.

Samasugune organisatsioon võivad maksma jääda ka sõjakorral.

Peatades kodanliste võimude ülesannete juures, tähendab autor, et õhukaitse korraldamisega ühenduses olevate tööde juhtimine on usaldatud „Õhukaitse Kõrgema Komisjoni“ kätte. Viimane asub siseministeeriumi juures ja koosneb kõigi huvitatud ministeeriumide esindajast ning lennue kindral-inspektorist. Komisjoni alaline sekretär on ohvitser õhukaitse suur-tükiväest, kes samal ajal peab ühendust ka kõrgema riigikaitse komisjoniga.

Departemangudes tegutsevad n. n. „Departemangu õhukaitse komisjonid“, millede koosseisu kuuluvad: mitmesuguste kodanliste teenistuste ja sõjaväe ning rannaäärsetes departemangudes ka mereväe esindajad. Sõjaväe esindajate hulgas on üks kindral, kes määratakse vastava sõjaväeringkonna ülemalt. Viimaselt saab komisjon vajalikud andmed üldisest kaitseplaani, eriti aga andmed mis puudutavad sidet, alarmi käsku ja tulede kustutamist.

Suuremates ja tähtsamates valdades on samasugused komisjonid, nagu departemangudeski. Ka sellesse komisjoni kuulub üks sõjaväeringkonna ülemalt määratav ohvitser.

Õhukaitse korraldamiseks vajalikkude juhtnõuade väljatöötamisel on püütud kõrvale hoida igasugustest võimalikkudest konfliktidest sõjaväe- ja kodanliste võimude vahel. Autor tähendab teatud kibedusega, et sõjaväe ja kodanliste õhukaitse organide vahel olevat side, kuid kunagi ei alluvat kodanlised võimud sõjaväevõimudele. Sõjaväevõimude alluvus kodanlastele võimudele olevat prantsuse demokraatia üks põhiprintsiipidest. Tema arvamisel ainult sõjaväevõimud kannavad vastutust täieulatusliku riigikaitse korraldamise eest ja seepärast peaksid ka kodan-

lised võimud end paenutama sv. võimude kompetentse juhtimise alla.

Õhuvaatlusteenistuse organisatsioon ja alarmi korraldamine.

Õhuvaatlusteenistuse tagajärjerkaks tööle rakendamiseks, tuleb seda organiseerida kindla kava ja meetodi kohaselt. Autor soovib esimese õhuvaatluspostide võõ asetada niivõrt lähedale rindele, kui seda aga võimaldab sidevõrgu korralik funktsioneerimine. Esimesele vaatluspostide võõle peab järgnema teine, umbes 80—100 km kaugusel esimesest jne. Vaatluspostide võrk peab ulatama, autori arvates, kuni 400 km kauguseni riigiterritooriumi sügavusse, lugedes rindest (Pommituslennukite tegevus raadius).

Õhuvaatluspostid peavad olema varustatud kuulamisabinõudega — lennukite lähenemise kindlakstegemiseks öösel ja udus ning telefoniga lennuteadete edasiandmiseks, varem kindlaksmääratud korra järele, lennuteadete koondamispunktidesse. Viimastes lennuteated klassifitseeritakse ja antakse edasi ainult neisse punktidesse, milliseid ähvardab otsekohene hädaoht. See olevat vajalik ilmaegse alarmi ärahoidmiseks teistes punktides. Teatuid õhuvaatlusposte olevat soovitatav varustada raadiovastuvõtte- ja raadiogoniomeetri jaamadega — luure otstarbel.

Mis puutub õhukaitse teenistusse vajaliku personaali väljalikuisse ja väljaõpetamisesse, siis tähendab autor, et siin Prantsusmaa peaks talitama N. Vene, Inglismaa ja Itaalia eeskujul, kus selleks otstarbeks on loodud vabatahtlikud organisatsioonid. Neisse kuuluvaid tuleks ettevalmistada lühikeseajalistel kursustel (kestvus 5—6 päeva) vastavalt õhukaitse teenistuse erialadele (õhuvaatlus-, desin-fektsioon-, suur-tükiväe-, kuulipildujate-, kuulamise- jne. alad).

See oleks lühidalt kindral Niessel'i ülalnimetatud artiklite sisu. Üldse peab tähendama, et sellel alal on kõige rohkem kirjutatud ja vist ka kõige rohkem tegelikult ära tehtud N. Venes. Kuigi autor omas töös ei nimeta õieti ühtegi allikat, millele ta tugines, paistab tema töös siiski silma N. Vene sõjakirjanduse mõju. Üldse peab aga tähendama, et autor ei ole omas ettepanekus (kas meelega või mitte) küllalt selgelt kirjeldanud sõjaväe ja kodanliste võimude koostööd (kuigi nad üksksteisele ei alluvat) õhu-

kaitse korraldamise alal. Jääb arusaamatuks kumb siis kumbagi tööd juhib, kas sõjaministeeriumi juures teotsev kõrgem riigikaitse komisjon loodava lennuväe kindral-inspektori kaudu, siseministeeriumi juures teotseva „Kõrgema õhukaitse komisjoni“ tööd või ümberpöörult. Kumb siis kummagile annab juhtnööre õhukaitse teostamiseks? Selge on, et „Kõrgemale õhukaitse komisjonile“ alluvad kõik vastavad kodanlised orgaanid departemangus jne., kuid kas need „komisjonid“ on kohustatud arvestama kohaliste sõjaväevõimude esindajate arvamistega või mitte, see jääb tumedaks lugupeetud autori töös. Jääb sarnane mulje, et õhukaitse alal saavad tegutsema Prantsusmaal kaks iseseisvat organisatsiooni: sõjaväeline ja kodan-

line organisatsioon, millede tegevust ühtlustab ainult ühine eesmärk.

Täiesti selgusetu on ka autorilt soovitatava lennuväe kindral-inspektori instituudi ülesanded koostöötamisel kodanliste võimudega — õhukaitse korraldamisel. Vahetalitus sõja- ja mereministeeriumide vahel, samuti osavõtmine „Õhukaitse kõrgema komisjoni“ istangutest ei õigusta minu arvamisel millegagi „Lennuväe kindral-inspektori“ kõlavat nimetust, eriti kui arvestada prantsuse demokraatia „põhi-printsiipidega“.

Üldiselt on aga autor peatanud lühidalt pea kõigi õhukaitse abinõude juures, luues küllaldaselt selge pildi harilikule lugejaskonnale õhuohust ja selle vastu võitsemise võimalustest.

R. Tck.

Sideülem on eriteenistuse juht.

Omapäraseks ja alaliseks on saanud ütetus: „Sidet ei ole!“ Pea igal väeosade taktikalisel teotsemisel ja manöövritel kõneldakse side puudumisest.

Mõningail juhtudel mõeldi selle all vaimlise side puudumist, lahingdoktriini ebauhtlust jne. Enamjagu juhtumeil langeb see siiski sidevahendite tööst lakkamisele, pigemini üksuste vahelise side katkemisele.

Side katkemise põhjusi harilikult ei juurelda, vaid kõikjal langeb vastutus ainuüksi sidülile. On veel väeosa või väekoondise juht temperamendirikas, siis — öeldavate teravuste vastu peab sidülil tõesti „paks“ nahk olema, et mitte kaotada tasakaalu.

Üldiseks on kujunemas arusaamine, mil telefoni ühenduse katkemist loetakse ühtlasi side katkemiseks. Unustatakse, et peale telefoni on veel kasutada muud sidevahendid, nagu helkside, virgatsid jne. Vaevalt võib loota lahingu olukorras pidevat telefoni sidet, eriti suurtüki mõjuv tulepiirkonnas. Näib nagu oleksid juhid telefoniga liiga hellitatud. On ju kaitsevää telefoni keskjaamadel rahuajal juba kolossaalne arv abonente. Mida nende abonentide kaudu kõneldakse, kui võrt on see vajalik ja õigustatud — see on eriküsimus. Minule näib kaitsevää amerikaniseerimine telefonidega siiski liialdusena.

On kõne telefonis halvasti kuuldav, siis loomulikult kutsutakse kohale sidül, kuid

siinkohal avalikult öeldud: eriti pataljoni piirkonnas paljud juhid ei oska telefoni õieti kasutada. Kõnelemata kõne asjalikkusest, lihtsalt mikrotelefon hoitakse käes horisontaalselt, mille tõttu mikrofoni sõeterad membraani ei puuduta ja kõne loomulikult halvasti kuuldav. Asetades sama mikrotelefoni vertikaalsesse asendisse, muutub otsekohe kuuldavus normaalseks. Niisama tuleb ette vastamisi „hallootamist“, seni kuni keskjaam viimaks ühenduse lahutab.

SE II osa ilmumisega on side taktikaline teostamine rajatud kindlale alusele. SE I osaga on saavutatud sideüksustes teotsemise ühtlus.

Ilma kahtlusega on side tähtsus selge kõigile juhtidele, selle järelalusena peaksid kõik juhid side loomiseks sidüli abistama.

Aastate vältel peetud manöövrid ja taktikalised harjutused pakuvad sellel alal rikkalikku materjali. Millises olukorras ja missuguste „kombinatsioonidega“ tuleb sidülidel teotseda tegelikult, selle kohta teavad sideväeosade ohvitserid jutustada kummalisi lugusid.

Sageli staabitöö keerises pööratakse sidüli vajadustele vähe tähelepanu, olgugi et viimasel on täita mitte vähe tähtis osa käsu side §§ ja sidekäsu kokkuseadmisel.

Mõningal juhul püütakse teha sidüli isegi alluvaks staabi jaoskondade ülematele (X diviisi staapide ja juhtide välisõidul 1929. a.), pannes tema peale osa viimaste

Pilte kaitseväe elust.

Sõgisaal 5. üksiku jalaväe pataljoni kasarmutes.

tööst (telegrammide šiffrimine ja dešiffrimine), olgugi, et SE § 70. järgi sidül allub väeosa ülle või väekoondise stabülile.

Peaks olema selge, et sidül on eriteenistuse juht side alal, samuti kui on eriteenistuse juhid lennuväe, pioneerine aladel.

Sellepärast nende ridade ülesanne ei ole sidüli alluvuse ja prestiiži küsimuste harutamine, vaid püüaksin lühidalt käsitada üldvajadusi, mis on tarvilikud sidüli edukaks side teostamiseks. Ja need on: informatsioon, ettepanek ja sanktsioon.

Sidül vajab alaliselt informatsiooni olukorra, oma vägede ja vastase kavatsuste ning paigunemise kohta. Operatiiv ja luure jaoskonnad peavad nendelt vajalikkude andmete nõutamisel oma vastutulelikkust ülesnäitama, sest harilikult stabülil puudub aeg ja võimalus sidüli otseseks informeerimiseks.

Enne operatsiooni algust tuleb sidüli õigeaegselt informeerida eelolevast kavat-

susest ning esitada täpis nõue: mis, kus, mis ajaks, et sidül võiks juhile teha läbikaalutud ettepaneku sidekorraldamiseks.

Sidüli ettepanek on tähtsam osa tema tegevusest ja sellega tuleks tõsiselt arvestada, kuna ainult tema omab täpsaid andmeid olukorrast side mõttes. Otstarbetu on sidülilt nõuda olukorra hinnet side mõttes, kui keegi sellega ei arvesta. Paljudel juhustel on ajutised side katkemised ette tulnud just sel põhjusel, et sidüli ettepanekuga pole arvestatud ehk isegi K. P. ja sidesõlmede asukohad on määratud sidülilt järekküsimata.

Sidüli ettepanek tuleb vastava juhi poolt sanktsioneerida. Seega saab fikseeritud sidekorraldamine lõpukujul ja sidül saab otsekohe asuda vastava side korraldamisele.

Ülaltoodud kolme põhinõude täitmise-ga võib julgelt oletada side-eeskirja kohase pideva side loomise olemasoleva materjalosa kohaselt.

—s.

Välikindlustamistööde tabel.

Vene autor N. Golitski toob huvitava artikli „Voennoi Vestniku“ juunikuu numbris (nr. 24) pealkirja all „Polevaja inžernaja tablitsa“. Kirjutis, mis sisaldab rea tabelisi, tohiks huvitada laiemaid hulki ka meil, sest on püütud lahendada küsimus: miks välikindlustamise ala on alati tagaplaanil ja ei leia küllaldast kasutamist. Autori arvates on seda põhjustanud peamiselt primitiivsete ja kasutamiseks lihtsate arvestustabelite puudumine.

Autor kirjutab, et sõjainseneri asjanduse praktiline kasutamine väeosade poolt lahingu olukorras on olnud alati seotud mõnesuguste raskustega sõjainseneri asjanduse keerulisuse tõttu. See on viinud juhte kas täielisele äraütlelemisele sellest alast või sõjainseneriliste tööde kasutamisele kõige vähemas ulatuses.

Rahuaegses olukorras ei ole see küsimus leidnud samuti paremat lahendamist.

Kõige raskem, autori arvates, oli ja on igasuguste arvestuste tegemine, mis enamjagu on keerulised, suured ja nõuavad palju aega ja rahulikku tööd (kabineti olukorda). Seega neid arvestusi on raske teha lahingu olukorras, kus tihti puudub aeg ja rahuline koht.

Autor ütleb, et tarvidus erilise käsiraamatu järele sõjainseneri asjanduses on käega katsutav, eriti seal, kus kerkivad üles küsimused kindlustatud kaitsepositsiooni loomise alal.

Tõendust selleks annavad väeosade juhtide kirjutised ja järelepärimised, samuti ka mõttevahetused isiklikudel kokupuutumistel kohapeal.

Võttes aluseks sarnase käsiraamatu tarvilikkuse, autor soovib „välikindlustamistööde tabeli“ („Polevaja inžernaja tablitsa“). Tabeli koostaja on arvestanud, et tabelit saavad kasutama suur mass juhte, peamiselt aga kompaniiülemad. See pärast on eriti silmas peetud kompaniiülemate nõudeid sel alal. Tabeli iseloom lubab oletada, et teda suure eduga võib kasutada ka pioneer kompanii ülem.

Tabeli aluseks on esijärgu kompanii kaitsepositsiooni järkjärguline valmis saamine 1/2—3 ööpäeva jooksul. Tabeli arendamiseks on antud terve rida abitabelisi, mis käsitlevad tööde üksikuid momente.

Tabeli esimeses osas, mis käsitleb esijärgu kompanii kaitsepositsiooni järkjär-

gulist valmissaamist mitmesugustel ajamääradel, on oletatud, et kompanii igal ajamääral täidab töö iseseisvalt ilma kõrvalabita, väljaarvatud lisa kaevutööriistade ja varustuse väljajagamine. Arvestused on tehtud tegelikkude tööde täitmiseks ja materjalide valmistamiseks.

Üldised tööd kompaniis täidetakse ainult laskurjagudega. Kuulipilduja jaod ja kuulipilduja rühm ehitavad ja täiendavad ainult oma tulepesi.)*

Tabeli koostamisel selle vertikaalsed lahtrid on püstitatud summeerimise põhimõttel. Võtame näiteks tööajana 1 ööpäev: siin on tarvis arvestada tööd, mis on näidatud lahtris 1/2 ööpäeva plus tööd, mis on näidatud lahtris 1 ööpäev; viimases lahtris on faktiliselt näidatud teise 1/2 ööpäeva tööd. Samuti talitatakse ka materjalide arvestamisel.

On oletatud, et kompanii koosseisust on eraldatud keskmiselt 45% jagusi tulegruppi ja ülejäänud löögigruppi. Tööde arvestus nii põhi- kui abitabelites on tehtud tervete laskurjagude peale, sest praktika on näidanud, et tööde edukuse mõttes on kasulikum määrata tööle terved allüksused nende otsekoheste ülematega kui üksikuid sõdureid.

Lahtris „tööriistad“ on klambrites näidatud nende arv ühe jao peale, klambri deta aga üldarv.

Horisontaallahtris „kokku“ — vankrid: lugejas on näidatud kahehobuse, nimetajas — ühehobuse vankrite arv.

Praktiliseks kasutamiseks autor soovib tema poolt antud tabeli trükkida peene trükiga tihedale paberile, kusjuures tabel peaks oma alla võtma paberi mõlemad pooled. Kasutamise hõlbustamiseks peaks tabel olema korraldatud nii, et paberilehte võiks keskelt kokku murda.

*) Arvesse võttes, et kindlustamistööd on korraldatud koosseisudega, mis maksivad Nõukogude Vene sõjaväes, siis on tarvilik anda ülevalde nende laskurkompanii organisatsioonist.

Tavaliselt sisaldab kompanii 3 laskurühma, r. kuulip. rühma ja juhatuse rühma. Laskurühm koosneb 3 laskurjaost à 9—10 meest + 1 r.k. jagu 6—7 meest + 1 k.k. jagu 5—6 meest; seega rühmas juhatusega kokku umbes 43—48 meest. Raske klp. rühmas on umbes 12—18 meest. Kompanii juhatuse rühm koosneb umbes 40—45 mehest, kelledest 10—12 on majandusmehed. Kokkuvõttes on keskmiselt 55 prots. mehi laskurjagudes ja ülejäänud kp. jaod.

Välkandlustamistööde tabel jalaväe ja pioneer kompanii ülematele.

1. Esijärgu kompanil kaitsepositsiooni ehitamine kolme ööpäeva jooksul.

Allüksused	Pool ööpäeva			Üks ööpäev			Kaks ööpäeva			Kolm ööpäeva		
	Täidetavad tööd	Tööriistad	Täidetavad tööd	Täidetavad tööd	Tööriistad	Täidetavad tööd	Täidetavad tööd	Tööriistad	Täidetavad tööd	Tööriistad	Täidetavad tööd	Tööriistad
1. Laskurühmad: a) tulegrupi ja- gusid 4. b) löögigrupi ja- gusid 5.	1. a) Kaevik profii- lis seistes laskmi- seks. Kaevamis tööde moondamine. b) Kraav var- jendi kaevamine.	2. Kantavad. Suuri labi- daid (5) 25 tükki.	3. Kõik, mis ette nähtud 1. lahtris ja a) kraav varjen- di kaevamine; b) kunstliku tök- ke ehitamine (700 i. m madalat tö- ket).	4. a) Suuri labi- daid (5) 20 tk. b) Kirveid (4) 26 tk. Nuiasi (2) 10 tk.	5. Kõik, mis ette nähtud 1-3 lah- rites ja a) laskepillude (ambrasuuride) ja väljakäigu kohta- de ehitamine; ala- tes lõunast, tõkete ehitamine; b) tõkete ehitam- ine (1100 i. m madalat tõket).	6. a) Suuri labi- daid (5) 20 tk.) „a“ ja „b“-le kirveid (4) 36 tk., nuiasi (2) 18 tk.	7. Kõik, mis ette nähtud 1.-3.-5. lahtrites ja peale selle „a“ ja „b“ ehitavad 4 pool- kaetud gaasikind- lat varjendit. Üks kompüülike ja üks igale rühmülike.	8. Suuri labi- daid (6) 30 tk. Kirveid (3) 27 tk. Põiksaage 4.				
2. R. kuulipilduja rühm ja k. k. ja- gu.	Kaevikud seistes laskmiseks, lga jao peale 2 kaevikut (üks tagavara).	Kantavad.	Kõik, mis ette nähtud 1. lahtris ja peale selle iga kaeviku peale üks lõhk ja iga jao tar- vis varjendkraav.	Suuri labi- daid (2) 16 tk. Kirveid (1) 8 tk. Kantavad tööriistad.	Kõik, mis ette nähtud 1-3 lah- rites ja peale sel- le kerge katte ehi- tamine kuulipildu- ja pesale.	Kirveid (2) 16 tk. Põiksaage (1) 8 tk. Kantavad tööriistad.	Kõik, mis ette nähtud 1.-3.-5. lahtrites ja peale selle kerge katte ehitamine kuulipil- duja tagavara pe- sale.	Kirveid (2) 16 tk. Põiksaage (1) 8 tk. Kantavad tööriistad.				
3. Juhatus rühm: side, padrunite- kandid, sanitä- rid.	Lahtise kraav- varjendi ehitamine endale ja lahtise V. P. ehitamine kompüülike.	Suuri labi- daid 10 tk.	Kõik, mis ette nähtud 1. lahtris ja peale selle kraav- varjendi katmine kerge kattega ja samasuguse var- jendi ehitamine kompüülike.	Suuri labi- daid 10 tk.	Kõik, mis ette nähtud 1-3 lah- rites ja peale sel- le varjekilpide püs- itamise liikumis- teede moondami- seks, teenäitajate valmistamine ja üles seadmine 100 i. m peale.	Suuri labi- daid 10 tk. Kirveid 5 tk.	Kõik, mis ette nähtud 1.-3.-5. lahtrites. Peale sel- le purrete ehitam- ine jalakäitajate, jalgradade korral- damine ja teise V. P. ehitamine kom- püülike.	Suuri labi- daid 10 tk. Kirveid 5 tk. Põiksaage 2 tk.				
4. Kokku material ja tööriistu.	Roovisi 540 j. m. Laudu 90 j. m.	Suuri labi- daid 35 tk. Vankreid 2/3 (kaugus kuni 2 km)	Veerepalke 24 j. m. Palke 8 j. m. Roovisi 1990 j. m. Laudu 290 j. m. Teibaid 800 j. m. Okasr. 700 kg. Obadusi 38 kg. Moonda- misvõrke 2x10 m 41 tk.	Suuri labi- daid 46 tk. Kirveid 36 tk. Nuiasi 10 tk. Vankreid 4/5.	Veere- palke 280 j. m. Roovisi 324 j. m. Laudu 310 j. m. Teibaid 1300 tk. Okasr. 2200 kg. Obadusi 220 kg. Traati 3-4 mm 33 kg.	Suuri labi- daid 30 tk. Kirveid 57 tk. Põiksaage 8 tk. Nuiasi 18 tk. Vankreid 3/6.	Palke Veere- palke Roovisi Laudu Naelin Varjend 2 j. m. 470 j. m. 1800 j. m. 420 j. m. 2 kg. 12 tk.	Suuri labi- daid 40 tk. Kirveid 48 tk. Põiksaage 14 tk. Vankreid 3/6.				

II. Ekonoomsed tökked.

T ö k k e d	Materjal					Tööpäevade arv (ühe töölise)	Tööpäevade ja materjali hulk tökete ehitamisel terve kompanii kaitse- loigule; tökkeid 750 j. m.	Kolm jagu ehitavad	
	Okastraati kg	Obadusi kg	1,5 m tei- baid tk.					5 tunniga	10 tunniga
Traattökked:							98 tööpäeva 3,00 tonni okastraati 150 kg obadusi 900 teivast		
a) 3 rida teibaid, tökke laius 3 m, jooksv. m	100	400	20	120	13			120 j. m	240 j. m
b) 2 rida teibaid, jooksvaid meetreid	100	250	12	80	9		68 tööpäeva 18 tn. okastraati 90 kg obadusi 600 teivast	165 j. m	330 j. m
d) 1 rida teibaid, jooksvaid meetreid	100	100	5	36	3		23 tööpäeva 0,75 tn. okastraati 38 kg obadusi 270 teivast	495 j. m	990 j. m
e) Saksa aed, laius 3 m, jooksvaid meetreid	100	215	21	110	2,25		17 tööpäeva 1,6 tn. okastraati 160 kg obadusi 825 teivast	600 j. m	1200 j. m
g) 3 m harkjalgade val- mistamine, tk.	1	11,6	—	3 m	0,6		—	25 tk.	50 tk.
h) Sülisi, tk.	1	1,65	—	3 tk.	0,6		—	75 tk.	150 tk.

III. Materjalide valmistamine.

Materjalide nimetus	Tööjõud	T ö ö a e g		Tööriistad
		5 tundi	10 tundi	
Metsamaterjali valmistamine:				
a) roovid 6 m	Jagu — 10 meest ja 1 jaotlem	100 tk. (600 j. m)	210 tk. (1260 j. m)	Kirveid — 10 tk.
b) veerepalgid 4 m		90 tk. (360 j. m)	180 tk. (720 j. m)	Kirveid — 10 "
d) palgid 6 m 18 cm		55 tk. (330 j. m)	110 tk. (660 j. m)	Saagisi — 4 "
b) 22 cm		40 tk. (240 j. m)	80 tk. (480 j. m)	Kirveid — 6 "
g) teibad 1,5 m, 4—6 cm		400 tk.	800 tk.	Saagisi — 4 "
				Kirveid — 10 "

IV. Tähtsamate materjalide kaal.

Materjalide nimetus	Kaal kilogrammides		M ä r k u s
	1 j. m	6 j. m	
Palgid d = 22 cm	26	156	Kahehobuse vankrile võib peale laduda 500 kg, ühehobuse vankrile — 250 kg.
d = 20 cm	22	132	
d = 18 cm	18	100	
Veerepalgid d = 15 cm	12	72	
d = 10 cm	6	36	
Roovid 6,5 cm	2,5	15	
Lauad 5=20 cm	6,5	39	
Okastraati üks rull	40—50	—	
Teibaid 1,5 m	4	—	

V. Materjalide vedu.

Materjalide nimetus	Arv tükides		
	Kaariku peale	Kahehobuse vankri peale	Ühehobuse vankri peale
1. Palgid 22 cm 6 m	—	3	2
2. " 20 cm 6 m	—	4	2
3. " 18 cm 6 m	—	5	2—3
4. Veere palgid 15 cm 4 m	—	10	5
5. " " 10 cm 4 m	—	20	10
6. Roovid 6,5 cm 6,5 m	—	32	16
7. Lauad 5×20 cm 6,5 m	—	13	6
8. Teibad 1,5 m	60	120	60
9. Okastraat, rullisi	6	12	6

VI. Veoabinõude otsade arv ühe tööpäeva jooksul.

Juurdeveo kaugus	Otsade arv	Juurdeveo kaugus	Otsade arv
250 m	32	2 km	9
500 m	24	2,5 km	7
750 m	19	3 km	6
1 km	16	4 km	5
1,5 km	13	5 km	4

VII. Raskuste kandmine.

Kandja	Töö tingimused	Raskuse kaal	Kandmise kiirus ja kaugus
Üks inimene võib kanda	Kätel	25 kg	70—100 sammu minutis
"	Raamiga	50 kg	Kandmise kaugus 80 m.

VIII. Laskevälja puhastamine.

Tööde nimetus	Tööde suurus	Töötundide arv
1. Maha niita kõrsvilja ja heina	100 m ²	0,29
2. Maha raiuda keskmise tihedusega võsastik	100 m ²	2,22
3. Maha raiuda keskmise tihedusega mets	100 m ²	4,00

IX. Tööedu töötamisel labidaga.

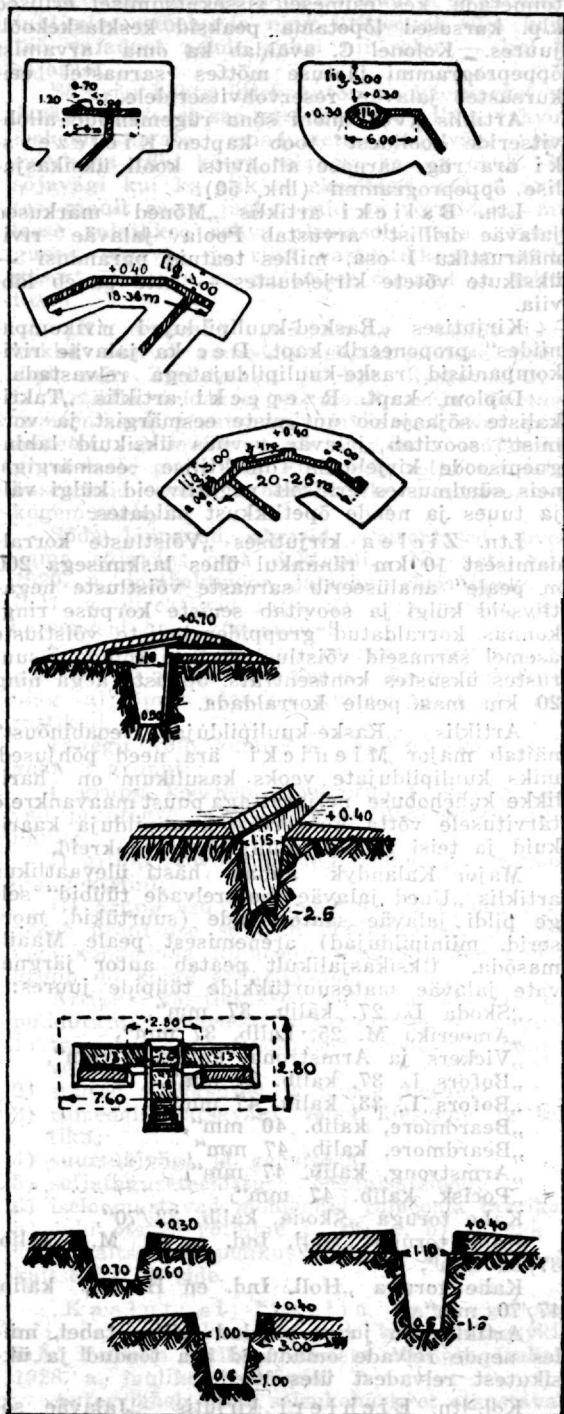
Maapind	Töölise arv	Tunni jooksul	
		Väikese labidaga	Suure labidaga
1. Kõva maapind	1 mees	0,3 m ²	0,5 m ²
2. Keskmise kõvadusega maapind	1 "	0,5 m ²	0,75 m ²
3. Kerge (liivane) maapind	1 "	0,75 m ²	1,00 m ²

X. Ühe inimese tööedu mullatöödel.

Ehituste nimetused	1 j. m		10 tunni jooksul j. m	
	Suure lab.	Väikese lab.	Suure lab.	Väikese lab.
1. Lihtne kaevik:				
a) laskmiseks seistes kaev. põhjas	2 tundi	3,5 tundi	5,00	3,00
b) täisprofiiliga	4,5 "	6,5 "	2,00	1,5
2. Ühenduskraavisid:				
a) roomamiseks	1,3 "	2,00 "	8,00	5,00
b) kütürakil liikumiseks	2,00 "	—	5,00	—
d) täisprofiiliga	3,2 "	—	3,5	—

Kaevikute profiilid.

Kaevik	Rinnatise kõrgus	Kaeviku sügavus	Varje üldine kõrgus
a) lamades laskmiseks	20 cm	20 cm	40 cm
b) põlvelt	30 "	60 "	90 "
d) seistes laskmiseks kaeviku põhjas	40 "	100 "	140 "
e) täis profiiliga	40 "	150 "	190 "

Kk. jao kaevik (pahemp. joonis); ehitamine jao jõududega: suurte labidatega (s. l.) — 1,25 tundi, väikeste labidatega (v. l.) — 2 tundi.

Rk. jao kaevik; ehitamine jao jõududega: s. l. — 1,25 tundi, v. l. — 2 tundi.

Lihntne kaevik 1. jaole; ehitamine jao jõududega: s. l. — 2,75—5 tundi, v. l. — 4—8 tundi.

Kaevik laskurpesadega 1. jaole; igas pesas 2 laskurit; ehitamine jao jõududega: s. l. — 4,50—5 tundi, v. l. — 6,25—7,50 tundi.

Kerge kattega V. P. 2 meest ehitavad ühe päeva jooksul ühe V. P.

Kraav-variend; mullatöö edu 1 jooks. m keskmises maapinnas s. l. 3,30 töötundi.

Kerge gaasikaitse variend alalise ohu mahuga. Ehitamiseks kulub 1—1,25 tööpäeva. 10 meest, kelledest 3 puuseppa, ehitavad variendi valmis 1 päevaga (10 töötundi).

Ühenduskraavid.

N. Rg.

Sõjakirjandust.

BELGIA.

Bulletin Belge des Sciences Militaires. August 1929 a.

Belgia armee operatsioonid 1914.—1918. a. sõjas. Stabiliseerumise periood. (Järg. v. Bullet. Belge des Sciences Milit., juuli 1929. a. ja „Sõdur“ nr. 33/34 1929. a.) Belgia armee tegevuse kirjeldus rindel: Canal Nieupoort — Furnes — Steenstraat, 11. märtsist 1915. a. kuni 5. juunini 1916. a. Steekstraati lahingud.

Kol. E. M. Tasnier. Luure taktika (II). Artikkel järgneb (v. Bullet. Belge des Sciences Milit., juuli 1929. a. ja „Sõdur“ nr. 33/34 1929. a.).

Kol. leitn. B. E. M. Janssens. Üks päev kaitsel. Käsitletakse küsimusi: suurtükivägi toetamas taanduvaid lahingeposte, lendurid valmistuvad lahinguks ja vastase tankide ilmumine. (v. Bullet. Belge des Sciences Milit., juuli 1929. a. ja „Sõdur“ nr. 33/34 1929. a.).

Major F. Delvaux. Ühe rahva läbielamused (II). (v. Bullet. Belge des Sciences Milit., juuli 1929. a. ja „Sõdur“ nr. 33/34 1929. a.).

Kapten Philippet. Kuidas kasutada mortiiiri 7c 6 A (I). Artikkel järgneb.

Kapten B. E. M. Vanty. Jalaväe vaatlus. Selle organiseerimine ja töötamine pealetungil. (II). Pataljoniülema — arvab autor — peab alati olema korraga kaks vaatluspunkti, milledest üks täidab komandopunkti ülesandeid ja teine valmistatakse selleks puhuks, kui esimene tuleks üle viia. Seega peaks K. P. alati võimaldama ka head vaatlust. Kuidas teostatakse seda viimast ja mil viisil K. P. uuele kohtale üle viiakse — seda küsimust selgitab autor konkreetse ülesande peal, pataljoni tegevuse piirides.

Nimetused.

Sõjabibliograafiline ülevaade.

V. K.—ts.

POOLA.

„Przegląd Piechoty“. — Maikuu, nr. 5.

Kapt. Albin Habina artiklis „Kontroll laskmised“ analüseerib nende korraldamist Poola sõjaväes, püüdes ära määrata üksikute väejuhtide (alates kompülist divülini) osa kontroll-laskeharjutuste läbiviimises. Pikemalt peatab autor kontroll-laskeharjutuste läbiviimises divüli poolt, ette pannes erilise laskmiste tagajärgede aruande vormi.

Ltn. Szyko artiklis „Reservohvitseride küsimus soomusvägedes ja sõjas motorisatsioon“, teeb omalt poolt konkreetse ettepaneku, jalaväe reservohvitseride õppeprogrammi täiendada teatud rea soomusvägedesse puutuvate ainete ja teadmistega.

Diplom. kolonel Cviertniak artiklis „Jalaväe reservohvitseride väljaõpe“ analüseerib praegust Poola sõjaväes maksvat jalaväe reservohvitseride kordusõppustel tarvitusele võetud korda ja õppeprogrammi, mille järele kordusõppustele sissekutsutavatele reservohvitseridele diviisi või rügemendi juures 2-nädalised informatsiooni kursused korraldatakse ja mille lõpul reservohvitserid oma rügemendi allüksustesse laiali saadetakse. Autor proponeerib omalt poolt seda korda muuta järgmiselt:

esimest korda kordusõppustele sissekutsutavad reservohvitserid lähevad läbi 6—8-nädalise kursuse reservaspirantide pataljoni juures, kus nende teadmisi täiendatakse ja alles teistkordsel sissekutsumisel mõne aasta pärast satub reservohvitser otse väeüksusse kohale, mis talle mobilisatsiooni plaanis ette nähtud. Samuti tuleks autori arvates ka klp. reservohvitseridega toimetada, kes esimesel sissekutsumisel erilised klp. kursused lõpetama peaksid kesklaskekooli juures. Kolonel C. avaldab ka oma arvamist õppeprogrammi jaotuse mõttes sarnastel erikursustel jalaväe reservohvitseridele.

Artiklis „Veel mõni sõna rügementide allohvitseride koolidest“ toob kapten Kielczewski ära rüg. sarnase allohvits. kooli üksikasjalise õppeprogrammi (lhk. 50).

Ltn. Balicki artiklis „Mõned märkused jalaväe drillist“ arvustab Poola jalaväe rivi-määrustiku I osa, milles teatuid parandusi — üksikute võtete kirjeldustes — ette paneb läbi viia.

Kirjutises „Rasked-kuulipildujad rivikompaniides“ proponeerib kapt. Dec ka jalaväe rivikompaniisid raske-kuulipildujatega relvastada.

Diplom. kapt. Rzepecki artiklis „Taktikaliste sõjaajaloo uurimiste eesmärgist ja vormist“ soovib jalaväe revütüs üksikuid lahinguepisoodide kirjeldada didaktilise eesmärgiga, neis sündmustes eriliselt negatiivseid külgi välja tuues ja nende õpetlikkust näidates.

Ltn. Ziclea kirjutises „Võistluste korraldamisest 10 km rännakul ühes laskmisega 200 m peale“ analüseerib sarnaste võistluste negatiivseid külgi ja soovib seniste korpuse ringkonnas korraldatud gruppidevaheliste võistluste asemel sarnaseid võistlusi diviisis kompanii suurustes üksustes kontsentrats. õppuste aega ning 20 km maa peale korraldada.

Artiklis „Raske-kuulipilduja veoabinõust“ näitab major Mienicki ära need põhjused, miks kuulipildujate veoks kasulikum on hari-like kahehobuse neljarattaga puust maavankreid tarvitusele võtta kui erilisi kuulipilduja kaarikuid ja teisi rauast kuulipilduja vankreid.

Major Kalandyk annab hästi ülevaatlus artiklis „Uued jalaväe saaterelvade tüübid“ selge pildi jalaväe saaterelvade (suurtükid, morderid, miinipildujad) arenemisest peale Maailmasõda. Üksikasjalikult peatab autor järgnevate jalaväe saatesuurtükkide tüüpide juures:

„Skoda L. 27, kalib. 37 mm“,
 „Ameerika M. 25, kalib. 37 mm“,
 „Vickers ja Armstrong, kalib. 37 mm“,
 „Bofors L. 37, kalib. 37 mm“,
 „Bofors L. 33, kalib. 37 mm“,
 „Beardmore, kalib. 40 mm“,
 „Beardmore, kalib. 47 mm“,
 „Armstrong, kalib. 47 mm“,
 „Pocisk, kalib. 47 mm“,
 Kahe toruga „Skoda, kalib. 32/70“,
 Kahe toruga „Holl. Ind. en H. M., kalib. 37/65 mm“,
 Kahe toruga „Holl. Ind. en H. M., kalib. 47/70 mm“.

Artiklile on juure pandud eriline tabel, milles nende relvade omadused ära toodud ja üksikutest relvadest ülesvõtted.

Kol.-ltn. Eichleri kirjutis „Jalaväe sõduri nimetusest“.

Revüü lõpus on avaldatud teiste tähtsamate riikide jalaväe revüüdest kokkuvõtlik ülevaade.

M. N.

Przeglad Wojskowy (sõjaväeline ülevaade) vihik nr. 20 — 1929. a.

„Riigimees ja väejuht — sõjavägi riigis“, kokku seatud kindral v. Seeckti „Staatsmann und Feldherr — das Heer im Staate“ järele dipl. ins. kol. Rotarski'lt.

Artikkel käsitleb riigi poliitika ja sõjalise jõu juhtimise vahekorda ning kriipsutab alla koostöö vajadust nende vahel nii rahu — kui ka sõjaajal.

Sõjaväe kohta ütleb autor, et käesaegset sõjaväe riigis ei saa ette kujutada ilma rahvast iseloomustavate omadusteta. Sõjavägi peab esindama riiki kõige selgema koopia näol. Nii sõjavägi kui ka riik ei eksisteeri, autori arvates, ainult enese jaoks, vaid on vormideks, millesse valatakse rahva olemasolu tahe. Seesugusest sõjaväe ja riigi vastastikkusest suhtumisest olenevad ka mõlemate õigused ja kohustused.

„Rumeenia sõjaväe doktriin“, kokku seatud rumeenia sõjakirjanduse põhjal dipl. mjr. Zychovski'lt ja kpt. Rossovski'lt.

Artiklis öeldakse, et maailmasõja lõpetasid rumeenlased prantsuse sõjaväe doktriini põhimõtetel. Viimane toodi rumeenia sõjaväkke prantslaste poolt, kes Rumeenia sõtta astumisel baseerusid oma kaheaastasele positsioonisõja kogemustele.

Sõda lõppenud, algasid rumeenlased süvendama sõjaväe oma doktriini. Nii anti välja 1920. a. instruksioon jalaväe väljaõppeks ja 1921. a. direktiivid ratsaväe harjutusteks, mis baseerusid omil kogemustel.

Kuid 1922—1923. a. reorganiseeritakse rumeenia sõjavägi prantsuse sõjaväe eeskujul ning väljaõppes võetakse aluseks prantsuse määrustikud.

Praegu võib rumeenia sõjaväelaskonda jagada 3 gruppi:

I grupp koosneb ohvitseridest, kes pooldavad prantsuse määrustikkude põhimõtteid täielikult;

II grupp soovib maksta panna oma, Rumeenia doktriini;

III grupp asub vahepealsel seisukohal: tugevnes prantsuse sõjaväe põhimõtetele, soovivad neid kohandada Rumeenia oludele. See kolmas grupp on kõige arvurikkam.

Artiklis käsitletakse rida probleeme, mis puudutavad rumeenia sõjakirjanduses, nagu:

- 1) tulevikusõja iseloom: positsioon või manöversõda;
- 2) suured väeüksused ja nende ülesanne;
- 3) rumeenia ratsavägi, tema ülesanne ja taktika;
- 4) suurtükivägi ja gaasisõda;
- 5) seljataguse teenistuse organisatsioon;
- 6) iseloomustavad momendid rumeenia taktikas: a) juhi otsuse võtmine ja käsud, b) rännak ja selle kaitse, d) puhkusvalve, e) pealetung, g) kaitse ja h) side.

„Kaalutus Itaalia lahingdoktriinist“. Kokkuvõte dipl. kpt. Slosarzyki'lt mjr. Faldella artiklist Rivista Militare Italiana 1928. a. juulikuu numbris.

Autor läheb välja seisukohast, et otsustavaks teguriks võidu saavutamisel ei ole ainult ma-

terjal, vaid inimene oma intellekti ja hingega jääb alati peamiseks regulaatoriks vahendite, vaimu ja mõistuse harmooniis.

Itaalia doktriini aluseks näeb autor ajalugu, käesaegset tegelikku olukorda ja traditsioone, juhtides tähelepanu, et Itaalia lahingdoktriin leiab selgemat väljendust äsjailmunud „Üldistes alustes suurte üksuste kasutamisel“. Autor väidab, et selles leiavad kinnitust sõjalise jõu tugevamad elemendid, s. o. hinnates materjali tähtsust, on püütud seda elustada hinge ja intellektiga, millisel asjaolul eriline väärtus võitlustes mägedel.

„Briti sõjaliste jõudude organisatsiooni ja väljaõppe põhimõtetest“. Tõlge brigaadi-kindral Zajac'ilt kpt. Edwards'i tööst, mis oli saadetud „The Royal United Service Institution“ poolt korraldatud konkursile (kroonitud II auhinnaga) järgmiste küsimuste selgitamiseks:

„Enne 1914. a. lasus Inglise sõjalise probleemi raskuspunkt kahtlemata Euroopas. Praegu omame veel sõjalisi kohustusi, vastavalt kokkulepetele ja lepingutele, kuid raskuspunkt ei ole nüüd veel täielikult kindlaks määratud.“

„Arutada läbi meie sõjaväe organisatsiooni ja väljaõppe aluseid vastavalt praegusele seisukorrale.“

Oma töö mottoks võtab autor küsimuse: „Masina või inimese jõud?“ ja tuleb järeldusele, et Inglismaa on ainukeseks riigiks Euroopas, välja arvatud Ameerika ühendriigid, ka ainukeseks riigiks maailmas, kes võiks organiseerida mehhaniseeritud sõjaväe ilma lisakuludeta. Vastavalt sellele näeb autor Inglismaa praeguse sõjaväe organisatsiooni ja varustamise parimaks arenemise suunaks mehhaniseerimist.

„Eesti Vabadussõda 1918 — 1920“. Tõlge kpt. Lipinski'lt kirjatööst J. Soots: — Eesti Vabadussõda 1918—1920. Tallinn 1925. a.

Artikkel käsitleb ülalnimetatud kirjatööd tervikus, välja arvatud olukordade skeemid, mis täielikult puuduvad.

„Mõtteid tulevikusõjast („Punase Peastaabi“ valgustusel)“. Artikkel on kokku seatud dipl. mjr. Rowecki'lt n.-vene sõjakirjanduse andmeil ja osutab jätkuks artiklitele, mis ilmunud sama pealkirja all „Przeglad Wojskowy“ vihikutes nr. 16 ja 17.

Ülalnimetatud artikkel käsitleb punaväe kõvendamise probleemi tehniliste vahenditega.

„Uus prantsuse jalaväe määrustik“. Artikkel on kokku seatud dipl. kpt. Rzepecki'lt ja annab ülevaate määrustiku põhimõtetest.

„Suurtükiväeline varustus Ameerika Ühendriikides“, kokkuvõte dipl. kol.-lt. Staich'ilt Ameerika sõjakirjanduse põhjal.

„Keemiline relv“. Dr. R. Hansliani kirjatöö — Chemische Waffe — järele kokku seadnud ltn. Marynovski.

„Elavjõu randumine“, kokkuvõte dipl. mereväe kapten Stankiewicz'ilt kol. Alléhaut artiklist Revue Militaire Française avarit, mai numbris 1928. a. I—s.

SOOME.

Sana ja Miekka nr. 14, 1929. Esiartikkel „Kommunistlik mõte välispoliitilise vahendina“ käsitletakse kommunistide taktikat välispoliitiliste küsimuste lahenda-

misel. Esilekerkivate ja sageli paratamatute vastolude ja rahulolematuste pehmemdamine, millele läheneti moraalset seisukohast, on kommunistidele saanud otse õliks tulle. Säärased puhud on neile soodsaimaks pinnaks klassiviha õhutamisel.

Kuna tänapäev kogu maailm elab sõja, niimelt majandusliku sõja tähe all, siis kommunistid kõigiti püüavad hoida oma võimuses ametiühinguid, üritavad tungida riiklistesse majandusasutistesse ning nende kaudu juhtida ja arendada kogu kommunistlikku liikumist, nagu see Soomes otse rahvusvahelisteni piirideni ähvardab areneda. Kommunismi mõju tugevust ei määra kaugeltki selle partei liikmete arv, see mõju sõltub nende taktikast, selle peenenemisest ja tihenemisest, milline asjaolu nõuab avalikkust ja otsekohest võitlust kasvava hädaohu vastu ilma abinõusid valimata. (Paratamatul Puht-Soome seisukohast.)

„I. V. Snelmanni riigi mõiste.“ Referaadi autor „Valge mees“ koordineerib I. V. Snelmanni ja Hegeli teoreetilisi suhtumisi riiki, riigimõistesse. Hegel teatavasti õpetas, et riik pole abinõu, pigem loomulik sünnitus, arenev organism, mis elab iseenesele. Hingeline loomus ja hingeline vabadus on inimese ülilm eesmärk. Tagasi Hegeli juure! hüüdis Snelmann. Kuna riik on nagu inimene, siis riikluse tõstmine, riikluse tõekspidamise ja riikluse teadvuse levitamine on tänapäeva päämine rahvuslik töö.

Sakslaste otsus Soome kaitseväe üle augusti algul 1918. Refereerib O. E., mille järgi sakslased annud ülistava tunnistuse soomlase relvakäsitamise oskusest ja kodumaa armastusest. Kirjutöö on läbipõimitud kaitsejõudude loetelu ja statistiliste andmetega.

Soomusrong võitluses. Vrangeli valgesse armeesse kuuluva soomusrongi „Ioan Kalita“ võitlusseiklusi. Kirjutis on asjalik, ent ometi seejuures ilukirjanduslik. Väikene meisterteos omal alal.

Järgneb veel ülevaade kirjandusest, milles heatahtlikult arvustatakse ja soovitatakse lugejaskonnale äsja ilmunud „Soome piltides“ ja Taneli Juseniuse ajaloolist teost „Vana ja Uus Turu“.

Hakkapeliitta nr. 31, 32, 33. Kolm nummert Soome kaitseliidu häälekandjat tavaliiklus pildirikkuses ja meeldivuses.

Tähtsamaid kirjutisi neis „Hakkapeliitta“ numbrites on kahtlemata sõjalaevanduse eriteadlase Ilmari Virkkala „Tõeline sõjalaevastikukrediidi vajalikkus“. Asjalikus kokkuvõttes autor väidab vastuvaidlematut vajadust krediitide avamiseks sõjalaevanduse arendamiseks ja täiendamiseks.

Ja tõepäraselt! Eks ole need krediidid lainetama pannud Euroopa suurriikide parlamente, rääkimata väikeriikidest. Oleks aeg küsimust asjalikult kaalutella.

Ilmari Virkkala kirjutis on läbipõimitud taavitlusi tõestava ja kaitsva arvustikuga.

Järgneb meelisiduv ajalooline kroonika „Soome merekangelane“, milles elavaits värves elustatakse ajaloolise kangelase, esimese Stokholmi käskudetaija Klaus Flemmingi elu ja tegevust.

Huvi pakub keiser Calicula kaleeri ülestõstmise kirjeldus, mis 2000 aastat tagasi hukkus. Samuti ajaloolisil andmeil kirjutatud novell Iisalmel — Ilivieska raudteest.

Rahvuslik-kasvatustliku sisuga kirjutiste roh-

kus on kahtlemata „Hakkapeliitta“ vooruseks. Selliseid leidub igas numbris, kuid ometi need ei saa tüütavaiks, ei peleta lugejaskonda, pigem seob. Soomlane oskab neid oivaliselt serveeri. Need antakse enamikult kirjanduslikus vormis, sageli meisterlikes novellides ning neid loetakse meelsasti. Kirjanduslikud palad ei puudu isegi tõsise iseloomuga eriajakirjades, ning soomlane kingib neile täieliku lugupidamise ja poolehoiu.

„Hakkapeliitta“ kirjanduse, arvustusliku ja huumori osa ei kuulu refereerimisele siin. Fotovõtteid päevasündmusist, reproduktsioone ja ilustisi leiab lugeja mainitud ajakirjast.

I. I.

ITAALIA.

Rivista Militare Italiana, juuli 1929. a. Sisustik:

Div. kindr. G. A. Malladra. Falèmet'i operatsioon — Cirenaiica, jaanuar 1929. a. Ühe sõjalise retki kirjeldus, mis itaallaste poolt Liibias 1929. a. alul mässuliste suguharude vastu läbi viidi.

Kol.-lt. M. Zanotti. Diviisi pealetung mägisel maastikul.

Küsimust käsitletakse üksikasjaliselt läbitöötatud taktikalise ülesande näol.

Kol.-lt. O. Bolled. Jala- ja suurtükiväe omavaheline koostöötamine. Vastavate eeskirjade (Itaalia) paragrahvide tõlgitsemine. Artiklile on juure lisatud tabelid, mis süstematiseeritult sisaldavad kõik tähtsamad momendid jala- ja suurtükiväe koostööst.

Freg. kapt. G. Fioravanzo. Põhimõttelised lahkuminekuud maa- ja mere sõja vahel. Küsimust on esitatud lugejale sünoptiliste võrdlustabelite näol, mis märksa kergendab arusaamist autori väidetest.

Retsensioonid: raamatud; ajakirjad.

Kokkuvõte sõjaajakirjandusest.

August 1929. a. Sisustik:

Div. kindr. R. Corselli. Jalaväe taktika uute eeskirjade järgi. Huvitav kokkuvõte Itaalia uematest lahingeeskirjadest: „Le Norme per l'impiego delle Grandi Unità, ed. 1928.“ (Eeskiri suurte üksuste kasutamiseks) ja „Norme per l'impiego tattico della Divisione“ s.a. (Eeskiri diviisi taktikaliseks kasutamiseks), — mille juures siinkohas pole võimalik, ruumi puudusel, peatuda pikemalt.

R. B. Suurtükitle ettevalmistamine ilma matemaatiliste väljaarvamisteta. Arutatakse küsimust, kuidas saavutada tabavat suurtükitle, kui pole võimalik seda ettevalmistada täpsate väljaarvamistega.

Kol. L. Mentasti. Esimeses järgus asuv diviisi kallaletungi organiseerimisel, ettevalmistamisel ja läbiviimisel. Küsimust selgitatakse üksikasjalikult läbitöötatud taktikalise ülesande peal. (Järgneb.)

Major A. Tosti. Itaallaste vastu panu Sette Comuni (seitsme valda) kiltmaal marssal v. Condadi arvamise järgi (november-detsember 1917). (Artiklil on järg.)

Retsensioonid: raamatud; ajakirjad.

Sõjaajakirjanduse ülevaade.

V. K—ts.

SAKSAMAA.

„Militär-Wochenblatt“ Nr. 8 — 25. 8. 1929.

„Patsifismi ideest“. Patsifism on meelepärane võitjatele, sellepärast ka nad levitavad sellaseid ideesid. Võidetu aga tahab jalule seada oma õigust ja sellepärast pooldab sõda. Ka tulevikus olevat sõda mõõdapääsematu inmsoo kõigi patsifistlikele püüetele vaatamata. Sarnaselt mõtlevat prof. Ernst Horneffer omas teoses „Pazifismus“ ja seda mõttekäiku pooldab ka „Mitt. Woch.“ artikli autor.

Kindral v. Mierka: „Sõjalised jõud Kauges Idas.“ Märkmeid Vene-Hiina konflikti puhul. Vene sõjapolitilisest olukorrast, tema relvastatud jõududest üldse ja nende kasutamise võimalustest Kauges Idas. Hiina sõjalisest jõust. Mukdeni armees olevat praegu 300.000 meest, mis organisatsioonilt jagunevad 50 jala ja 45 ratsabrigadi, omades kokku 400 r. k. ja 450 pommipildujat, üle 400 kerge suurtüki, 40—50 vana lennukit. Relvade mudelites valitsevat suur ebaühtlus. Väljaõpe nõrk. Tehnika puudulik. Seljatagune teenistus reguleerimata. Armees poliitiline ja moraalne ettevalmistus olevat nõrk. Sõduriteks astutavat ainult sellepärast, et kergesti teenida toiduks „kausitais riisi“. Kindralid ja ohvitserid tarvitavat omavoli. Distipliini alusteks olevat vitsahirm. „Mukdeni-armee“ käsutuses on vanemat-tüüpi mere- ja jõe laevastikud (Sungarijõe). Kuigi Hiina on sõjaliselt nõrk, siiski ei olevat SSSR'i praegune olukord kaugeltki soodust sõja algamiseks Kauges Idas. (Sise- ja välispolitiline olukord, raha puudus jne.)

Hptm. Wagner „Moodsast kuulipildujate taktikast“.

Artiklis „Uutest soomusautode tüüpidest“ vaadeldakse Ameerika ja Inglismaa saavutusi sellel alal. Ameerikas oli 1927. a. murde-aastaks. Toodi sõjaväkke uusi tüüpe: Kerge tüüp „T 1“ omab 1,134-tonnilise kaalu, meeskond 3 inim., 2 kuulipildujat 40-hobusejõulise mootori ja 64 km tunnikiiruse tegevuse raadius 240 km; keskmine tüüp „T 2“ — kaal 2,495 tonni, 60 PS mootor, 72 km tunnikiirus, 4 meest, 2 klp ja 1 kerge kahur, tegevusraadius 240 km. Mõlemad tüübid olevat sellepärast eriti vastuvõetavad, et neid rahuajal vastavate osade eelmaldades saab kasutada veoautodena.

Inglise uuteks soomusautotüüpideks on „Rolls Royce“ ja „Grossley“.

Üldse olevat soomusautod kiirel arenemise teel.

Artiklis „Rahuaja väljaõpe ja sõjaline tõelikkus“ autor toonitab sõjakunsti evolutsioonist arusaamise tarvidust juhtkonnas, et rahuaja õppetöö ei jääks kohutavalt maha tuleviku sõja tõelikkusest.

„Sõjaväeline elukutse P.-Ameerika Ühendriikides“. Teda iseloomustavad seal suured palgad ja soodustused teenistuse alal.

Dr. A. Müller: „Youngi - Kava“.

Heakstegemismaks arvudes.

Reichsheeri elust. Sõjakirjandust. Sõjaväelised teated. Mitmesugust.

„Militär - Wochenblatt“ Nr. 9. 4. 9. 1929.

Kindral-leitnant v. Altröck: „Üldisest töökohustusest ja üldisest sõjaväeteenistuse kohustusest.“ Saksamaa edu olevat sajandi jooksul püsinud üldise sõjaväeteenistuse kohustusel. Sellest kohustusest olevat saksa rahvas ammutanud — edu vaimlises, ühis-

kondlikus, iseloomu ja kehalises kasvatuses. Selle puududes kõik eelpool mainitud minevat sakslastel langusele. Et Versailles'i rahuleping üldist väeteenistust ei võimalda, siis tulevat sisse seada üldine töökohustus. Kuis seda teostada, selleks leiduvat väärtuslikke näpunäiteid Dr. Gottfried Flügge teoses „Arbeitsdienstpflicht?“ (Kranich - Verlag, Berlin - Zehendorf, hind 1,20 RM.)

„Inglis-Egüptuse kokkulepe sõjalisest vaatepunktist“.

„Ratturite Saaremaal“. Märkmeid Saaremaa vallutamise kohta sakslaste poolt oktoobris 1917. ja ratturite osast selles.

Artikli autor, jagades kiitust ratturitele nende tegevuses, ei maini, et Saaremaal saksa väed 1917. a. oktoobris ei leidnud enam sõjalist vastupanu, millest oligi tingitud vähese arvuliste ratturüksuste edu.

Kol.-leitn. v. Wedel: „Kuulipilduja läheda- ja kaugemaa võitluses“.

Däniker: „Viekers'i 47 mm jalaväekahurist“.

„Batsillidesõjast“.

„Allohviteridest endises Saksa armees“.

„Saksa sportline noorusoneeskujus“.

Sõjaväelised teated. Sõjakirjandus. Mitmesugust. K.

TSHEHHOSLOVAKKIA.

Vojenské Rozhledy (Sõjaväeline ülevaade). Kuukiri. Ilmub Praahas Sõjaväe Staabi õppeosakonna väljaandel. X aastakäik. Nr. 7—8 (juuli-august) 1929. a. sisustik.

Kindralstaabi major J. Fetka: Jalaväe rügemendi luure organisatsioon ja teostamine sõjas. Staabikapten*) V. Kropáček: Ungari jalaväe väljaõppe eeskiri.

Kindralstaabi major K. Kubin: Laskmisest kaudu intervallide; laskurüksuste ja kuulipildujate koostööst.

Kol.-leitn. Dr. ing. J. Sládeček: Uurimisi rännakust mägedes.

Kindralstaabi major L. Preininger: Marokko diviisist ja tsehhide tegevusest selle ridades maailmasõjas.

Kol.-leitn. V. Rychlík: Sidest jala- ja suurtükiväe vahel.

Kindral V. Kirej: Manöövri alade ja asulate kaartidele võrkude kandmise meetodeid.

Staabikapten M. Viehl: Kuis kindlustada riigikaitses tarvilikku hobusematerjali omamaa tootmisega.

Prof. Dr. A. Vondraček: Õige suuna leidmisest sõjaväelises tegevuses.

Sõjaväeline elu meil ja välismail.

V. E. Välismaa armeede tundmaõppimise meetodeid.

Sõjakirjanduse ülevaade.

Bibliograafia.

Selle aasta nr.nr. 5. ja 6. on ilmunud ülemlitnandi J. Jeniček'ilt pikem artikkel: „Rahva iseloomu ja meelsuse kasvatamisest sõjaks“, kus on käsitatud muu seas ka kooli ülesandeid riigikaitses tahte arendamiseks.

*) Kaptenile järgnev kõrgem auaste.

N.-VENE.

„Wojeñnoi Westnik“ nr. 31. — 17. 8. 1929.

Rodionov: Politilisest kihutustööst manöövritel. Et punavägi manöövritel puutub kokku rahva laiemate ringidega, siis tulevat seda ärakasutada kihutus- ja propaganda töökas rahva keskel. Tulevat seletada, et punaväe ülesanne on vaid kaitse rahvusvahelise imperialismi vastu. Talurahva keskel teha kihutustööd kolhoside (kollektiiv-majapidamised) ja sovhoside (Nõukogude majapid.) kasuks, samuti kõikjal äraseletada, et kulak (külakurnaja, rusik) on kõiges majanduslikes ebaedus süüdi.

Mem: „RKKKA uus välimäärustik (P U 29)“. II osa „Lahing“.

E. Menjtsukov: „Tule juhtimisest pataljoni lahingust loobumisel.“ Konkreetnäide skeemiga.

G. Isserson: „Taktikalise väljaõppe korraldus suvisel õppeperioodil.“

Artiklid: I. Galvin: „Ülekäikude moonumisest“, A. Revutski: Suurtükiväe tegevusest üleikäigu korraldamisel“ ja Kartenev: „Kuis ei tohiks korraldada jõest ülepääsu“ — on näiteid möödunud manöövritest.

L. Papertõi: „Sõjakirjandusest.“

Nõukogude sõjakirjandust üldiselt iseloomustavat liig suur doodang ja väike nõudmine sõjakirjanduse järele. Suured ülejääd. Juhtkond lugevat vähe. Sõjateaduslik kirjandus ei andvat seda, mis nõuab lugejaskond. Palju väärtuslikke monograafiaid ootvat kirjastamist, kuid ei leitavat selleks raha.

B. Semkov: „Kihutustöö ja propaganda abinõudest manöövritel.“

Kino. Raadio. Kihutuskaarik.

F. Kusnetsov: „Lahing-reservide kasutamist Saksa sõjaväes.“

Punaväe elust. Kirjandusest.

K.

Bibliograafia.

A. N. Ivanov: **KURZE ZUSAMMENSTELLUNG ÜBER DIE RUSSISCHE ARMEE** (Lühike kokkuvõte Vene armeest).

R. Eisenschmidt'i (Berlin NW 7) kirjastus. Ilmunud juulis 1929; 135 lehekülge + skeeme ja pilt; hind (brosüüritult) 4,50 Saksa marka.

R. K. K. A. (punavägi) elab veel otsimiste ajajärgus. Sellepärast paljudele punaväe organisatsioon ja väljaõppega seotud küsimustele on raske anda sarnast vastust, mis kiirelt ei vananeks: punaväe igat küsimust käsitava alika juures on muuseas väga tähtis ta igas (noorus!).

R. Eisenschmidt'i kirjastusel käesoleva aasta juulis ilmunud kokkuvõtlik broshüür punaväe üle on kasutanud värskeid allikaid. Autorilt on vaatluse alla võetud järgmised küsimused: Punaarmee tekkimislugu; teenistuse seadus (üldised alused, sõjaline ettevalmistus enne aktiivteenistust. Aktiivteenistus, pikaajaline puhkus, teenistus maakaitseväes); sõjaväeline väljaõpe väljaspool punaväge (Noorsoo ettevalmistus, sõjaväelised ühingud); punaväe organisatsioon, dislokatsioon ja arvuline koosseis (kõrgem juhtimise aparaat, riigi sõjaadministratiivne jaotus, arvulised koosseisud, jaotus ja asukohad); väeliikide organisatsioon ja

relvastus (jalavägi, ratsavägi, suurtükivägi, insenerivägi, tehnilised väeosad, lennukivägi, eriväeosad, õppeasutised); väeosad eriülesanneteks (O. G. P. U., konvoiosad); kindlused; juhtidest (jaotus, teenistusekäik ja haridus); taktikalise väljaõppe alused; distsipliin ja punaväe moraalne pale; poliitiline ettevalmistus punaväes; riietus, ametastme ja väeliigi tunnustest; ordomarkidest; rahaline tasu, toitlustamine, peavari, hoolekanne; komplekteerimine; hobuste remont; varustustööstusest; mootoriseerimisest; raudteed; proovi mobilisatsioonist; sõjaväe kohutupidamisest; sõjaväe eelarve; kaartidest ja tšingmärgid; raha, pikkuse ja raskuse mõõtu-dest; üldisi andmeid Venemaast; N.-Venes tarvitusel olevate tähtsamate lühenduste loetelu; vormi tunnused (värviline tabel); fotoülesvõtteid punaväest ja selle tegevusest.

Kõne all olevas kokkuvõttes on kasutatud palju ja oskusega graafikat mitmesuguste küsimuste selgitamiseks.

Ülaltoodud sisustiku luustikust on näha kui palju huvitavaid küsimusi on puudutanud broshüüri autor. Sisustikus mainitud küsimustele on antud sarnaselt vastused, et nad suudavad anda laiematele ringidele tarviliku ülevaate punaarmee tekkimisest ja ta ilmest 1929. aasta keskpaiku. Broshüüri võib soovitada. K.

Sport.**EESTI-LÄTI****kaitsevägevaheline maavõistlus jalgpallis.**

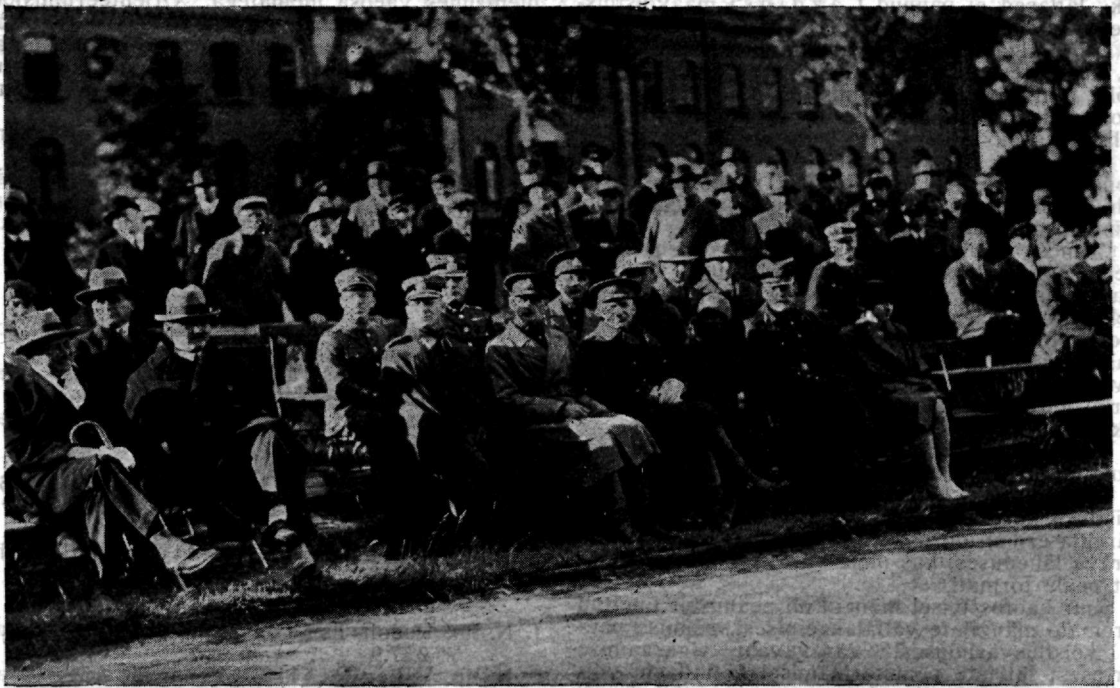
Eesti-Läti kaitsevägevahelist viiendat jalgpalli maavõistlust peeti Riias pühapäeval, 8. septembril s. a.

Meie meeskond ühes esindajatega sõitis Tallinnast välja laupäeva õhtuse Riia kiirrongiga. Esindajatena sõitsid kaasa major Jõgi ja ltn. Luks. Läti Valgas ühines meiega Läti kaitseväge kehalise kasvatusse instruktor kapten Pantelejev. Riia

jaamas võtsid meid orkestriga vastu Läti kaitseväge spordiklubi juhatus. Eesti kaitseväge esindaja Lätis major Masing, linna komandandi adjutant ja jalgpallimeeskond.

Korteritesse paigutati: ohvitserid — ohvitseride klubisse ja sõdurid — sõdurite klubisse.

Peale pesemise ja hommikueine käisime kaitseväge kalmistul, mis asub Meža sarnuaia kõrval. Kaitseväge kalmistu jättis üleva mulje oma erandise massiivse ehitusviisiiga. Peale selle käisime veel Meža sarnuaial Läti endise riigipea Tshakste ja välisministri Meierovitz'i kalmul. Kalmistul saatsid meid spordiklubi juhatus ja rida kaitseväge sportlasi.

Eesti-Läti kaitsevägevahelist jalgpalli maavõistlust jälgimas.

Vasakult: Eesti saadik Riias hra VIRGO, Poola sõjaväe esindaja kol. KARA, Läti sõjakooli ülem kol. KLINSONS, major JÕGI, Eesti sõjaväe esindaja Riias major MASING abikaasaga, Riia garnisoni ülem kindral GOPPERS tütreaga.

Viies Eesti-Läti kaitsevägevaheline maavõistlus algas kell 1600 kaitseväe spordiklubi staadionil. Võistlust oli jälgima tulnud umbes 1500-pealine rahvahulk. Publiku hulgas oli meie saadik Lätis hra Virgo, kaitseväe esindaja major Masing, Poola sõjaväe esindaja kolonel Kara, Riia garnisoni ülem (ühtlasi II diviisi ülem) kindral Goppers, sõjakooli ülem kolonel Klinsons ja rida teisi kõrgemaid Läti ohvitseri.

Kaitseväge jalgpalli maavõistluste meeskonnad ilmusid väljale marsihelide saatel — esmalt Eesti meeskond sinises valgevööllises särkis ja mustades valgelampsidega pükstes, selle järele Läti — valgetes lipuvärvi vööga särkides ja valgetes pükstes. Vahekohtunikuna toimis lätlane Kruminsch.

Võistluste alul Läti kaitseväe spordiklubi esimees pidas tervituskõne ja andis üle Läti rahvuslipukese kõigile meie mängijatele ja esindajatele. Tema kõnele järgnes Eesti hümn. Peale selle tervitas Eesti kaitseväe poolt major Jõgi ja andis üle Läti kv. jalgpallimeeskonnale ja esindajatele mälestusmärgid.

Maavõistlustel mängisid kaasa liiduklassi mehi Eestil 3 ja Lätil 5.

Algviljel kantakse pall lätlaste poolele, kuid peagi toodakse ta sealt ägeda vastusurvega tagasi. 3 min. saavutavad lätlased ilusa läbimurde ja Bradinsch teeb esimese löögi meie väravale. Viindiline pall veereb pool püütult väravavahi sõrmede vahelt võrku. Järgneb mäng, kus oli meie meeskond peaaegu kogu aeg suures ülekaalus. Kogu võistluste kestvusel oli mäng jõuline ja väga elav. Oli näha, et meie meeskond maavõistluste võitmiseks kõik välja pani. Eriti ilusasti töötas esiliin, eesotsas vasaku ääre Brenneriga,

kelle söödast Biiber ja Kull kumbki meie kasuks kaks väravat löid. Väravad löödi järgmiselt:

Esimesel poolajal

Eesti kasuks — 12 min. n.-ltn. Kull; 21 min. rms. Biiber.

Läti kasuks — 3 min. ltn. Bradinsch.

Teisel poolajal

Eesti kasuks — 13 min. rms. Biiber; 30 min. n.-ltn. Kull.

Läti kasuks — 29 min. rms. Prede; 44 min. rms. Prede.

Kornerisi löödi: 25 ja 64 min. Läti kasuks ja 75 min. Eesti kasuks.

36 min. tormasid lätlased meie väravavahile v. a. o. Pool'ile, kui tema poolt pall oli juba püütud, liig ägedalt peale ja löid temale jalaga näkku ja vastu kätt, veristades neid. Saadud hoopide tõttu tuli v. a. o. Pool'il mängu esimese poole lõpuni võistlustest välja jääda. Väravavahi asetas reservist n.-ltn. Loodla.

Kaitsevägevaheline maavõistlus lõppes seega viiendat korda Eesti kasuks.

Vahekohtunik Kruminsch toimis täiesti erapooletult ja asjalikult, nii et tihti oma publik püüdis temale märkust teha, trahvilöökidest meie kasuks andmisel.

Esmaspäeval, 9. septembril s. a., kell 1730 peeti samal väljal Tallinna-Riia garnisonidevahelist jalgpallivõistlust. Garnisonidevahelisel võistlusel esines meie meeskond peale v. a. o. Pool'i, kes maavõistlustel saadud vigastuse tõttu kaasa võistelda ei saanud, vanas maavõistluste koosseisus. Lätlased aga olid oma ridu nelja värske tuusaga täiendanud, kelledest väravavaht Lazdins osutus päris diplomeeritud mängijaks (jääb arusaamatuks,

miks lätlased ei pannud L a z d i n s'i maavõistlustele väravasse?!).

Mäng algas elava ja vahelduva pealesurumise-ga, kusjuures meie poolt tehti palju häid väravalööke Läti värava peale, mis aga Läti väravavahi poolt meisterlikult likvideeriti. Võiks märkida, et lätlaste kasuks aitas kaasa ka suuresti õnn.

Meie vastu lätlaste poolt ettevõetud läbimurded lõppesid peaaegu alati väravaga meie meeskonna kahjuks, milles ka meie väravavaht osalt süüdi oli. Esimene poolaeg lõppes 4:0 Riia kasuks.

Esimene poolaja lõpul sai meie parem mees Reinfeldt õlast vigastada, mis teda takistas edasi mängimast. Teine poolaeg algabki lätlaste ülekaaluga, mis peaaesjalikult tingitud Reinfeldt'i ja Pooli võistlustest väljalangemisest. Teisel poolajal suudavad meie mehed lätlastele ainult ühe värava tasuda, kuna aga lätlased meile veel neli palli võrku löövad. Mäng lõpeb 8:1 Riia garnisoni kasuks.

Vahekohtunik K r u m i n s c h toimis jällegi erapooletult ja asjalikult.

Üldiselt meie kaitsevaelased mängisid mõlemil võistlusil korektselt. Ka lätlaste mängus ei olnud märgata erilist toorust, välja arvatud juhused meie värava läheduses, kus meie väravavahile hoolimatult peale tormati.

Suur kaotus teisel mängul oli peamiselt tingitud paremate mängijate väljalangemisest, eelmise päeva võistlusvõimusest, väravavahi vigasaamise kartusest lätlaste pealetormamisest ja lätlaste võimalusest oma meeskonda peaaegu pooles koosseisus puhanud mängijatega täiendada.

Peale teist mängu oli ohvitseride klubis ühine koosviibimine meie ja Läti kaitseväge sportlastele ja esindajatele. Koosviibimisel viibis ka Riia garnisoni ülem kindral G o p p e r s.

Koosviibimisel peeti vastastikku kõnesid ja anti üle Tallinna garnisoni esindaja ltn. L u k s'i poolt Riia garnisoni spordiklubile sportlikeks mälestuseks hõbe kallakann.

Järgmine päev veedeti veel Riias, kus tutvuneti linna ja vaatamisväärsimate kohtadega.

Tagasi sõideti õhtuse kiirrongiga. Jaama oli saatma tulnud kv. esindaja major M a s i n g. Läti kaitseväge spordiklubi juhatus ja rida Läti kv. sportlasi. Vastastikuse jumalagajātu ja orkestri helide saatel lahkus rong jaamaesiselt. L—ks.

Tallinna garnisoni

Ohvitseride Kogude vahelised spordivõistlused.

Laupäeval ja pühapäeval, 14. ja 15. septembril s. a. peeti Tallinna garnisoni ohvitseride kogude vahelisi spordivõistlusi. Kergejõustiku alad peeti laupäeval Kadrioru staadionil ja orienteerumisjooks pühapäeval Pääsküla raioonis.

Möödunud võistlused olid Tallinna garnisonis juba teised, mis spordikomisjon ohvitseridele korraldanud. Esimesed garnisoni ohvitseride kogudevahelised võistlused peeti möödunud aastal samal ajal 40 osavõtjaga. Käesolevatel võistlustel oli osavõtjate arv suurenenud 53 peale.

Võistlused avas garnisoni ülem kindral-major U n t. Garnisoni ülem soovis osavõtjatele õnne võistlusteks. Vähe hiljem tuli staadionile võistlusi jälgima ka kaitsemister h-ra K ö s t e r.

Minister ja garnisoni ülem jäid võistluste tulemustega väga rahule ja soovisid edaspidi näha sagedamini sarnaseid ohvitseride kogude omavaheisi võistlusi. Samuti jao orienteerumisjooksu võistlust Pääskülas jälgis kogu aeg pealt garnisoni

ülem ühes väeosa ülematega. Orienteerumisjooksu võistlus oli õige huvitav ja kaasakiskuv. Kogu aeg käis väeosade vahel pidev võistlus kohtade pärast. Lähed ja lõpp oli Pääsküla vana kõrtsi juures. Punkte oli 4 ja asusid 1—2,5 km kaugusel lähtest.

Võistluste lõpul jagas garnisoni ülem kindral-major U n t auhinnad võitjatele välja.

Garnisoni ülem soovis, et edaspidistel võistlustel osavõtjate arv suureneks ja tagajäried paraneksid samas tempos, nagu nad aasta jooksul paranesid.

Võistluste tulemused:

100 m jooks.

1. N.-ltn. Richard L a a s — Kalevi üks. jal. pat. — aeg 12,0
2. N.-ltn. Rudolf I s r a e l — Merekindlus — aeg 12,2
3. N.-ltn. Bruno B l o o m — Merekindlus — aeg 12,2

400 m jooks.

1. N.-ltn. Rudolf I s r a e l — Merekindl. — aeg 54,9
2. „ Peeter J o h a n s o n — Lennuväe rüg. — aeg 58,0
3. N.-ltn. Aleksander S c h m i t t e — Kalevi üks. jal. pat. — aeg 58,1

1000 m jooks.

1. N.-ltn. Rudolf I s r a e l — Merekindlus — aeg 2,57,9
2. N.-ltn. Valter R e i l i — Lennuväe rüg. — aeg 3,01,2
3. N.-ltn. Manivald G ü n t h e r — Scouts üks. jal. pat. — aeg 3,01,3

4 × 100 m teatejooks.

1. Kalevi üks. jal. pat. meeskond — aeg 50,2
2. Lennuväe rügemendi „ — „ 50,2
3. 10. üks. jal. pat. „ — „ 50,2

Granaadiviske (märki ja kaugusele).

1. N.-ltn. Manivald G ü n t h e r — Scouts üks. jal. pat. — 53 pnk.
2. N.-ltn. Aleksander S c h m i t t e — Kalevi üks. jal. pat. — 50 pnk.
3. Leitnant Arved D e k l a u — Auto-tanki rüg. — 47 pnk.

Kuulitõuge (5,44 kg).

1. N.-ltn. Arnold L u h a — 10. üks. j. pat. — 13,48
2. „ Richard L a a s — Kalevi üks. jal. pat. — 13,35
3. N.-ltn. Manivald G ü n t h e r — Scouts üks. jal. pat. — 12,30

Orienteerumisjooks.

1. Scouts üks. jal. pat. jagu — aeg 24 min. 03 sek.
Kosseis: ltn. Jaan T a m m
n.-ltn. Manivald G ü n t h e r
„ Aleksander V ö t t i n g
„ Otto S o o m e r
„ August V a h a r
„ Heino E i k e n
2. Kalevi üks. jal. pat. jagu — aeg 30 min. 10 sek.
3. Lennuväe rüg. „ — „ 39 „ 05 „
4. 10. üks. jal. pat. „ — „ 57 „ 07 „
5. Kv. üh. õppeasutiste „ — „

Väeosad omandasid võistlustel punkte:

1. Kalevi üks. jal. pat. — 60 punkti
2. Lennuväe rügement — 54 „
3. 10. üks. jal. pataljon — 32 „
4. Merekindlus — 31 „
5. Scouts üks. jal. pat. — 30 „
6. Kv. üh. õppeasutised — 16 „
7. Auto-tanki rüg. — 4 „

L—ks.

Sport 4. üksikus jalaväe pataljonis.

Möödunud suvel korraldati 4. üksikus jalaväe pataljonis mitmed võistlused, mis andsid häid tagajärgi. Kohalik seltskond võttis kaitseväe elust sõbralikult osa.

Pärast alevivanema poolt väljaantud auhinda. Auhind võitja üksuse esitaja käes.
 X Patül kol.-ltn. Koch. XX Alevivanem härra Käbin.

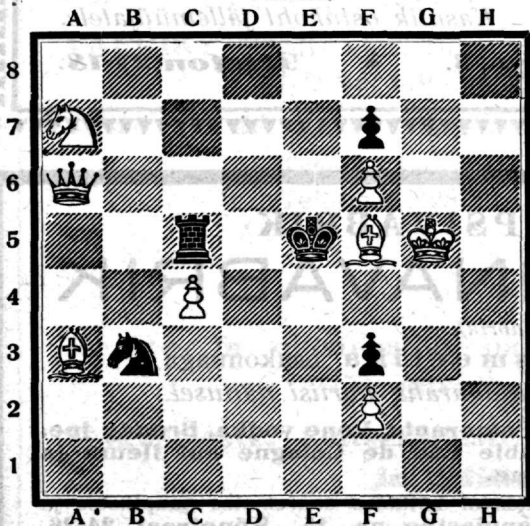
Male.

Toimetaja A. Burmeister.

Ülesanne nr. 79.

Kokku seadnud P. Paletsky (Riias).

Mustad.

Valged.

Valged: Kg5, La6, Oa3 ja f5, Ra7, Ec4, f2 ja f6.

Mustad: Ke5, Vc5, Rb3, Ef3 ja f7.

Valged algavad ja annavad matt kahe sammuga.

Lahendused palutakse saata: Tallinn, Narva mnt. 26, krt. 6, A. Burmeister.

A. Schmidt'i ülesande nr. 77 lahendus.

1. La5 — b5, c6 : b6,
2. Oa6 : b7 annab matt.

1. (La5 — b5), ükskõik,
2. Lb5 : d3 annab matt.

Õiged lahendused saatsid: prof. Th. Lemba ja G. Friedemann (Tallinnast), v.-allohv. O. Mets (Narvast).

Veä õiendus.

„Sõdur“ nr. 35/36 — 1929 lehek. 889, 2. veerg on trükitud: ... „võrreldes liitriikide kaitseväge omadega“... peab olema: ... „võrreldes naaberriikide kaitseväge omadega peale Soome“...

Samal leheküljel mahutatud tabelis „Kaitseväge sportliste tagajärgede tõus 8 aasta kestvusel“ kõrgused ja kaugused, samuti vahe (tõus) tuleb lugeda meetrites, mitte cm (centimeetrites), nagu eksikombel tabelis näidatud.

„Sõdur“ 35/36 — 1929, lehek. 878, 2. veerg, 6. rida alt, on trükitud „Soome kapt. Rappanen“, peab olema „Soome kapt. Matti Ropponen“.

Uusi raamatuid kaitsevägede staabi raamatukogus.

- 11.318. Ушаков, К. Подготовка военных сообщений России к Мировой войне. Москва/Ленинград, 1929.
- 11.320. Jochim, D. V. Die Vorbereitung des deutschen Heeres für die grosse Schlacht in Frankreich im Frühjahr 1918. II. Grundsätze für die Einzelwaffen. 2. Artillerie. (Taktische Erfahrungen a. d. Weltkrieg 1914—1918.) (Heft 4.) Berlin, 1928.
- 11.321. Lehmann, F. Jüterbog und seine Artillerie Schule. Berlin, 1927.
- 11.322. Föst. Munitionskolonnen und Trains im Weltkriege. Charlottenburg, 1923.
- 11.338. Rügi põlevkivi tööstus 1918—1928. Tallinnas, 1928.
- 11.339—42. Вейдеман, А. Мышление и бытие. Рига, 1927.
- 11.350. Annuk, K. Leinamarss. Pühendatud Vabadussõja kangelasele Julius Kuperianovile 10-dal vab. aastap. 1928. Tartus.
- 11.351. Der Weltkrieg 1914 bis 1918. Band V. Die militärischen Operationen zu Lande. Der Herbst-Feldzug 1914. Berlin, 1929.
- 11.352. Ефимов, Н. Прохождение службы в РККА. Изд. II. Москва/Ленинград, 1927.
- 11.353. Мигаловский, К. Как управляться под парусами. Москва/Ленинград, 1928.
- 11.354. Файвум, Я. Связь в польской армии. Москва/Ленинград, 1928.
- 11.355. Бубнов, А. 1924 год в военном строительстве. Москва, 1925.
- 11.356. Menzer, P. Leitende Ideen in der Pädagogik der Gegenwart. Ostenwieck/Harz, 1926.
- 11.357. Arnold. Schiess- und Beobachtungsübungen am Sandkasten. Charlottenburg, 1924.
- 11.358. Шейдеман, Ю. М. Артиллерия при обороне. Москва/Ленинград, 1928.
- 11.359. Шиловский, Е. На Березине. Действия XVI армии на р. Березине в марте-июле 1920 г. Москва/Ленинград, 1928.
- 11.360. Elze, W. Tannenbergl. Das Deutsche Heer von 1914. Seine Grundzüge und deren Auswirkung im Sieg an der Ostfront. Breslau, 1928.
- 11.361. Felddienst. Schweizerische Armee, Bern, 1927.

SISUSTIK: H. Grabby. Prantsuse uus jalaväe-eeskiri. — Ed. Laaman. Miks soomlased Petrogradi ei võtnud. — E. A. Läti kaitseväge keskjuhataste reorganisatsioon. — -mp. Rohkem algatusvõimet. — M. T. Ohvitseride teenistuskäigu seadluse eelnõu puhul. — K. L. I. Lääne riikide laevastikkude esindajaid külaskäigul Tallinna suvel 19 9. a. — M. A. Poola ohvitseride korteritega varustamine. — N. Rg. Suurtükiväe väljaõppet. — R. Tck. Korraldame õhukaitset. — -s. Sideülem on eriteenistuse juht. — N. Rg. Välikindlustamistööde tabel. — Sõjakirjandust. — Bibliograafia. — Sport. — Male. — Vea õiendus. — Uusi raamatuid kaitsevägede staabi raamatukogus.

Vastutav toimetaja kol.-leitn. A. KASEKAMP. Väljaandja „Sõdur“, Tallinn, Uus tän. 10.

O. LEMM'i vorstivabrik

Tallinn, Liivalaia 26. * Telefon 15-09.

Soovitab omast laost kõrgeväärtuslikke

keeduvorste, suitsuvorste, sinke, ribi, juustu jne.

Igasugused kalakonservid.

Kasulik ostukoht jällemüüjatele.

Kasulik ostukoht jällemüüjatele.

Kauplus: Suru kaubamaja nr. 8. * Telefon 21-18.

LIKÖÖRI JA NAPSIVABRIK

TALLINNA VIINAVABRIK

(Revaler Spritfabrik)

ühes parfumeeria ja kosmeetika osakonnaga

Tallinn, Merepuiestee nr. 15. * Kuldauraha Pariisi näitusel.

I ERIALA: Creme de Mandarine, Kümmel, Pomerants, Vene vodka, Brandy jne.

II ERIALA: Eau de Cologne, — Triple, double Eau de Cologne auf fleurs ja hambapasta „SANADONT“ jne. jne.

Kõiksugu napsid, liköörid ja nalivkad on saadaval kõikides suuremates kauplustes ja restoräänides ning suurel arvul vabriku laos Merepuiestee nr. 15. Kõnetraat 24-26.

O/ü.

Höjgaard & Schults, Eestis

INSENERID ja ETTEVÕTJAD

Tallinnas, Vabadusplats 1. Telef. 8-23.

Telegr. aadress: — „Contractor“.

HIIU-KÄRDLA KALEVIVABRIKU OSAÜHISUS

„K. & E UNGERN-STERMBERG“.

ASUT. 1829. a.

VABRIK: Kärkla alev, Hiiumaal. — **Telegr. aadress:** „Tuchfabrik“.
Kärkla, telefon 13.

JUHATUS JA LADU: Tallinn, Tatari tän. 21-b, krt. 3.

Telegr. aadress: „Dagotuch“ — Tallinn.

Telefon (2)28-33. RUDOLF-MOSSE CODE.

Meeste- ja naisterahva palitu-, mantli- ja ülikonnariided.
Voodivaibad. Suurrätikud.

Sõjaväelaste, kaitseliitlaste ja tsiviilametnikkude **palitu-**
ja ülikonnariided.

Osäühisus

**Kaupade headus ja hinnad
— väljaspool võistlust.**

RAF. HAARLA

Kirjaümbriku- ja paberi ümbertöötamise tehas.

Tallinnas, Tina t. 9. Tel. 42-56.

Valmistab ja müüb:

Kirjaümbrikke igasuguseid. **Postpaberit** mitmesugust: lihtsat, linast ja mustriaga. **Ilu post-paberit ümbrikutega** mappides ja karpides (papeterie). **Kirjaplokke** maitserikkas valikus. **Taskuplokke** (Bloc Notes). **Salvrätikuid** valgeid krepp-paberist. **Krepp-paberit** — 50 värvis. **Koogi-** (tordi) alused. **Kopeerpaberit** sinist, jne. Kirjaümbrikke valmistame tellimise :—: peale igasuguses suuruses. :—:

**Vastu-
tuleliku
müügitin-
gimused.**

Elektrosux

tolmuimejad ja
poonimisaparaadid.

Jäger

Rootsi elektrikeetjad.

Mife

raud-nikkel akku-
mulaatorid jne. jne.

Tehnika kontor ja ladu

Hugo Lohmann

Tallinn, Pikk 33. Telefon 24-88.

Veiniladu

„Uus Bodega“

**Kõik ostjad saavad
maksuta
preemia.**

Müük vabriku hindadega
väiksel ja suurel arvul.

Kiigi Gadamatehased

Tallinn, Merepuiestee 13. Telegr. aadr. „Kiidoff“.
Telef. 67 ja 11-76.

Ujuvad dokid kuni 5000 tn. kandejõuga Tõstekraanid kuni 110 tonni tõstejõuga

Tehased töötavad laevaparandus- ja laevaehitustööde alal igasugune aurukatelde ja masinate ehitus ja parandus. Tehaste ja vabrikute sisseseade ehitus, korstnad, retordid, transmissioonid, turba pressid, baggerid, transportöörid jne. Igasugused malm ja pronks valutööd. Tehased valmistavad ka igasugu puutööd. — On olemas suuremad masinate ja materjalide tagavarad. Töö valmistamise viis uuemate tehniliste nõuete kohaselt. Eeskujulik konstruktsiooni ja eelarve büroo.

Kohal peal olemas järgmised töökojad:

Valumaja

Sepapada, auruhaambritega

Masinate ja mootorite

Treiali

Laevakatelsepa

Vasesepa

Lukusepa

Saeveski

Tisleri — Takleri — Purje — Maalri

Elektrotehnika

Elektri ja Atsetileen sveisimine.

4 ujuvat dokki

**Tehased võtavad enda peale
igasugu eelarvete ja projektide tegemise.**

Parimad kalakaubad

Eesti Kalameeste Ühingute Liidus

Tallinn, U.-Sadama 11a, telef. 41-48. Telegr.-aadress: „Kalaliit“.

Shokolaadi ja kompveki vabrik

„PROGRESS“

TALLINN, Narva mnt. 19. Tel. 26-67.

Valmistab:

Kõiksugu shokolaadi ja kompvekke, parimatest ainetest uuematel masinatel. Kõige kasulikum ostukoht.

Rohu- ja värvikauplus

Prov. V. Steding

PÄRNU, Riia tän. 15. Telefon 3-70.

Soovitab:

Maalri värve ja lakki, lõnga- ja riidevärve. Kosmeetika ja keemia aineid. Majapidamise tarbeid. Loomapidajatele soolasid ja pulbreid.

TINTI

tuntud headuses koolidele, kontoritele ja kantseleidele pudeli ja liitri viisi jne.

**2000 puuri
kalasse ja botikuid**

alati ladus

igale maitsele ja igas hinna kõrguses.

Kr.
2,60

Kr.
3,25

Kr.
4.—

Kr.
4,50

*** „GENTLEMAN“ ***

TALLINN, Viru tän. 23. — Telefon 29-38.

E. E. Wakefield's „Castrol“ Motor Oil

Kõrgeväärtusline Inglis taime-mineeraal mootoriõli.

Ametlikult tunnustatud ja võetud tarvitusele auto- ja lennuki mootori tehastes.

Tarvitusel kogu lennuilmas.

Andes suurima arvu üleilmliseid rekorde ja auhindu võistlustel kogu maailmas, — õhus, merel ja kuival maal

Mootori süüteküünlad „K. L. G“.

Varustatud erilisel vastupidava isolatsiooniga, (mitte portselaan).

Puhastamiseks jagunev mitmesse ossa ja hõlpsalt lahtivõetav.

Sobivad igasugu mootori tüüpidele.

Omavad eriti vastupidavad, mitte läbipõlevad kontaktid.

Töötavad alati laitmatult.

Ainuesindaja Eestis:

LIONEL DEKTEREFF. Tallinn, Narva mnt. 67.
Telef. 43-82 (303-82).

Hoiatus!

Kõgenud perenaised nõuavad alati igast ärist

„AERA“ makaroone,

kui proovitud kõige paremaid. Selle peale vaatamata saavad ostjad sagedasti teiste vabrikute lahtiseid makaroone, meie vabriku makaroonide asemel.

Seepärast soovitame ostudel alati nõuda „AERA“ makaroone ainult originaal rohelistes pakkides.

MACCARRONI
Aera

ROMAN TAVAST

=== KUNSTIPÄRANE ===
GRAVEERIMISE,
EMALLEERIMISE,
PRESSIMISE ja
KULLASEPA TÖÖSTUS
MÄRKIDE ERITÖÖSTUS.

Tallinn, V. Roosikrantsi 3.
Telef. 25-79.

METALLI PUHASTUS PULBER

VOLA'ga

puhastatud metalloosad
omavad iseäranis hea
läike ja seisavad pike-
:- mat aega korras. :-

Saadaval igalpool!

TOÖSTUS JA PEALADU:

Tallinn, Paldiski maantee 20.

Telefon 24-64.

Põhja-Eesti ÜHISPANK

Tallinn, Lai t. 1. Tel. 6-02.

Võtab

raha hoiule jooksvale
arvele, aasta ja kuude
peale, makstes ajako-
haseid protsente.

Annab

laenusid ja toimetab
kõiki pangaoperat-
sioone.

Puukivipõrandad „FAMA“

on kõige otstarbekohasemad
vastupidavuse poolest kui
ka tervishoiuliselt.

Eriti soovitatavad

**äri ja kantselei ruu-
midele, koolidele, hai-
gemajadele jne.**

Tellimisi võtab vastu ja annab seletusi

PUUKIVITÖÖSTUS

„FAMA“

TALLINN, Lai tän. 38.

Telefon 13-79.

Esimene Eesti

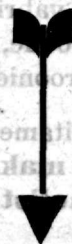
HALVAA- JA TAHINIOLI TEHAS

A. ALEKSANDRIDI

ASUTATUD 1913. AASTAL.

TALLINN, Narva maantee 19.

Telef. (17-17) 307-17.

**Mitmesugused
idamaa
maiustused.**

Maailmakuulsad
„Parlophon“ ja „Beka“

grammofonid ja plaadid.

„**Index Junior**“ aparaat . **Kr. 60.—**

„**Index**“ kohver **„ 80.—**

on kõige nõuetavamad Eestis

AINUESINDAJA

A T O R M O L E N & K O
TOKO TOKO

TALLINNAS, Harju 37. Telef. 15-02.

ERIOSAKONNAD:

raadio, foto, jalgrattad ja
 grammofonid.

OSAKOND: Narvas, Joala tän. 18.

ESITAJAD: VILJANDIS „Valk“, Tartu tän. 3. TARTUS
 „Teater & Muusika“, Rüütli 8. RAKVERES E. Nude,
 Pikk tän. 13.

A. Tõnisson & Ko.

Suurim tööstuslik- ja kaubanduslik ettevõtte erialal

Tallinn, Rüütli tänav 28/30

Telef.: Kab. 25, kontor 4-80, era-telefon 11-83 Telegrammi aadress: „TÕNISKO—TALLINN“

Tööstuse osakond: Keskküte, vesivarustus, kanalisatsioon: majadele, saunadele, supelusasutustele, meiereidele jne. Kaevude puurimine käsitsi ja jõuga. Autogeeniline metallide keetmine. Sepa- ja masinatööstus

Laod: Meie ladudes on alati saadaval suuremal arvul kõiki meie tööstuse alasse kuuluvaid materjale, nagu: **Torud**, mustad ja tsingitud. Katla-, malm- ja tsementtorud ja neile kuuluvad ühendusosad. Vannid, klosetid, köögikausid, armatuurid, kraanid, ventiilid. Käsi- ja jõupumbad sügavvee- ja harilikkudele kaevudele jne.

EESTI KOMMERTS PANK

PEAPANK: TALLINN, SUUR KARJA 7.

**Osakonnad: TARTU, VILJANDI, PÄRNU,
VALGA, PETSERI, NARVA JA HAAPSALU.**

Peapangal on telefoni keskjaam väljakutsega „KOMMERTSPANK“
Peale selle otseühendus panga juhatusega telefonid nr nr. 9-89, 1-57 ja 22-09.

Telegraafi aadress: K O M P A.

**Sissemakstud
põhikapital Kr. 1.400.000**

Võtab raha hoiule

ja maksab kõrget ajakohast protsenti

Annab laenusid

vekslite, obligatsioonide ja mitmesuguste väärtuste kindlustusel.

Ostab ja müüb

välisraha ja tšekke, Eesti Hüpoteegi Panga pantlehti, Eesti
1927. a välislaenu pabereid.

Saadab raha

teistesse linnadesse kodu- ja välismaal

Toimetab kõiksugu pangaoperatsioone.

Korrespondendid kõigis kodumaa
linnades, alevites ja tähtsamates välismaa linnades.

Kiire pangatallitus.

PANGA JUHATUS.

Aktsia-Selts „Textil“

Tallinnas

Koplis

Om a vabrikud:

*Ketramis-, kudumis-,
apreteerimis-, pleegita-
mis- ja värvimisvabrik*

**Vabriku suur- ja
väikemüügilaod:**

KOPLIS, Bekeri tehas 5.

TALLINNAS, Vene turg 1—4.

„ Paldiski mnt.

„ S. Juhkentali 46.

NÖMME, S. Pärnu mnt. 46.

NARVAS, Peetri pl. 8.

RAKVERES, Pikk tän. 24.

PÄRNUS, Rüütli tän. 28.

PETSERIS, Riia tän. 1.

**Sarpinka, Schoti-ruudu-
line, pesu- ja käterätiku-
riided, flanellid, baikad
ja kõiksugu teised puu-
villased riided.**

Soovalmis kaup.

Lõngad käsitsi ja

telgedel kudumiseks.

Suures valikus:

Sise- ja välismaa siidi

ja villaseid kaupu.

Müük vabriku hinnakirjade järel

TEADAANNE.

Seega on meil au teatada oma lugupeetud ärisõpradele, et
16. skp. peale asuvad meie ühisuse juhatus, peakontor ja
tolliosakond (Joh. Pitka & Pojad)

Suurel Karja t. 18

(Eesti Laenu panga majas).

OSAKONNAD:

Süttelaod: — Meripuiestee 3, kõnetraat 5-39.

Laevatarvete kauplus — Sadama t. 3, kõnetraat 5-39.

Töökojad — Suurel Patarei t. 18, kõnetraat 10-80.

A.-s. Tallinna Laevaühisus.

A.-S. „SILVA“

TALLINN

Peakontor: Merepuiestee nr. 17

Telegr. aadr.: „SILVA“

Telefonid: oma keskjaam väljakutsega „Silva“

Kauplused: Merepuiestee nr. 17 ja Estonia puiestee nr. 19.

Metsa- ja ehitusmaterjaliladu: Jaama 10, * Narva mnt. 27.

Parimad rehepeksumasinad: ARVIKA ROOTSIST.

SUURIM EHTUSMATERJALIDE LADU:

Palgid, lauad,
lubi, tsement,
kips, telliskivid

katusepapp, plekk,
falad, naelad,
värnits, klaas jne.

LAIULATUSLIKUM METSAÄRI EESTIS:

Oma saeveskid, tšileritöökoda, laevad ja eksport.

**TÄIUSLIKUMAD PÖLLUTÖÖRUSTADE, MASINATE, RAUA-
MATERJALIDE, PÖLLURAMMU JA NAFTASAADUSTE
KAUPLUSED.**

„PETTER“ mootorid,

„MASSEY-HARRIS“ mootorid,

„WITTE“ mootorid,

„RASEWSKY“ sahad,

„HEILIGENBEIL“ sahad.

TUNTUD JA KUULSAD AINUESITUSED:

„Firestone“ autokummid,

„Studebaker“ sõidu- ja veoautod,

„Brockway“ veoautod,

„Massey-Harris“ põllutöömasinad

„D. W. F.“ kuullaagrid,

„Th. Flöther“ põllutööriistad,

„Foss“ smirgelkäiad.

Proovige, siis veendute **E. T. K.** omatööstuse saaduste headuses!

E. T. K. toosi- ja ämbrikilud

E. T. K. sprotid

E. T. K. sõstra- ja õunaveinid

E. T. K. kohvid

valmistatakse tarvitajate huvides parimatest toores-
ainetest valju kontrolli all.

*Hea maitse ja täie
väärtuse poolest
E. T. K. omatööstu-
se saadused on tar-
vitajaskonnas nõu-
tavamaid kaupu.*

Nõudke igalt poolt!

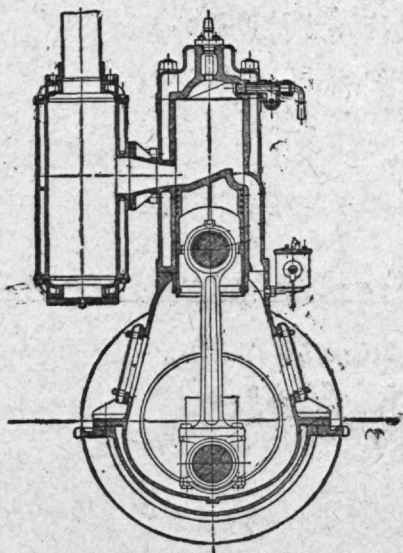

EESTI TARVITAJATE KESKÜHISUS

AINUESINDAJAD EESTIS

Kontor LINKE & MARTINSON

TALLINN, VENE TÄN. 6. :: TELEFON 19-85.

ROOTSI diiselmootor
„ELLVE“

on kõige odavam tööjõud. Teda
võib käima panna silmapilkselt,
ilma ettevalmistuseta. Suur vas-
tupidavus. Odav hind. Soodsad
maksutingimused.

TEHNIKA BÜROO
VENNAD UIBOPUU

TALLINN
SUUR KARJA 23

***Jõujaamad, töökodade sissesea-
ded, üksikud masinad,
tööriistad, tarbeasjad
j. n. e.***